॥ अथ पद्मपुराणांतर्गत कार्त्तिकमाहात्म्य प्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभायनमः ॥ वंदेवंदारुमंदारंवृंदावनविनोदिनम् ॥ वृंदावन कलानाथंपुरुषोत्तममद्भुतम् ॥ १ ॥ नारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरोत्तमं ॥ देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत् ॥ २ ॥ नैमिषारण्यमाजग्मुर्मुनयःसत्रकाम्यया ॥ असितोदेवलःपैलःसुमंतुःपिप्पलायनः ॥ ३ ॥ सुमतिःकाश्यपश्चैवजाबा लिर्भृगुरंगिराः ॥ वामदेवःसुतीक्ष्णश्चशरभंगश्चपर्वतः ॥ ४ ॥ आपस्तंबोऽथमांडव्योऽगस्त्यःकात्यायनस्तथा ॥ रथी तरोऋभुश्चैवकपिलोरैभ्यएवच ॥ ५ ॥ गौतमोमुद्गलश्चैवकौशिकोगालवःक्रतुः ॥ अत्रिर्बभ्रुस्त्रितःशक्तिर्बुधोबौधायनो वसुः ॥ ६ ॥ कौंडिण्यःपृथुहारीतौधूम्रःशंकुश्चसंकृतिः ॥ शनिर्विभांडकःपंकोगर्गःकाणादएवच ॥ ७ ॥ जमदग्निर्भरद्वा जोधूमपोमौनभार्गवः ॥ कर्कशःशौनकश्चैवशतानंदोमहातपाः ॥ ८ ॥ विशालाख्योविष्णुवृद्धोजर्जरोजयजंगमौ ॥ पारःपाशधरःपूरोमहाकायोऽथजैमिनिः ॥ ९ ॥ महाग्रीवोमहाबाहुर्महोदरमहाबलौ ॥ उद्दालकोमहासेनआर्तआमलक प्रियः ॥ १० ॥ ऊर्ध्वबाहुरूर्ध्वपादएकपादश्चदुर्धरः ॥ उग्रशीलोजलाशीचपिंगलोऽत्रिर्ऋभुस्तथा ॥ ११ ॥ शांडीरःक रुणःकालःकैवल्यश्चकलाधरः ॥ श्वेतबाहूरोमपादःकद्रुःकालाग्निरुद्रगः ॥ १२ ॥ श्वेताश्वतरएवाद्यःशरभंगःपृथुश्रवाः

॥ एतेसशिष्याब्रह्मिष्ठावेदवेदांगपारगाः ॥ १३ ॥ लोकानुग्रहकर्तारःपरोपकृतिशीलिनः ॥ परप्रियरतानित्यंश्रौत स्मार्तपरायणाः ॥ १४ ॥ नौमिषारण्यमासाद्यसत्रंकर्तुंसमुद्यताः ॥ तीर्थयात्रामथोद्दिश्यगेहात्सूतोविनिर्गतः ॥ १५ ॥ पृथिवींपर्यटन्नेवनैमिषेद्दष्टवान्मुनीन् ॥ तान्सशिष्यान्नमस्कर्तुंसंसारार्णवतारकान् ॥ १६ ॥ सूतःप्रहर्षितःप्रागाद्य त्रासंस्तेमुनीश्वराः ॥ ततःसूतंसमायातंरक्तवल्कलधारिणम् ॥ १७ ॥ प्रसन्नवदनंशांतंपरमार्थविशारदम् ॥ अशेषगु णसंपन्नमशेषानंदसंप्लुतम् ॥ १८ ॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरंश्रीमन्नाममुद्राविराजितम् ॥ शंखचक्रधरंदिव्यंगोपीचंदनमृत्स्नया ॥ ॥ १९ ॥ लसच्छ्रीतुलसीमालंजटामुकुटमंडितम् ॥ जपंतंपरमंमंत्रंहरेःशरणमद्भुतम् ॥ २० ॥ सर्वशास्त्रार्थसारज्ञंसर्व लोकहितेरतम् ॥ जितेंद्रियंजितक्रोधंजीवन्मुक्तंजगद्गुरुम् ॥ २१ ॥ व्यासप्रसादसंपन्नंव्यासवद्विगतस्पृहम् ॥ तंदृ ष्ट्वासहसोत्थायनैमिषेयामहर्षयः ॥ २२ ॥ श्रोतुकामाःसमावव्रुर्विचित्राविविधाःकथाः ॥ ततःसूतोविनीतात्मासर्वान्तृ षिवरान्मुदा ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाननामदंडवन्मुहुः ॥ २३ ॥ ऋषयऊचुः सूतसूतचिरंजीवमहाभागवतोभवान् ॥ अ स्माभिस्त्वासनंतेऽद्यकल्पितंसुमनोहरम् ॥ २४ ॥ अत्रास्यतांमहाभागश्रांतोसीत्यवदन्द्विजाः ॥ इत्युक्त्वासूपविष्टेषु

सर्वेषुचतपस्विषु ॥ २५ ॥ तपोवृद्धिंततःपृष्ट्वासर्वान्मुनिगणान्मुदा ॥ निर्दिष्टमासनंभेजेविनयाद्रौमहर्षणिः ॥ २६॥
सुखासीनंततस्तंतुविश्रांतमुपलक्ष्यचं॥ श्रोतुकामाःकथाःपुण्याइदंवचनमब्रुवन् ॥२७॥ ऋषयऊचुः॥ सूतसूतमहा
भागभाग्यवानसिसांप्रतम्॥ पाराशर्यवचोहार्दंत्वंवेदकृपयागुरोः ॥२८॥ सुखीकच्चिद्भवानघचिराद्दृष्टःकथंवने॥ श्ला
घनीयोसिपूज्योऽसिव्यासशिष्यशिरोमणे ॥ २९ ॥ संसारेऽस्मिन्नसारेतुश्रोतव्यानिसहस्रशः॥ तत्रश्रेयस्करंस्वल्पंसा
रभूतंचयद्भवेत् ॥ ३० ॥ तन्नोवदमहाभागयत्तेमनसिनिश्चितम् ॥ संसारार्णवमग्नानांपारदंशुभदंचयत ॥ ३१॥ अज्ञा
नतिमिरांधानांनेत्रदानपरायण ॥ वदशीघ्रंकथासारंभवरोगरसायनम्॥ ३२ ॥ हरिलीलारसोपेतंपरमानंदकारणम् ॥
एवंपृष्टःशौनकाद्यैःसूतःप्रोवाचप्रांजलिः ॥ ३३ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ शृण्वंतुमुनयःसर्वेमदुक्तंसुमनोहरम्॥ आदाव
हंगतोविप्रास्तीर्थंपुष्करसंज्ञितम् ॥ ३४ ॥ स्नात्वातृप्त्वाऋषीन्पुण्यान्सुरान्पितृगणानथ ॥ ततःप्रयातोयमुनांप्र
तिबंधविनाशिनीं ॥ ३५ ॥ क्रमादन्यानितीर्थानिगत्वागंगामुपागतः ॥ तत.काशीमुपागम्यगयांगत्वाततःपरम् ॥
॥ ३६ ॥ पितृनिष्ट्वाततोवेणींकृष्णांचतदनंतरम् ॥ ततःस्नात्वाचगंडक्यांपुलहाश्रममाव्रजम् ॥ ३७ ॥ धेनुमत्यासहं

स्नात्वाततःसारस्वतेतटे ॥ त्रिरात्रमुषितोविप्रास्ततोगोदावरींगतः ॥ ३८ ॥ कृतमालांचकावेरींनिर्विंध्यांताम्रपर्णिकाम् ॥ तापींवैहायसींनंदांनर्मदांशर्मदांगतः ॥ ३९ ॥ गत्वाचर्मण्वतींपश्चात्सेतुबंधमथागमम् ॥ ततोनारायणंद्रष्टुंगतोहंबदरीवनम् ॥ ४० ॥ ततोनारायणंदृष्ट्वातापसानभिवाद्यच ॥ नत्वास्तुत्वाचतंदेवंसिद्धक्षेत्रमुपागतः ॥ ४१ ॥ एवमादिषुतीर्थेषुभ्रमन्नागतवान्कुरून् ॥ जांगलंदेशमासाद्यहस्तिनापुरगोऽभवम् ॥ ४२ ॥ तत्रश्रुतंविष्णुरातोराज्यमुत्सृज्यजग्मिवान् ॥ गंगातीरंमहापुण्यमृषिभिर्बहुभिर्द्विजाः ॥ ४३ ॥ तत्रसिद्धाःसमाजग्मुर्योगिनःसिद्धिभूषणाः ॥ देवर्षयश्चतत्रैवनिराहाराश्चकेचन ॥ ४४ ॥ वातांबुपर्णाहाराश्चश्वासाहाराश्चकेचन ॥ फलाहाराःपरेकेचित्फेनाहाराश्चकेचन ॥ ४५ ॥ तंसमाजंप्रष्टुकामस्तत्राहमगमंद्विजाः ॥ तत्राजगामभगवान्ब्रह्मभूतोमहामुनिः ॥ ४६ ॥ व्यासपुत्रोमहातेजाःशुकदेवःप्रतापवान् ॥ श्रीकृष्णचरणांभोजेमनसोधारणांदधत् ॥ ४७॥ तंद्व्यष्टवर्षयोगीशंकंबुकंठंमहोन्नतम् ॥ स्निग्धालकावृतमुखंगूढजत्रुंज्वलत्प्रभम् ॥ ४८ ॥ अवधूतंब्रह्मभूतंष्ठीवद्भिर्बालकैर्वृतम् ॥ स्त्रीगणैर्धूलिहस्तैश्चमक्षिकाभिर्गजोयथा ॥ ४९ ॥ धूलिधूसरसर्वांगंशुकंदृष्ट्वामहामुनिं ॥ मुनयःसहसोत्तस्थुर्बद्धांजलिपुटामुदा ॥ ५० ॥ स्त्रियो

मूढाश्चबालास्ते तंदृष्ट्वादूरतःस्थिताः॥ पश्चात्तापसमायुक्ताःशुकनत्वागृहान्ययुः ॥ ५१॥ आसनंकल्पयांचक्रुःशुकायो
न्नतमुत्तमम्॥ आसेदुर्मुनयोंऽभोजकर्णिकायाश्छदाइव ॥ ५२॥ तत्रोपविष्टोभगवान्महामुनिर्व्यासात्मजोज्ञानमहा
ब्धिचंद्रमाः॥ पूजांदधद्ब्राह्मणकल्पितांतदाऽरराजताराव्रतचंद्रमाइव॥ ५३ ॥ इतिश्रीबृहन्ना० पुरु० मा० शुकागमनेप्र
थमोऽध्यायः ॥ १॥ सूतउवाच॥ राज्ञापृष्टंशुकेनोक्तंश्रीमद्भागवतंपरं॥ शुकप्रसादात्तच्छ्रुत्वाहृष्ट्वाराज्ञोविमोक्षणं ॥ १॥
अत्राहमागतोविप्रान्सत्रोद्यमपरायणान् ॥ द्रष्टुकामःकृतार्थोऽहंजातोदीक्षितदर्शनात् ॥ २॥ ऋषयऊचुः ॥ साधोवा
र्त्तातरंत्यच्कासूतापूर्ववदस्वनः॥ कृष्णद्वैपायनमुखाद्यच्छ्रुतंतत्प्रसादतः॥ ३ ॥ सारात्सारतरांपुण्यांकथामात्मप्रसाद
नीं ॥ पाययस्वमहाभागसुधाधिकतरांपरां ॥ ४ ॥ सूतउवाच ॥ विलोमजोपिधन्योस्मियन्मांपृच्छतसत्तमाः ॥ यथा
ज्ञानंप्रवक्ष्यामियच्छ्रुतंव्यासवक्त्रतः ॥ ५ ॥ एकदानारदोगच्छन्नरनारायणालयं ॥ तापसैर्बहुभिःसिद्धैर्देवैरपिनिषेवि
तम् ॥ ६ ॥ बदर्यक्षामलैर्बिल्वैराम्रैराम्रातकैरपि॥ कपित्थैर्जंबुनीपाद्यैर्वृक्षैरन्यैर्विराजितं ॥ ७॥ विष्णुपादोदकीपुण्या
ऽलकनंदास्तितत्रच ॥ तत्रगत्वाऽनमद्देवंनारायणमहामुनिं ॥ ८ ॥ परब्रह्मणिसंलग्नमानसंचजितेंद्रियं ॥ जितारि

षट्कममलंप्रस्फुरद्बहुलप्रभं ॥ ९ ॥ नमस्कृत्वाचसाष्टांगंदेवदेवंतपस्विनं ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वातुष्टावनारदोविभुं ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथकृपाकूपारसत्पते ॥ सत्यव्रतस्त्रिसत्योसिसत्यात्मासत्यसंभवः ॥ ११ ॥ सत्ययोनेनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः ॥ तपस्तेखिलशिक्षार्थंमर्यादास्थापनायच ॥ १२ ॥ अन्यथैककृतात्पापात्कलौमज्जतिमेदिनी ॥ तथैवपुण्यात्तरतिपुण्यपापिजनावृता ॥ १३ ॥ कृतादिषुयथापूर्वमेकगंतत्समस्तगं ॥ तादृक्स्थितिंनिराकृत्यकलौकर्त्तैवकेवलं ॥ १४ ॥ लिप्यतेपुण्यपापाभ्यामितितेतपसिस्थितिः ॥ भगवन्प्राणिनःसर्वेविषयासक्तमानसाः ॥ १५ ॥ दारापत्यगृहासक्तास्तेषांहितकरंचयत् ॥ ममापिहितकृत्किंचिद्विचार्यक्षंतुमर्हसि ॥ १६ ॥ त्वन्मुखाच्छ्रोतुकामोहंब्रह्मलोकादिहागतः ॥ उपकारप्रियोविष्णुरितिवेदेविनिश्चितं ॥ १७ ॥ तस्माल्लोकोपकारायकथासारंवदाधुना ॥ तस्यश्रवणमात्रेणनिर्भयंविंदतेपदं ॥ १८ ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वाप्रहस्यभगवानृषिः ॥ कथांकथितुमारेभेपुण्यांभुवनपावनीं ॥ १९ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ गोपांगनावदनपंकजषट्पदस्यरासेश्वरस्यरसिकाभरणस्यपुंसः ॥ वृंदावनेविहरतोव्रजभर्तुरादेःपुण्यांकथांभगवतःशृणुनारदत्वं ॥ २० ॥ चक्षुर्निमेषपतितोजगतांविधातातत्कर्मवत्सकथि

तुंभुविकःसमर्थः ॥ त्वंचापिनारदमुनेभगवच्चरित्रंजानासिसारसरसंवचसामगम्यं ॥ २१ ॥ तथापिवक्ष्येपुरुषोत्तमस्य
माहात्म्यमत्यद्भुतमादरेण ॥ दारिद्र्यवैधव्यहरंयशस्यंसत्पुत्रदंमोक्षदमाशुसेव्यं ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तम
स्तुकोदेवोमाहात्म्यंतस्यकिंमुने ॥ अत्यद्भुतमिवाभातिविस्तरेणवदस्वमे ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ नारदोक्तंवचःश्रुत्वा
मुनिर्नारायणोऽब्रवीत् ॥ समाधायमनःसम्यक्मुहूर्तंपुरुषोत्तमं ॥ २४ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ पुरुषोत्तमेतिमासस्य
नामाप्यस्तिसहेतुकं ॥ तस्यस्वामीकृपासिंधुःपुरुषोत्तमउच्यते ॥ २५ ॥ ऋषिभिःप्रोच्यतेतस्मान्मासःश्रीपुरुषोत्तमः
॥ तस्यव्रतविधानेनप्रीतःस्यात्पुरुषोत्तमः ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ संतिमध्वादयोमासाःसेश्वरास्तेश्रुतामया ॥ त
न्मध्येनश्रुतोमासःपुरुषोत्तमसंज्ञकः ॥ २७॥ पुरुषोत्तमस्तुकोमासस्तस्यस्वामीकृपानिधिः ॥ पुरुषोत्तमःकथंजातस्त
न्मेब्रूहिकृपानिधे ॥ २८ ॥ स्वरूपंतस्यमासस्यसविधानंवदप्रभो ॥ किंकर्तव्यंकथंस्नानंकिंदानंतत्रसत्पते ॥ २९ ॥
जपपूजोपवासादिसाधनंकिंचभण्यतां ॥ तुष्येत्कृतेनकोदेवःकिंफलंवाप्रयच्छति ॥ ३० ॥ एतदन्यच्चयत्किंचित्त
त्वंब्रूहितपोधन ॥ अनापृष्टमपिब्रूयुःसाधवोदीनवत्सलाः ॥ ३१ ॥ नरायेभुविजायंतेपरभाग्यानुवर्तिनः ॥ दारिद्र्यपी

डितानित्यंरोगिणःपुत्रकांक्षिणः ॥ ३२ ॥ जडामूकादांभिकाश्चहीनविद्याःकुचैलिनः ॥ नास्तिकालंपटानीचाजर्जराः
परसेविनः ॥ ३३ ॥ नष्टाशाभग्नसंकल्पाःक्षीणसत्वाःकुरूपिणः ॥ रोगिणःकुष्ठिनोव्यंगानेत्रहीनाश्चकेचन ॥ ३४ ॥ इ
ष्टमित्रकलत्राप्तपितृमातृवियोगिनः ॥ शोकदुःखादिशुष्कांगाःस्वेष्टवस्तुविवर्जिताः ॥ ३५ ॥ पुनर्नैवंविधास्तेस्युर्यं
त्कृतेनश्रुतेनच ॥ पठितेनानुचीर्णेनतद्वदस्वममप्रभो ॥ ३६ ॥ वैधव्यंवंध्यतादोषहीनांगत्वदुराधयः ॥ रक्तपित्ताद्यप
स्माारराजयक्ष्मादयश्चये ॥ ३७॥ एतैर्दोषसमूहैश्चदुःखितान्वीक्ष्यमानवान् ॥ दुःखितोऽस्मिजगन्नाथकृपांकृत्वाम
मोपरि ॥ ३८ ॥ विस्तरेणवदब्रह्मन्मन्मनोमोदहेतुकं ॥ सर्वज्ञःसर्वतत्त्वानांनिधानंत्वमसिप्रभो ॥ ३९ ॥ सूतउवाच ॥
इतिविधितनयोदितंरसालंजनहितहेतुनिशम्यदेवदेवः ॥ अभिनवघनरावरम्यवाचाऽवददभिपूज्यमुनिंसुधांशुशांतं
॥ ४० ॥ इतिश्रीवृहन्नारदीयेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेप्रश्नविधिर्नामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ६५ ॥
ऋषयऊचुः ॥ नारायणोनरसखोयदुवाचशुभंवचः ॥ नारदायमहाभागतन्नोवदसविस्तरं ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ ना
रायणवचोरम्यंश्रूयतांद्विजसत्तमाः ॥ यदुक्तंनारदायैतत्प्रावक्ष्यामियथाश्रुतम् ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ श्र

णुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणापुरा ॥ राज्ञेयुधिष्ठिरायैवश्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ ३ ॥ एकदाधार्मिकोराजाऽजातशत्रुयु
धिष्ठिरः ॥ द्यूतेपराजितोदुष्टैर्धार्तराष्ट्रैश्छलप्रियैः ॥ ४ ॥ समक्षमग्निसंभूताकृष्णाधर्मपरायणा ॥ दुःशासनेनदुष्टेनकचे
ष्वादायकर्षिता ॥ ५ ॥ आकृष्टानिचवासांसिश्रीकृष्णेनसुरक्षिता ॥ पश्चाद्राज्यंपरित्यज्यप्रयाताःकाम्यकंवनं ॥ ६ ॥
अत्यंतंक्लेशमापन्नाःपार्थावन्यफलाशिनः ॥ विष्वक्कचाचिताःसर्वेगजाइववनौकसः ॥ ७ ॥ अथतान्दुःखितान्द्रष्टुं
भगवान्देवकीसुतः ॥ जगामकाम्यकवनंमुनिभिःपरिवारितः ॥ ८ ॥ तंदृष्ट्वासहसोत्तस्थुर्देहाःप्राणनिवागतान् ॥ पा
र्थाःसस्वजिरेप्रीत्याश्रीकृष्णंप्रेमविह्वलाः ॥ ९ ॥ तेचानीनमतांभक्त्यायमौहरिपदांबुजं ॥ द्रौपदीतंननामाशुशनैःशनै
रतंद्रिता ॥ १० ॥ तान्दृष्ट्वादुःखितान्पार्थान्रौरवाजिनवाससः ॥ धूलिभिर्धूसरान्रूक्षान्सर्वतःकचसंवृतान् ॥ ११ ॥
पांचालीमपितन्वंगींतादृशींदुःखसंवृतां ॥ तेषांदुःखमतीवोग्रंदृष्ट्वैवातीवदुःखितः ॥ १२ ॥ धार्तराष्ट्रान्दग्धुकामो
भगवान्भक्तवत्सलः ॥ चक्रेकोपंसविश्वात्माभ्रूभंगकुटिलेक्षणः ॥ १३ ॥ कोटिकालकरालास्यःप्रलयाग्निरिवोत्थितः
॥ संदष्टौष्ठपुटःप्रोच्चैस्त्रिलोकींज्वलयन्निव ॥ १४ ॥ सीतावियोगसंतप्तःसाक्षाद्दाशरथिर्यथा ॥ तमालक्ष्यतदावीरोची

भत्सुर्जातवेपथुः ॥ १५ ॥ उत्थायकृष्णंतुष्टावबद्धांजलिपुटंभिया ॥ धर्मानुमोदितःशीघ्रंद्रौपद्याचतथापरैः ॥ १६ ॥
॥ अर्जुनउवाच ॥ ॥ हेकृष्णजगतांनाथनाथनाहंजगद्वहिः ॥ त्वमेवजगतांपातामांनपासिकथंप्रभो ॥ १७ ॥ यच्चक्षुःप
तनेनैवब्रह्मणःपतनंभवेत् ॥ तत्कोपेनभवेत्किंवाकोवेदकिंभविष्यति ॥ १८ ॥ क्रोधंसंहरसंहर्तस्तातततातजगत्पते ॥
त्वद्विधानांचकोपेनजगतःप्रलयोभवेत् ॥ १९ ॥ वंदेत्वांसर्वतत्वज्ञंसर्वकारणकारणं ॥ वेदवेदांगबीजस्यबीजंश्रीकृष्ण
मीश्वरं ॥ २० ॥ त्वमीश्वरोऽसृजःसर्वंजगदेतच्चराचरं ॥ सर्वमंगलमांगल्यबीजरूपःसनातनः ॥ २१ ॥ सकथंस्वकृतं
हन्याद्विश्वमेकापराधतः ॥ मशकान्भस्मसात्कर्तुंकोवादहतिमंदिरं ॥ २२ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिविज्ञाप्यश्री
कृष्णंफाल्गुनःपरवीरहा ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणनामजनार्दनं ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ हरिःक्रोधंनिरस्याशुसौम्यो
भूच्चंद्रमाइव ॥ तमालक्ष्यतदासर्वेपांडवाःस्वास्थ्यमागताः ॥ २४ ॥ प्रीत्युत्फुल्लमुखाःसर्वेप्रणेमुःप्रेमविह्वलाः ॥ श्री
कृष्णंपूजयांचक्रुर्वन्यैर्मूलफलादिभिः ॥ २५ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ ततःप्रसन्नंश्रीकृष्णंशरण्यंभक्तवत्सलं ॥ वि
ज्ञायावनतोभूत्वाबृहत्प्रेमपरिप्लुतः ॥ २६ ॥ बद्धांजलिर्गुडाकेशोनामंनामंपुनःपुनः ॥ तंतथाकृतवान्प्रश्नंयथापृच्छति

यंभवान् ॥ २७ ॥ श्रुत्वैवंभगवान्दध्यौमूहूर्त्तंमनसाहरिः ॥ ध्यात्वाश्वास्यसुत्दद्वर्गंपांचालींचधृतव्रताम् ॥ उवाचवद तांश्रेष्ठःपांडवानांहितंवचः ॥ २८ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुराजन्महाभागबीभत्सोत्यथमद्वचः ॥ अपूर्वोयंकृतःप्र श्नोनोत्तरंवक्तुमुत्सहे ॥ २९ ॥ एषगुह्यतरोलोकेऋषीणामपिदुर्घटः ॥ तथापिवक्ष्येमित्रत्वाद्भक्तत्वाच्चतवार्जुन ॥ ३० ॥ तदुत्तरमतीवोग्रंक्रमतःशृणुसुव्रत ॥ मध्वादयश्चयेमासालवपक्षाश्चनाडिकाः ॥ ३१ ॥ यामास्त्रियामाऋतवोमुहूर्ता न्ययनेउभे ॥ हायनंचयुगान्येवपराधांताःपरेचये ॥ ३२ ॥ नद्योर्णवन्हृदाःकूपावापीपल्वलनिर्झराः ॥ लतौषधिद्रु माश्चैवत्वक्सारापादपाश्चये ॥ ३३ ॥ वनस्पतिपुरग्रामगिरयःपत्तनानिच ॥ एतेसर्वेमूर्तिमंतःपूज्यंतेस्वात्मनोगुणैः ॥ ॥ ३४ ॥ नतेषांकश्चिदप्यस्तित्वपूर्वःस्वामिवर्जितः ॥ स्वेस्वेधिकारेसततंपूज्यंतेफलादायिनः ॥ ३५ ॥ स्वस्वामियोग माहात्म्यात्सर्वेसौभाग्यशालिनः ॥ अधिमासःसमुत्पन्नःकदाचित्पांडुनंदन ॥ ३६ ॥ तमूचुःसकलालोकाअसहायंजुगु प्सितम् ॥ अनर्होमलमासोयंरविसंक्रमवर्जितः ॥ ३७ ॥ अस्पृश्योमलरूपात्वाच्छुभेकर्मणिगर्हितः ॥ श्रुत्वैतद्वच नंलोकान्निरुद्योगोहतप्रभः ॥ ३८ ॥ दुःखान्वितोतिखिन्नात्माचिंताग्रस्तैकमानसः ॥ मुमूर्षुरभवत्तेनत्हृदयेनविदूय

ता ॥ पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यमामसौशरणंगतः॥ ३९ ॥ प्राप्तोवैकुंठभवनंयत्राहमवसंनर ॥ अंतर्गृहंसमागत्यमामसौदृष्टवा न्परम् ॥ ४० ॥ अमूल्यरत्नरचितेहेमसिंहासनेस्थितम् ॥ तदानींमामसौदृष्ट्वादंडवत्पतितोभुवि ॥ ४१ ॥ प्रांजलिःप्र यतोभूत्वामुंचन्नश्रूणिनेत्रतः ॥ वाचागद्गदयासौम्यंबभाषेधैर्यमुद्वहन् ॥ ४२ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाबदरीनाथो विरराममहामुनिः ॥ तच्छ्रुत्वापुनरेवाहनारदोभक्तवत्सलः ॥ ४३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंगत्वाभवनममलंपूर्णरूप स्यविष्णोर्भक्तिप्राप्यंजगदघहरंयोगिनामप्यगम्यम् ॥ यत्रैवास्तेजगदभयदोब्रह्मरूपोमुकुंदस्तत्पादाब्जंशरणम धितःकिंबभाषेऽधिमासः ॥ ४४ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येऽधिमासस्यवैकुंठप्रापणंनामतृ ती योऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्येऽहंलोकानांहितकाम्यया ॥ अधिमासेनयत्प्रोक्तंह रेरग्रेशुभंवचः ॥ १ ॥ अधिमासउवाच ॥ अयिनाथकृपानिधेहरेनकथंरक्षसिमामिहागतम् ॥ कृपणंप्रबलैर्निराकृतंम लमासेत्यभिधांविधायमे ॥ २ ॥ शुभकर्मणिवर्जितंहिमांनिरधीशंमलिनंसदैवतैः ॥ अवलोकयतोदयालुताक्वगतातेघ कठोरताकथम् ॥ ३ ॥ वसुदेववरांगनायथाखलकंसानलतःसुरक्षिता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाघावसिदीनवत्सल

॥ ४ ॥ द्रुपदस्यसुतायथापुराखलदुःशासनदुःखतोऽविता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ५ ॥ यमुनाविषतोयतोऽविताःपशुपालाःपशवोयथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ६ ॥ पशवःपशुपास्तदंगनाअविताद्दावधनंजयाद्यथा ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यात्रसिदीनवत्सल ॥ ७ ॥ पृथिवीपतयोयथाविताममगधेशालयबंधनात्त्वाया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ८ ॥ गजनायकएत्यरक्षितोझटितिग्राहमुखाद्यथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ९ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ इतिविज्ञाप्यभूमानंविरराममनिरीश्वरः ॥ मलमासोऽश्रुवदनस्तिष्ठन्नग्रेजगत्पतेः ॥ १० ॥ तदानींश्रीहरिस्तूर्णंकृपयाप्लावितोभृशम् ॥ उवाचदीनवदनंमलमासंपुरःस्थितम् ॥ ११ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ वत्सवत्सकिमत्यंतंदुःखमग्नोसिसांप्रतम् ॥ एतादृशंमहदुःखंकिंतेमनसिवर्तते ॥ १२ ॥ त्वामहंदुःखसंमग्नमुद्धरिष्यामिमाशुचः ॥ नमेशरणमापन्नःपुनःशोचितुमर्हति ॥ १३ ॥ इहागत्यमहादुःखीपतितोपिनशोचति ॥ किमर्थंत्वमिहागत्यशोकसंमग्नमानसः ॥ १४ ॥ अशोकमजरंनित्यंसानंदमृत्युवर्जितम् ॥ वैकुंठमीदृशंप्राप्यकथंदुःखान्वितोभवान् ॥ १५ ॥ त्वामत्रदुःखितंदृष्ट्वावैकुंठस्थाःसुविस्मिताः ॥

किमर्थंमर्तुंकामोसितन्मेवत्सवदाधुना॥ १६॥ श्रीनारायणउवाच ॥ श्रुत्वेदंभगवद्वाक्यंविभारइवभारभृत ॥ श्वासोच्छ्वा
ससमायुक्तउवाचमधुसूदनम् ॥ १७ ॥ अधिमासउवाच ॥अज्ञातंकिंचिन्नैवास्तिसर्वत्रभगवंस्तव ॥ आकाशइवसर्वत्र
विश्वंव्याप्यव्यवस्थितः॥ १८॥ चराचरगतोविष्णुःसाक्षीसर्वस्यविश्वदृक् ॥ कूटस्थेत्वयिसर्वाणिभूतानिचव्यवस्थया
॥ १९ ॥ संस्थितानिजगन्नाथनकिंचिद्भवताविना ॥ किन्नजानासिभगवन्निर्भाग्यस्यममव्यथा ॥ २० ॥ तथापि
वच्मिहेनाथदुःखजालमपावृतम् ॥ तादृशंनैवकस्यापिनश्रुतंनावलोकितम् ॥ २१ ॥ क्षणालवामूहूर्ताश्चपक्षामासा
दिवानिशम् ॥ स्वामिनामधिकारैस्तेमोदंतेनिर्भयाःसदा ॥ २२ ॥ नमेनामनमेस्वामीनहिकश्चिन्ममाश्रयः ॥ तस्मा
न्निराकृतःसर्वैःसाधिदेवैःसुकर्मणः ॥ २३ ॥ निषिद्धोमलमासोयमित्यंधोज्वटगःसदा ॥ तस्माद्विनष्टुमिच्छामिनाहंजी
वितुमुत्सहे ॥ २४ ॥ कुजीविताद्वरंमृत्युर्नित्यदग्धःकथंस्वपेत् ॥ अतःपरंमहाराजवक्तव्यंनावशिष्यते ॥ २५॥ परदुः
खासहिष्णुस्त्वमुपकारप्रियोमतः ॥ वेदेषुचपुराणेषुप्रसिद्धःपुरुषोत्तमः ॥ २६॥ निजधर्मसमालोच्ययथारुचितथाकु
रु ॥ पुनःपुनःपामरेणनवक्तव्यःप्रभुर्महान् ॥ २७॥ मरिष्येऽहंमरिष्येऽहंमरिष्येऽहंपुनःपुनः ॥ इत्युक्त्वामलमासोऽयंविर

रामविधेःसुत ॥ २८ ॥ ततःपपातसहसासन्निधौश्रीरमापतेः ॥ तत्रतंपतितंदृष्ट्वासंसज्जातासुविस्मिता ॥ २९ ॥
श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्काविरतिमुपागतेऽधिमासेश्रीकृष्णोबहुलकृपाभरावसन्नः ॥ प्रावोचज्जलदगभीररावर
म्यंनिर्वाणंशिशिरमयूखवन्नयंस्तम् ॥ ३० ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ नारायणस्यनिगमर्द्धिपरायणस्यपापौघवार्धिवड
वाग्निवचोवदातम् ॥ श्रुत्वाप्रहर्षितमनामुनिरावभाषेशुश्रूषुरादिपुरुषस्यवचांसिविप्राः ॥ ३१ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदी
यपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येमलमासविज्ञप्तिर्नामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ६७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ किमुवाचमहाभा
गश्रुत्वातद्वचनंहरिः ॥ चरणाग्रेनिपतितमधिमासंतपोनिधे ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिय
दुक्तंहरिणानघ ॥ धन्योऽसित्वंमुनिश्रेष्ठयन्मांपृच्छसिसत्कथाम् ॥ २ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुतत्रत्यवृत्तांतं
प्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥ नेत्रकोणसमादिष्टस्तदानींहरिणार्जुन ॥ ३ ॥ वीजयामासपक्षेणतंमासमूर्च्छितंखगः ॥ उ
त्थितःपुनरेवाहनैतन्मेरोचतेविभो ॥ ४ ॥ अधिमासउवाच ॥ ॥ पाहिपाहिजगद्धातःपाहिविष्णोजगत्पते ॥ उपेक्षसे
कथंनाथशरणंमामुपागतम् ॥ ५ ॥ इत्युक्त्वावेपमानंतंविलपंतंमुहुर्मुहुः ॥ तमुवाचहृषीकेशोवैकुंठनिलयोहरिः ॥ ६ ॥

श्रीविष्णुरुवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रंतेविषादंवत्समाकुरु ॥ त्वद्दुःखंदुर्निवार्यंमेप्रतिभातिनिरीश्वर ॥ ७ ॥ इत्युक्तकाम नसिध्यात्वातदुपायंक्षणंप्रभुः ॥ विनिश्चित्यपुनर्वाक्यमुवाचमधुसूदनः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ वत्सागच्छम यासार्धंगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ यत्रास्तेभगवान्कृष्णःपुरुषोत्तमईश्वरः ॥ ९ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थोद्विभुजोमुरलीध रः ॥ नवीननीरदश्यामोरक्तपंकजलोचनः ॥ १० ॥ शारदीयपार्वणेंदुशोभातिरोचनाननः ॥ कोटिकंदर्पलावण्यलीला धाममनोहरः ॥ ११ ॥ पीतांबरधरःस्रग्वीवनमालाविभूषितः ॥ सद्रत्नभूषणःप्रेमभूषणोभक्तवत्सलः ॥ १२ ॥ चंदनो क्षितसर्वांगःकस्तूरीकुंकुमान्वितः ॥ श्रीवत्सवक्षाःसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितः ॥ १३ ॥ सद्रत्नसाररचितकिरीटीकुंड लोज्वलः ॥ रत्नसिंहासनारूढःपार्षदैःपरिवेष्टितः ॥ १४ ॥ सएवपरमंब्रह्मपुराणपुरुषोत्तमः ॥ स्वेच्छामयःसर्वबीजंसर्वा धारःपरात्परः ॥ १५ ॥ निरीहोनिर्विकारश्चपरिपूर्णतमःप्रभुः ॥ प्रकृतःपरईशानोनिर्गुणोनित्यविग्रहः ॥ १६ ॥ गच्छा वस्तत्रत्वद्दुःखंश्रीकृष्णोव्यपनेष्यति ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वातंकरेकृत्वागोलोकंगतवान्हरिः ॥ १७ ॥ अज्ञानांधतमोध्वंसंज्ञानवर्त्मप्रदीपकम् ॥ ज्योतिःस्वरूपंप्रलयेपुरासीत्केवलंमुने ॥ १८ ॥ सूर्यकोटिनिभंनित्यमसंख्यं

विश्वकारणं ॥ विभोःस्वेच्छामयस्यैवतज्ज्योतिरुल्बणंमहत् ॥ १९ ज्योतिरभ्यंतरेलोकत्रयमेवमनोहरं ॥ तस्यैवोपरि गोलोकःशाश्वतोब्रह्मवन्मुने ॥ २० ॥ त्रिकोटियोजनायामोविस्तीर्णोमंडलाकृतिः ॥ तेजःस्वरूपःसुमहद्रत्नभूमिमयः परः ॥ २१ ॥ अदृश्योयोगिभिःस्वप्नेदृश्योगम्यश्चवैष्णवैः ॥ ईशेनविधृतोयोगैरंतरिक्षस्थितोवरः ॥ २२ ॥ आधिव्याधि जरामृत्युशोकभीतिविवर्जितः ॥ सद्रत्नभूषितासंख्यमंदिरैःपरिशोभितः ॥ २३ ॥ तदधोदक्षिणेसव्येपंचाशत्कोटिवि स्तरात् ॥ वैकुंठःशिवलोकश्चतत्समःसुमनोहरः ॥ २४ ॥ कोटियोजनविस्तीर्णोवैकुंठोमंडलाकृतिः ॥ लसत्पीतपटारम्या यत्रतिष्ठंतिवैष्णवाः ॥ २५ ॥ शंखचक्रगदापद्मश्रियाजुष्टचतुर्भुजाः ॥ स्त्रियोलक्ष्मीसमाःसर्वाःकूजन्नूपुरमेखलाः ॥ २६ सव्येनशिवलोकश्चकोटियोजनविस्तृतः ॥ लयशून्यश्चसृष्टौचपार्षदैःपरिवारितः ॥ २७ ॥ निवसंतिमहाभागागणायत्र कपर्दिनः ॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगानागयज्ञोपवीतिनः ॥ २८ ॥ अर्धचंद्रलसद्भालाःशूलपट्टिशपाणयः ॥ सर्वेगंगाधराःशूरा स्त्र्यंबकाजयशालिनः ॥ २९ ॥ गोलोकाभ्यंतरेज्योतिरतीवसुमनोहरं ॥ परमाल्हादकंशश्वत्परमानंदकारणं ॥ ३० ॥ ध्यायं तेयोगिनःशश्वद्योगेनज्ञानचक्षुषा ॥ तदेवानंदजनकंनिराकारंपरात्परं ॥ ३१ ॥ तज्ज्योतिरंतरेरूपमतीवसुमनोहरं ॥ इंदी

वरदलश्यामंपंकजारुणलोचनं ॥ ३२ ॥ कोटिशारदपूर्णेंदुशोभातिरोचनाननं ॥ कोटिमन्मथसौंदर्यलीलाधाममनोहरं ॥ ॥ ३३ ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंसस्मितंपीतवाससं ॥ श्रीवत्सवक्षसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितं ॥ ३४ ॥ सद्रत्नकोटिखचितकिरीटकटकोज्ज्वलं ॥ रत्नसिंहासनस्थंचवनमालाविभूषितं ॥ ३५ ॥ तदेवपरमंब्रह्मपूर्णंश्रीकृष्णसंज्ञकं ॥ स्वेच्छामयंसर्वबीजंसर्वाधारंपरात्परं ॥ ३६ ॥ किशोरवयसंशश्वद्गोपवेषविधायकं ॥ कोटिपूर्णेंदुशोभाढ्यंभक्तानुग्रहकारकं ॥ ३७ ॥ निरीहंनिर्विकारंचपरिपूर्णतमंप्रभुं ॥ रासमंडपमध्यस्थंशांतंरासेश्वरंहरिं ॥ ३८ ॥ मंगलंमंगलार्हंचसर्वमंगलमंगलं ॥ परमानंदराजंचसत्यमक्षरमव्ययं ॥ ३९ ॥ सर्वसिद्धेश्वरंसर्वसिद्धिरूपंचसिद्धिदं ॥ प्रकृतेःपरमीशानंनिर्गुणंनित्यविग्रहं ॥ ४० आद्यंपुरुषमव्यक्तंपुरुहूतंपुरुस्तुतं ॥ नित्यंस्वतंत्रमेकंचपरमात्मस्वरूपकं ॥ ४१ ॥ ध्यायंतेवैष्णवाःशांताःशांतंशांतिपरायणं ॥ एवंरूपंपरंबिभ्रद्भगवानेकएवसः ॥ ४२ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ एवमुक्त्वाततोविष्णुरधिमाससमन्वितः ॥ गोलोकमगमच्छीघ्रंविरजोवेष्टितंपरं ॥ ४३ ॥ ॥ सूतउ० ॥ ॥ इतीरयित्वागिरमात्तसत्क्रियामुनीश्वरेतूष्णिमवस्थितेमुनिः ॥ जगादवाक्यंविधिजोमहोत्सवाच्छुश्रूषुरानंदनिधेर्नवाःकथाः ॥ ४४ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेश्रीनारायण

ना० पुरुषोत्तममाहात्म्येविष्णोर्गोलोकगमनेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ नारदउ० ॥ ॥ वैकुंठाधिपतिर्गत्वागोलोकेकिंचकार
ह ॥ तद्वदस्वकृपांकृत्वामत्थंशुश्रूषवेऽनघ ॥ १ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येऽहंयज्जातंतत्रतेनघ ॥ विष्णुर्गोलो
कमगमदधिमासेनसंयुतः ॥ २ ॥ तन्मध्येभगवद्धाममणिस्तंभैःसुशोभितं ॥ ददर्शदूरतोविष्णुर्ज्योतिर्धामनोहरं ॥ ३ ॥
तत्तेजःपिहिताक्षोसौशनैरुन्मील्यलोचने ॥ मंदंमंदंजगामाधिमासंकृत्वास्वपृष्ठतः ॥ ४ ॥ उपमंदिरमासाद्यसाधिमासो
मुदान्वितः ॥ उत्थितैर्द्वारपालैश्चवंदितांघ्रिर्हरिःशनैः ॥ ५ ॥ प्रविष्टोभगवद्धामशोभासंमुष्टलोचनः ॥ तत्रगत्वाननामा
शुश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमं ॥ ६ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थंरत्नसिंहासनासनम् ॥ नत्वोवाचरमानाथोबद्धांजलिपुटःपुरः ॥ ७ ॥
श्रीविष्णुरु० ॥ ॥ वंदेविष्णुंगुणातीतंगोविंदमेकमक्षरं ॥ अव्यक्तमव्ययंव्यक्तंगोपवेषविधायिनं ॥ ८ ॥ किशोरवयसं
शांतंगोपीकांतंमनोहरं ॥ नवीननीरदश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरं ॥ ९ ॥ वृंदावनवनाभ्यंतेरासमंडलसंस्थितं ॥ लसत्पीत
पटंसौम्यंत्रिभंगललिताकृतिं ॥ १० ॥ रासेश्वरंरासवासंरासोल्लाससमुत्सुकं ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंपीतवाससमच्युतं
॥ ११ ॥ इत्येवमुक्त्वातंनत्वारत्नसिंहासनेवरे ॥ पार्षदैःसत्कृतोविष्णुःसउवासतदाज्ञया ॥ १२ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥

इतिविष्णुकृतंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ पापानितस्यनश्यंतिदुःस्वप्नःसत्फलप्रदः ॥ १३ ॥ भक्तिर्भवतिगोविंदे पुत्रपौत्रविवर्द्धिनी ॥ अकीर्तिःक्षयमाप्नोतिसत्कीर्तिर्वर्द्धतेचिरं ॥ १४ ॥ उपविष्टस्ततोविष्णुःश्रीकृष्णचरणांबुजे ॥ नामयामासतंमासंवेपमानंतदग्रतः ॥ १५ ॥ तदापप्रच्छश्रीकृष्णःकोयंकस्मादिहागतः ॥ कस्माद्रुदतिगोलोकेनकश्चि दुःखमश्नुते ॥ १६ ॥ गोलोकवासिनःसर्वेसदानंदपरिप्लुताः ॥ स्वप्नेपिनैवशृण्वंतिदुर्वार्तांचदुरन्वयां ॥ १७ ॥ तस्माद यंकथंविष्णोमदग्रेदुःखितःस्थितः ॥ मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांवेपतेचमुहुर्मुहुः ॥ १८ ॥ ॥ श्रीनारायण० ॥ ॥ नवांबुदानी कमनोहरस्यगोलोकनाथस्यवचोनिशम्य ॥ उवाचविष्णुर्मलमासदुःखंप्रोत्थायसिंहासनतःसमग्रम् ॥ १९ ॥ श्रीवि ष्णुरु० ॥ ॥ वृंदावनकलानाथश्रीकृष्णमुरलीधर ॥ श्रूयतामधिमासीयंदुःखंवच्मितवाग्रतः ॥ २० ॥ तस्मादहमिहा यातोगृहीत्वामुंनिरीश्वरं ॥ दुःखदावानलंतीव्रमेतदीयंनिराकुरु ॥ २१ ॥ अयंत्वधिकमासोस्तिव्यपेतरविसंक्रमः ॥ मलिनोयमनर्होस्तिशुभकर्मणिसर्वदा ॥ २२ ॥ नस्नानंनैवदानंचकर्तव्यंप्रभुवर्जिते ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनस्पतिल तादिभिः ॥ २३ ॥ मासैर्द्वादशभिश्चैवकलाकाष्ठालवादिभिः ॥ अयनैर्हायनैश्चैवस्वामिगर्वसमन्वितैः ॥ २४ ॥ इतिदुः

खानलेनैवदग्धोयंमर्तुमुन्मुखः ॥ अन्यैर्दयालुभिःपश्चात्प्रेरितोमामुपागतः ॥ २५ ॥ शरणार्थीत्हृषीकेशवेपमानोरुद
न्मुहुः ॥ सर्वंनिवेदयामासदुःखजालमसंवृतम् ॥ २६ ॥ एतदीयंमहद्दुःखमनिवार्यंअवद्दते ॥ अतस्त्वामाश्रितोनूनंक
रेकृत्वानिराश्रयं ॥ २७ ॥ परदुःखासहिष्णुस्त्वमितिवेदविदोजगुः ॥ अतएनंनिरातंकंसानंदंकृपयाकुरु ॥ २८ ॥ त्वदी
यचरणांभोजंगतोनैवावशोचते ॥ इतिवेदविदोमिथ्याकथंभाविजगत्पते ॥ २९ ॥ मदर्थमपिकर्तव्यमेतद्दुःखनिवा
रणं ॥ सर्वंत्यक्त्वाहमायातोयातंमेसफलंकुरु ॥ ३० ॥ मुहुर्मुहुर्नवक्तव्यंकदापिप्रभुसन्निधौ ॥ वदंत्येवंमहाप्राज्ञानि
त्यंनीतिविशारदाः ॥ ३१ ॥ इतिविज्ञाप्यभूमानंबद्धांजलिपुटोहरिः ॥ पुरस्तस्थौभगवतोनिरीक्षंस्तन्मुखांबुजं ॥ ३२
ऋषयऊचुः ॥ सूतसूतवदान्योसिजीवत्वंशाश्वतीःसमाः ॥ पिबामोयन्मुखात्सेव्यंहरिलीलाकथामृतं ॥ ३३ ॥ गोलो
कवासिनासूतकिमुक्तंकिंकृतंवद ॥ विष्णुश्रीकृष्णसंवादःसर्वलोकोपकारकः ॥ ३४ ॥ विधिसुतःकिमपृच्छद्धृषीश्वरंत
दधुनावदसूततपस्विन् ॥ परमभागवतःसहरेस्तनुस्तदुदितंवचनंपरमौषधं ॥ ३५ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदी० पुरुषोत्तम०
श्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमविज्ञप्तिर्नामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ छ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ भवद्भिर्यःकृतःप्रश्नस्त

मचीकरदाशुगः ॥ यदुत्तरमुवाचेशस्तद्वदामितपोधनाः ॥ १ ॥ ॥ नारदउ० ॥ ॥ विष्टरश्रवसिमौनमास्थितेसंनिवेद्यप
रदुःखमपारं ॥ किंचकारपुरुषोत्तमःपरस्तद्वदस्वबदरीपतेऽधुना ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ गोलोकनाथोयदुवाच
विष्णुंतदेवगुह्यंकथयामिवत्स ॥ वाच्यंसुभक्तायसदास्तिकायशुश्रूषवेदंभविवर्जिताय ॥ ३ ॥ सुकीर्तिकृत्पुण्यकरं
यशस्यंसत्पुत्रदंवश्यकरंचराज्ञां ॥ दारिद्र्यदावाग्निरनल्पपुण्यैःश्राव्यंतथाकार्यमनन्यभक्त्या ॥ ४ ॥ ॥ श्रीपुरुषोत्तमउ
वाच ॥ समीचीनंकृतंविष्णोयदत्रागतवान्भवान् ॥ मलमासंकरेकृत्वालोकेकीर्तिमवाप्स्यसि ॥ ५ ॥ यस्त्वयोरीकृ
तोजीवःसमयैवोररीकृतः ॥ अतएनंकरिष्यामिसर्वोपरिमयासमं ॥ ६ ॥ गुणैःकीर्त्यानुभावेनषड्भगैश्चपराक्रमैः ॥ भ
क्तानांवरदानेनगुणैरन्यैश्चमामकैः ॥ ७ ॥ अहमेतैर्यथालोकेप्रथितःपुरुषोत्तमः ॥ तथायमपिलोकेषुप्रथितःपुरुषोत्त
मः ॥ ८ ॥ अस्मैसमर्पिताःसर्वेयेगुणामयिसंस्थिताः ॥ पुरुषोत्तमेतिमन्नामप्रथितंलोकवेदयोः ॥ ९ ॥ तदप्यस्मैम
यादत्तंतवतुष्ट्यैजनार्दन ॥ अहमेवास्यसंजातःस्वामीचमधुसूदन ॥ १० ॥ एतन्नाम्नाजगत्सर्वंपवित्रंचभविष्यति ॥
मत्सादृश्यमुपागम्यमासानामधिपोभवेत् ॥ ११ ॥ जगत्पूज्योजगद्वंद्योमासोयंतुभविष्यति ॥ पूजकानांचसर्वेषांदुः

खदारिद्र्यखंडनः ॥ १२ ॥ सर्वैमासाःसकामाश्चनिष्कामोयंमयाकृतः ॥ मोक्षदःसर्वलोकानांमत्तुल्योयंमयाकृतः ॥ १३ ॥ अकामःसर्वकामोवायोधिमासंप्रपूजयेत् ॥ कर्माणिभस्मसात्कृत्वामामेवैष्यत्यसंशयम् ॥ १४ ॥ यदर्थंचमहाभागा र्यातनोब्रह्मचारिणः ॥ तपस्यंतिमहात्मानोनिराहाराद्दृढव्रताः ॥ १५ ॥ फलपत्रानिलाहाराःकामक्रोधविवर्जिताः ॥ जितेंद्रियचयाःसर्वेप्रावृट्कालेनिराश्रयाः ॥ १६ ॥ शीतातपसहाश्चैवयतंतेगरुडध्वज ॥ तथापिनैवमेयांतिपरमंप दमव्ययम् ॥ १७ ॥ पुरुषोत्तमस्यभक्तास्तुमासमात्रेणतत्पदम् ॥ अनायासेनगच्छंतिजरामृत्युविवर्जितम् ॥ १८ ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वकामार्थसिद्धिदः ॥ तस्मात्संसेव्यतामेषमासोयंपुरुषोत्तमः ॥ १९ ॥ सीतानिक्षिप्तबीजानिवर्धंते कोटिशोयथा ॥ तथाकोटिगुणंपुण्यंकृतंमेपुरुषोत्तमे ॥ २० ॥ चातुर्मास्यादिभिर्यज्ञैःस्वर्गंगच्छंतिकेचन ॥ तत्रत्यंभो गमासाद्यपुनर्गच्छंतिभूतलं ॥ २१ ॥ विधिवत्सेवतेयस्तुपुरुषोत्तममादरात् ॥ कुलंस्वकीयमुद्धृत्यमामेवैष्यत्यसंशये ॥ २२ ॥ मामुपेतोत्रसंसारंजन्ममृत्युभयाकुलं ॥ आधिव्याधिजराग्रस्तंनपुनर्यातिमानवः ॥ २३ ॥ यद्गत्वानिवर्तंते तद्धामपरमंमम ॥ इतिच्छंदोवचःसत्यमसत्यंजायतेकथं ॥ २४ ॥ एतन्मासाधिपश्चाहंमयैवायंप्रतिष्ठितः ॥ पुरुषोत्तमे

तिमन्नामतदप्यस्मैसमर्पितं ॥ २५ ॥ तस्मादेतस्यभक्तानांममचिंतादिवानिशं ॥ तद्भक्तकामनाःसर्वाःपूरणीयामयैव हि ॥ २६ ॥ कदाचिन्ममभक्तानामपराधोधिगण्यते ॥ पुरुषोत्तमभक्तानांनापराधःकदाचन ॥ २७ ॥ मदाराधनतोविष्णोमदीयाराधनंप्रियं ॥ मद्भक्तकामनादानेविलंबेहंकदाचन ॥ २८ ॥ मदीयमासभक्तानांनविलंबःकदाचन ॥ मदीयमासभक्तायेममैवातीववल्लभाः ॥ २९ ॥ यएतस्मिन्महामूढाजपदानादिवर्जिताः ॥ सत्कर्मस्नानरहितादेवतीर्थद्विजद्विषः ॥ ३० ॥ जायंतेदुर्भगादुष्टाःपरभाग्योपजीविनः ॥ नकदाचित्सुखंतेषांस्वप्नेपिशशशृंगवत् ॥ ३१ ॥ तिरस्कुर्वंतियेमूढामलमासंममप्रियं ॥ नाचरिष्यंतियेधर्मंतेसदानिरयालयाः ॥ ३२ ॥ पुरुषोत्तममासाद्यवर्षेवर्षेतृतीयके ॥ नाचरिष्यंतिधर्मंयेकुंभीपाकेपतंतिते ॥ ३३ ॥ इहलोकेमहद्दुःखंपुत्रपौत्रकलत्रजं ॥ प्राप्नुवंतिमहामूढादुःखदावानलस्थिताः ॥ ३४ ॥ तेकथंसुखमेधंतेयेषामज्ञानतोगतः ॥ श्रीमान्पुण्यतमोमासोमदीयःपुरुषोत्तमः ॥ ३५ ॥ याःस्त्रियःसुभगाःपुत्रसुखसौभाग्यहेतवे ॥ पुरुषोत्तमेकरिष्यंतिस्नानदानार्चनादिकं ॥ ३६ ॥ तासांसौभाग्यसंपत्तिसुखपुत्रप्रदोत्यहं ॥ यासांमासोगतःशून्योमन्नामापुरुषोत्तमः ॥ ३७ ॥ नतासामनुकूलोऽहंनसुखंस्वामिजंभवेत् ॥ भ्रातृपुत्रधनानां

चसुखंस्वप्नेपिदुर्लभं ॥ ३८ ॥ तस्मात्सर्वात्मनासर्वैःस्नानपूजाजपादिकं ॥ विशेषेणप्रकर्तव्यंदानंशक्त्यनुसारतः ॥ ३९ ॥
येनाहमर्चितोभक्त्यामासेस्मिन्पुरुषोत्तमे ॥ धनपुत्रसुखंभुक्त्वापश्चाद्गोलोकवासभाक् ॥ ४० ॥ ममाज्ञयाजनाःसर्वेपू
जयिष्यंतिमामकं ॥ सर्वेषामपिमासानामुत्तमोयंमयाकृतः ॥ ४१ ॥ अतस्त्वमधिमासस्यचिंतांत्यक्त्वारमापते ॥ ग
च्छवैकुंठमतुलंगृहीत्वापुरुषोत्तमम् ॥ ४२ ॥ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ इतिरसिकवचोनिशम्यविष्णुःप्रबलमुदापरिगृह्य
मासमेनं ॥ नवजलदरुचंप्रणम्यदेवंझटितिजगामनिजालयंखगेन ॥ ४३ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरु० श्रीनाराय
णनारदसंवादेऽधिमासस्यैश्वर्यप्राप्तिर्नामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ सूतउ० ॥ ॥ नारदःकृतवान्प्रश्नंपुनरेवतपोधनाः ॥
विष्णुश्रीकृष्णसंवादंश्रुत्वासंतुष्टमानसः ॥ १ ॥ ॥ नारदउ० ॥ ॥ वैकुंठंगतवतिरुक्मिणीशेकिंजातंतदनुवदप्रभोमे ॥ वृत्तां
तंहरिसुतकृष्णयोश्चसर्वेषांहितकरमादिपुंसोः ॥ २ ॥ इतिसंप्रश्नसंतुष्टोभगवान्बदरीपतिः ॥ उवाचपुनरेवामुंजगदानंददं
बृहत् ॥ ३ ॥ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ अथश्रीरुक्मिणीनाथोवैकुंठंगतवान्मुदा ॥ तत्रगत्वाधिमासंतंवासयामासनारद ॥ ४
तत्रत्यवसतिंप्राप्यमोदमानोभवत्तदा ॥ मासानामधिपोभूत्वारमतेविष्णुनासह ॥ ५ ॥ द्वादशस्वपिमासेषुमलमासंवरंप्र

भुः ॥ विधायमनसातुष्टोबभूवप्रकृतिप्रियः ॥ ६ ॥ अथार्जुनमुवाचेदंभगवान्भक्तवत्सलः ॥ युधिष्ठिरंचपांचालीनिरी
क्षन्कृपयामुने ॥ ७॥ ॥ श्रीकृष्णउ० ॥ ॥ जानेऽहंराजशार्दूलतपोवनमुपागतैः ॥ भवद्भिर्दुःखसंमग्नैर्नादृतःपुरुषोत्तमः
॥ ८ ॥ वृंदावनकलानाथवल्लभःपुरुषोत्तमः ॥ प्रमादाद्गतवान्मासोभवतांकाननौकसां ॥ ९ ॥ युष्माभिर्नैवविज्ञातोभयद्वेष
समन्वितैः ॥ गांगेयद्रोणकर्णेभ्योभयसंत्रस्तमानसैः ॥ १० ॥ कृष्णद्वैपायनादाप्तविद्याराधनतत्परैः ॥ इंद्रकीलंगतवति
बीभत्सौरणशालिनि ॥ ११ ॥ तद्वियोगपरिक्लिष्टैर्नज्ञातःपुरुषोत्तमः ॥ युष्माभिःकिंप्रकर्तव्यमदृष्टमवलंब्यतां ॥ १२ ॥
अदृष्टंयादृशंपुंसांतादृशंभासतेसदा ॥ अवश्यमेवभोक्तव्यमदृष्टजनितंफलं ॥ १३ ॥ सुखंदुःखंभयंक्षेममदृष्टात्प्राप्यते
जनैः ॥ तस्माददृष्टनिष्ठैश्चभवद्भिःस्थीयतांसदा ॥ १४ ॥ अथापरंप्रवक्ष्यामिभवतांदुःखकारणम् ॥ सेतिहासंमहा
राजश्रूयतांमन्मुखादहो ॥ १५ ॥ ॥ श्रीकृष्णउ० ॥ ॥ पांचालीयंमहाभागापूर्वजन्मनिसुंदरी ॥ मेधाविद्विजमुख्यस्य
पुत्रीजातासुमध्यमा ॥ १६ ॥ कालेनगच्छताराजन्संजातादशवार्षिकी ॥ रूपलावण्यललितानयनापांगशालिनी
॥ १७ ॥ चातुर्यगुणसंपन्नापितुरेकैवपुत्रिका ॥ वल्लभातीवतेनेयंचतुरागुणसुंदरी ॥ १८ ॥ लालितापुत्रवन्नित्यंन

कदाचित्प्रलंभिता ॥ साहित्यशास्त्रकुशलानीतावपिविशारदा ॥ १९ ॥ तन्मातास्वर्गतापूर्वंपित्रासापोषितामुदा ॥ पार्श्वस्थालिसुखंदृष्ट्वापुत्रपौत्रसुखस्पृहा ॥ २० ॥ तर्कयंतीतदाबालामामेवंचकथंभवेत् ॥ गुणभाग्यनिधिर्भर्तासुखदःसत्सुताःकथम् ॥ २१ ॥ एवंमनोरथंचक्रेदैवेनध्वंसितंपुरा ॥ किंकृत्वाकिंविदित्वामेकमुपास्येसुरेश्वरम् ॥ २२ ॥ किंवामुनिमुपातिष्ठेकिंवातीर्थमुपाश्रये ॥ ममभाग्यंकथंसुप्तंभर्ताकोपिनवांछति ॥ २३ ॥ पंडितोपिपितामूढोममभाग्यवशादहो ॥ विवाहकालेसंप्राप्तेनदत्तासदृशेवरे ॥ २४ ॥ अध्यक्षाहंसखीमध्येकुमारीदुःखपीडिता ॥ नाहंस्वामिसुखाभिज्ञायथाचालिगणाम ॥ २५ ॥ ममभाग्यवतीमाताकथंस्वर्गगतापुरा ॥ एवंचिंताकुलाबालामनोरथमहोदधौ ॥ २६ ॥ निमग्नामोहसलिलेशोकमोहोर्मिपीडिता ॥ मेधावीऋषिराजोसौविचचारमहीतले ॥ २७ ॥ कन्यादाननिमित्तंचविचिन्वन्सदृशंवरम् ॥ तादृशंवरमप्राप्यनिराशःस्वमनोरथे ॥ सुतास्वकीयभाग्याभ्यांभग्नसंकल्पपंजरः ॥ अवापदैवयोगेनज्वरंतीव्रंसुदारुणम् ॥ २९ ॥ स्फुटत्सर्वांगसंभिन्नतापज्वालासमाकुलः ॥ श्वासोच्छ्वाससमायुक्तोमहादारुणमुर्च्छया ॥ ३० ॥ प्रस्खलन्निपतन्भूमौमदिरामत्तवद्भृशम् ॥ अगच्छन्नेवभवनंसपपातधरातले ॥ ३१ ॥ याव

त्सुतासमायातापितरंभयविव्हला ॥ तावन्मुमूर्षुःसंजातोभूसुरस्तामनुस्मरन् ॥ ३२ ॥ भाविनार्थबलेनैवसहसाजा
तवेपथुः ॥ कन्यादानप्रसंगोत्थमहोत्सवविवर्जितः ॥ ३३ ॥ अथप्राचीनगार्हस्थ्यकृतधर्मपरिश्रमात् ॥ संसारवासनां
त्यक्त्वाहरौचित्तमधारयत् ॥ ३४ ॥ सस्मारश्रीहरिंतूर्णंमेधावीपुरुषोत्तमं ॥ इंदीवरदलश्यामंत्रिभंगललिताकृतिं ॥ ३५
रासेशराधारमणप्रचंडदोर्दंडदूराहतनिर्जरारे ॥ अत्युग्रदावानलपानकर्तःकुमारिकोत्तारितवस्त्रहर्तः ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्ण
गोविंदहरेमुरारेराधेशदामोदरदीननाथ ॥ मांपाहिसंसारसमुद्रमग्नंनमोनमस्तेत्दृषिकेश्वराय ॥ ३७ ॥ इतिमुनिवचनं
निशम्यदूराझ्झटितिययुश्चरामुकुंदलोकात् ॥ तदनुस्मृतमुनिंकरेगृहीत्वाचरणसरोरुहमीयुरीश्वरस्य ॥ ३८ ॥ प्रा
णोत्क्रमणमालोक्यहाहेतिसासुतारुदत् ॥ अंकेकृत्वापितुर्देहंविललापसुदुःखिता ॥ ३९ ॥ कुररीवचिरंसातुविलप्यभृ
शदुःखिता ॥ उवाचपितरंबालाजीवंतमिवविव्हला ॥ ४० ॥ बालोवाच ॥ ॥ हाहापितःकृपासिंधोआत्मजानंददाय
क ॥ कस्यांकेमांनिधायाद्यगतोसिवैष्णवंपुरं ॥ ४१ ॥ पितृहीनांचमांतातकोवासंभावयिष्यति ॥ नभ्रातानैवबंधुश्च
नमेमातातपस्विनी ॥ ४२ ॥ भोजनाच्छादनेचिंतांकोमेतातकरिष्यति ॥ कथंतिष्ठाम्यहंशून्येवेदध्वनिविवर्जिते ॥

॥ ४३ ॥ आश्रमेतेमुनिश्रेष्ठअरण्यइवनिर्जने ॥ अतःपरंमरिष्यामिजीवनेकिंप्रयोजनं ॥ ४४ ॥ असंपाद्यैववैवाहंविधिंदुहितृवत्सल ॥ क्वगतोसिपितस्तातइहागच्छतपोनिधे ॥ ४५ ॥ वाणींवदसुधाकल्पांकथंतूष्णीमवस्थितः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेतातचिरंसुप्तोसिसांप्रतं ॥ ४६ ॥ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबालाविललापमुहुर्मुहुः ॥ मुक्तकंठंरुरोदार्ताकुररीवसुदुःखिता ॥ ४७ ॥ तत्सुतारोदनंश्रुत्वाविप्रास्तद्वनवासिनः ॥ अतीवकरुणंकोवारोदित्यस्मिंस्तपोवने ॥ ४८ ॥ मेधाऋषेःसुताशब्दंशनैर्निश्चित्यतापसाः ॥ ससंभ्रमाःसमाजग्मुर्हाहाकारसमन्विताः ॥ ४९ ॥ आगत्यददृशुःसर्वेसुतांकस्थंमृतंमुनिं ॥ ततःसंरुरुदुःसर्वेमुनयःकाननौकसः ॥ ५० ॥ सुतोत्संगाच्छवंनीत्वाश्मशानेशिवसन्निधौ ॥ अंत्येष्टिंविधिनाकृत्वातेऽदहन्काष्ठवेष्टितं ॥ ५१ ॥ ततःकन्यांसमाश्वास्यसर्वेतेस्वगृहान्ययुः ॥ कन्याधैर्यंसमालंब्ययथाशक्त्याकरोद्व्ययं ॥ ५२ ॥ इत्यौर्ध्वदेहिकविधिंप्रणिधायपित्र्यंपुत्रीनिवासमकरोच्चतपोवनेस्मिन् ॥ साविव्यथेपितृजदुःखदवाग्निदग्धारंभेववत्समरणात्सुरजीवबाला ॥ ५३ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तम०श्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीविलापोनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ ततस्तंविस्मयाविष्टःपप्रच्छनारदो

मुनिः ॥ मेधाविद्विजवर्यस्यसुतावृत्तांतमद्भुतं ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ मुनेमुनिसुतातत्रकिंचकारतपोवने ॥ को
वामुनिवरस्तस्याःपाणिग्रहमचीकरत् ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ विवसत्यास्ततस्तस्याःकियान्कालोवि
निर्गतः ॥ स्मारंस्मारंस्वपितरंशोचंत्याश्चमुहुर्मुहुः ॥ ३ ॥ शून्यसद्मनिसंविष्टांयूथभ्रष्टांमृगीमिव ॥ गलद्बाष्पौघनय
नांज्वलद्धृदयपंकजां ॥ ४ ॥ विनिःश्वासपरांदीनांसंरुद्धामुरगीमिव ॥ चिंतयंतीमपश्यंतींदुःखपारंकृशोदरीं ॥ ५ ॥
तमाससादभगवान्भविष्यद्बलनोदितः ॥ यदृच्छयावनेतस्मिन्परमःकोपनोमुनिः ॥ ६ ॥ यद्विलोकनमात्रेणत्रस्येद
पिशतक्रतुः ॥ जटाकलापसंछन्नःसाक्षादिवसदाशिवः ॥ ७ ॥ यस्त्वज्जनन्याराजेंद्रशैशवेतिप्रासादितः ॥ त्रिदशाकर्षि
णींविद्यांददावस्यैसुपूजितः ॥ ८ ॥ येनाहमपिभूपालसर्वदेवनमस्कृतः ॥ रथेसंयोजितःसाक्षाद्रुक्मिण्यासहनारद ॥
॥ ९ ॥ उआभ्यांचालितेमार्गेरथेदुर्वाससान्विते ॥ अत्युग्रयातृषाशुष्यत्ताल्वोष्ठपुटयानया ॥ १० ॥ सूचितोहंजला
र्थिन्यास्कंधस्थयुगयापुरा ॥ गच्छन्नेवपदाग्रेणसंपीड्यवसुधातलं ॥ ११ ॥ आनीतवान्भोगवतींप्रियाप्रेमपरिप्लुतः
॥ सैवोर्ध्वगामिनीभूत्वातावन्मात्रेणवारिणा ॥ १२ ॥ न्यवारयन्महाराजरुक्मिणीतृषमुल्बणां ॥ तद्दृष्ट्वातत्क्षणोद्भू

तत्क्रोधेनप्रज्वलन्निव ॥ १३ ॥ प्रलयाग्निरिवोत्तिष्ठन्शशापकोपनोमुनिः ॥ अहोश्रीकृष्णतेत्यंतवल्लभारुक्मिणीसदा॥
॥ १४ ॥ यद्भवान्मामवज्ञायप्रियाप्रेमपरिप्लुतः ॥ पाययामासपानीयंमाहात्म्यंदर्शयन्स्वकं ॥ १५ ॥ दंपत्योरुभयोरे
ववियोगोस्तुयुधिष्ठिर ॥ इतियोदत्तवान्शापंसएवमुनिसत्तमः ॥ १६ ॥ साक्षाद्रुद्रांशसंभूतःकालरुद्रइवापरः ॥ अत्रे
रुग्रतपःकल्पवृक्षदिव्यफलंमहत् ॥ १७ ॥ पतिव्रताशिरोरत्नाऽनुसूयागर्भसंभवः ॥ दुर्वासानाममेधावीयथावैमूर्तिमत्त
पः ॥ १८ ॥ नैकतीर्थजलक्लिन्नजटाभूषितसच्छिराः ॥ तमालोक्यसमायांतंकुमारीशोकसागरात् ॥ १९ ॥ उन्मज्ज्यो
त्थायधैर्येणववंदेचरणौमुनेः ॥ नत्वास्वाश्रममानीयजानकीवाल्मिकिंयथा ॥ २० ॥ अर्घ्यपाद्यैर्वन्यफलैःपुष्पैश्चवि
विधैर्मुनिं ॥ स्वागतंपृच्छ्यसाबालापूजयामाससादरं ॥ ततःसविनयाराजन्नुवाचमुनिकन्यका ॥ २१॥ ॥ बालोवाच
॥ नमस्तेस्तुमहाभागअत्रिगोत्रदिवाकर ॥ कुतोधिगमनंसाधोदुर्भगायाममाश्रमे ॥ ममभाग्योदयोजातस्तवागमन
तोमुने ॥ २२ ॥ अथवामत्पितुःपुण्यप्रवाहप्रेरितोभवान् ॥ संभावयितुंमामेवत्वागतोमुनिसत्तमः ॥ २३ ॥ भवादृशां
पादरजस्तीर्थरूपंमहात्मनां ॥ स्पृशंत्याःसफलंजन्मसफलंचाद्यमेव्रतं ॥ २४ ॥ अद्यमेसफलंपुण्यमद्यमेसफलोभवः

॥ भवादृशामहापुण्यायन्मेदृष्टिपथंगता: ॥ २५ ॥ एवमुक्काचसाबालातस्थौतूष्णींतदग्रत: ॥ सस्मितंमुनिराहेदंदु
र्वासा:शंकरांशज: ॥ २६ ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ ॥ साधुसाधुद्विजसुतेकुलमभ्युद्धृतंपितु: ॥ मेधाऋषे:सुतपस:फलमेता
दृशीसुता ॥ २७ ॥ कैलासादहमागच्छंज्ञात्वातेधर्मशीलताम् ॥ त्वदाश्रममनुप्राप्तस्त्वयासंपूजितोऽस्म्यहं ॥ २८ ॥ ग
मिष्यामिवरारोहेशीघ्रंबदरिकाश्रमं ॥ द्रष्टुंनारायणंदेवंसनातनमुनीश्वरं ॥ २९ ॥ तपश्चरंतमेकाग्रमत्युग्रंलोकहेतवे ॥
बालोवाच ॥ ॥ ऋषेत्वद्दर्शनादेवशुष्कोमेशोकसागर: ॥ ३० ॥ अत:परंशुभंभावियस्मात्संभावितात्वया ॥ समुद्भूतबृ
हज्ज्वालदावहव्यभुजंमुने ॥ ३१ ॥ किंनवेत्सिदयासिंधोतन्निर्वापयशंकर ॥ हर्षहेतुर्नमेकश्चिद्दृश्यतेसुविचारत: ॥ ३२ ॥
नमातानपिताभ्रातायोमेधैर्यंप्रयच्छति ॥ कथंकारमहंजीवेदु:खसागरपीडिता ॥ ३३ ॥ यांयांदिशंप्रपश्यामिसासा
शून्याविभातिमे ॥ ममदु:खप्रतीकारंकुरुशीघ्रंतपोनिधे ॥ ३४ ॥ नमांकामयतेकश्चित्पाणिग्रहणहेतवे ॥ अत:परंभ
विष्यामिवृषलीतिमहद्भयं ॥ ३५ ॥ तस्मान्नजायतेनिद्रानरुचिर्भोजनेमम ॥ ब्रह्मन्मुमूर्षुरस्म्येवइतिमेनिश्चयोधु
ना ॥ ३६ ॥ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबालाविररामतदग्रत: ॥ दुर्वासास्तदुपायार्थंविचारमकरोत्तदा ॥ ३७ ॥ ॥ श्रीनारायण

उवाच ॥ ॥ इतिमुनितनयावचोनिशम्यबहुलतमामुनिराड्विचार्यछंदः ॥ अतिशयकृपयाविलोक्यबालांकिमपि हितंनिजगादसारभूतं ॥ ३८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येदुर्वासस्तपोवनागमनंनामनवमोध्याय: ॥ ९ ॥ ॥ छ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ किंविचार्यबृहद्धामापरमःकोपनोमुनिः ॥ अब्रवीदृषिकन्यांतांतन्मेब्रूहितपोनिधे ॥ १ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वाप्रोवाचबदरीपतिः ॥ दुर्वासोवचनंगुह्यंसर्वेषांहितकृद्द्विजाः ॥ ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येऽहंयदुक्तंमुनिनातदा ॥ मेधावितनयादुःखमपनेतुंकृपालुना ॥ ३ ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ ॥ शृणुसुंदरिवक्ष्यामिगुह्याद्गुह्यतरंमहत् ॥ आख्येयंनैवकस्यापित्वदर्थंतुविचारितम् ॥ ४ ॥ न विस्तरंकरिष्यामिसमासेनब्रवीमिते ॥ इतस्तृतीयःसुभगेमासस्तुपुरुषोत्तमः ॥ ५ ॥ तस्मिन्स्नातोनरस्तीर्थेमुच्यतेभ्रूणहत्यया ॥ एतत्तुल्योनकोप्यन्यःकार्तिकादिषुसुंदरि ॥ ६ ॥ सर्वेमासास्तथापक्षाःपर्वाण्यन्यानियानिच ॥ पुरुषोत्तममासस्यकलांनार्हंतिषोडशीं ॥ ७ ॥ साधनानिसमस्तानिनिगमोक्तानियानिच ॥ मासस्यैतस्यनार्हंतिकलामपिचषोडशीं ॥ ८ ॥ द्वादशाब्दसहस्राणिगंगास्नानेनयत्फलम् ॥ गोदावरीसकृत्स्नानाद्यत्फलंसिंहगेगुरौ ॥ ९ ॥ तदेव

फलमाप्नोतिमासेवैपुरुषोत्तमे ॥ सकृत्सुस्नानमात्रेणयत्रकुत्रापिसुंदरि ॥ १० ॥ श्रीकृष्णवल्लभोमासोनाम्नाचपुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्त्संसेवितेबालेसर्वंभवतिवांछितम् ॥ ११ ॥ तस्मान्निषेवयाशुत्वंमासंतंपुरुषोत्तमम् ॥ मयापिसेव्यतेसोऽयं पुरुषोत्तमवन्मुदा ॥ १२ ॥ एकदाभस्मसात्कर्तुमंबरीषंक्रुधामया ॥ मुक्ताकृत्यातदाबालेसुनाभंहरिणाज्वलत् ॥ १३ ॥ मामेवभस्मसात्कर्तुंतदानींप्रेरीतंमयि ॥ पुरुषोत्तमव्रतादेवतच्चक्रंसंन्यवर्तत ॥ १४ ॥ त्रैलोक्यंभस्मसात्कर्तुंसमर्थं तच्चसुंदरि ॥ मय्यकिंचित्करंजातंतदामेविस्मयोऽभवत् ॥ १५ ॥ तस्माद्भजस्वसुभगेश्रीमंतंपुरुषोत्तमम् ॥ इत्युक्त्वा मुनिशार्दूलोविरराममुनेःसुताम् ॥ १६ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ दुर्वासोवचनंश्रुत्वाबालामूढधियावदत् ॥ भाविना प्रेरिताराजन्नसूयाप्रेरितासती ॥ १७ ॥ दुर्वाससंमुनिश्रेष्ठंमनसिक्रोधसंयुता ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ नमत्त्यंरोचते ब्रह्मन्यदुक्तंभवतामुने ॥ १८ ॥ कथंमाघादयोमासाअकिंचित्करतांगताः ॥ कथंकार्तिकमासंत्वमूनंवदसितद्वद ॥ ॥ १९ ॥ वैशाखःसेवितःकिंवानदास्यतिसुकामितम् ॥ सदाशिवादयोदेवाःफलदाःकिंनसेविताः ॥ २० ॥ अथवाभुवि मार्तंडोदेवःप्रत्यक्षदर्शनः ॥ सकिंनदाताकामानांदेवीचजगदंबिका ॥ २१ ॥ गणेशःसेवितःकिंवानसंयच्छतिकामितम्

॥ व्यतिपातादिकान्योगान्देवान्शर्वादिकानपि ॥ २२ ॥ सर्वानुल्लंघ्यवदतस्त्वपाकिंतेनजायते ॥ अयंतुमलिनोमासः सर्वकर्मविगर्हितः ॥ २३ ॥ असूर्यसंक्रमःश्रेष्ठःक्रियतेचकथंमुने ॥ वेदाहंसर्वदुःखानांपारदंश्रीहरिंपरम् ॥ २४ ॥ नान्यं पश्यामिभूदेवचिंतयंतीदिवानिशम् ॥ रामाद्वाजानकीजानेःशंकरात्पार्वतीपतेः ॥ २५ ॥ नान्यःकोपिमहान्देवोयोमे दुःखंव्यपोहति ॥ एतान्विहायविप्रेंद्रकथंस्तौषिमलंमुने ॥ २६ ॥ एवमुक्तस्तयाविप्रपुत्र्यासक्रोधनोमुनिः ॥ जाज्वल्यमानोवपुषाक्रोधसंरक्तलोचनः ॥ २७ ॥ तथापिनशशापैनांमित्रजांकृपयान्वितः ॥ मूढेयंनैवजानातिहिताहितमपूर्णधीः ॥ २८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यंदुर्ज्ञेयंविदुषामपि ॥ किमुताल्पधियांपुंसांकुमारीणांविशेषतः ॥ २९ ॥ पितृहीनाकुमारीयंबालादुःखाग्निभर्जिता ॥ अतीवोग्रतरंशापंमदीयंसहतेकथं ॥ ३० ॥ इत्येवंकृपयाक्रोधंसंजहारमनःस्थितं ॥ स्वस्थोभूत्वामुनिःप्राहतांबालामतिविह्वलां ॥ ३१ ॥ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ ॥ अहोबालेनमेकोपोमित्रजेत्वयिकश्चन ॥ यत्तेमनसिनिर्भाग्येयथारुचितथाकुरु ॥ ३२ ॥ अपरंश्रूयतांबालेभविष्यंकिंचिदुच्यते ॥ पुरुषोत्तममासस्ययत्त्वयाऽनादरःकृतः ॥ ३३ ॥ सर्वथातत्फलंभाविइहवापरजन्मनि ॥ अतःपरंगमिष्यामिनरनारायणालयं ॥ ३४ ॥ न

चशप्तामयाभीरुमन्मित्रंतेपितायतः ॥ हिताहितंनजानासिबालभावाच्छुभाशुभं ॥ ३५ ॥ स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिमास्तुकालात्ययोमम ॥ शुभंशुभेतरंभाविनकेनाप्यनुलंघ्यते ॥ ३६ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ इत्युदीर्यजगामाशुतामसरस्तापसोमुनिः ॥ तत्क्षणंनिष्प्रभासाभूत्पुरुषोत्तमहेलया ॥ ३७ ॥ विमृश्यसुचिरंकालंतत्कालफलदंशिवं ॥ आराधयामिदेवेशंतपसापार्वतीपतिं ॥ ३८ ॥ इतिनिश्चित्यमनसामेधावितनयानृप ॥ दुष्करंतत्तपःकर्तुमियेषस्वाश्रमेस्थिता ॥ ३९ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ आर्षेयीप्रबलमुनेर्वचोविनिंद्यप्रोद्युक्तांधकरिपुसेवनेवनेस्वे ॥ लक्ष्मीशंबहुलफलप्रदंविहायसाविन्नीपतिमपिताहृशंनिरस्य ॥ ४० ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीशिवाराधनोद्योगोनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ ६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ अचीकरत्कुमारीयंमहत्कर्मसुदुष्करं ॥ मुनीनामपिसर्वेषांतन्मेवदमहामुने ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथारभतकल्याणीतपःपरमदारुणं ॥ चिंतयंतीशिवंशांतंपंचवक्त्रंसनातनं ॥ २ ॥ भुजंगभूषणंदेवंनंदिभृंगिनिषेवितं ॥ चतुर्विंशतितत्त्वैश्चगुणैस्त्रिभिरभिष्टुतं ॥ ३ ॥ महासिद्धिभिरष्टाभिःप्रकृत्यापुरुषेणच ॥ चंद्रखंडलसद्भालंजटाजूटविराजितं ॥ ४ ॥ चचा

रदुश्चरंबालातमुद्दिश्यपरंतपः ॥ पंचाग्नीनांचमध्येसास्थायिनीग्रीष्मगेरवौ ॥ ५ ॥ हेमंतेशिशिरेचैवशीतवार्यंतरस्थि
ता ॥ व्यक्तवक्त्रातथारेजेजलस्थंकमलंयथा ॥ ६ ॥ शिरोधःप्रसृतश्यामनीलालकविगुंठिता ॥ जंबालवल्लरीपुंजैर्वेष्टि
तेवाब्रओजले ॥ ७ ॥ ब्रह्मरंध्रोद्गतश्रीमद्धूमराजिर्व्यदृश्यत ॥ नलिनंसेव्यमानेवमिलिंदालिःप्रसर्पिणी ॥ ८ ॥ वर्षास्व
नावृताशेतेस्थंडिलेबृसिकान्विते ॥ संध्ययोरुभयोस्तन्वीधूमपानमचीकरत् ॥ ९ ॥ पुरंदरःपरांचितामवापाश्रुत्यत
त्तपः ॥ दुर्धर्षांदिविजैःसर्वैःस्पृहणीयामहर्षिभिः ॥ १० ॥ एवंतपसिवृत्तायामार्षेय्यांनृपनंदन ॥ गतान्यब्दसहस्राणि
नवराजन्यभूषण ॥ ११ ॥ संतुष्टस्तपसातस्याभगवान्पार्वतीपतिः ॥ दर्शयामासबालायैनिजंरूपमगोचरं ॥ १२ ॥
तद्दृष्ट्वासहसोत्तस्थौदेहःप्राणमिवागतं ॥ तपःकृशापिसाबालाहृष्टपुष्टातदाभवत् ॥ १३ ॥ भूरिवातपसंक्लिष्टादेवमीढाग
रीयसी ॥ साबालाऽवनताभूत्वाववंदेगिरिजापतिं ॥ १४ ॥ मानसैरुपचारैस्तंसंपूज्यविश्ववंदितं ॥ तुष्टावजगतांनाथं
भक्तियुक्तेनचेतसा ॥ १५ ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ अयेशैलजावल्लभप्राणनाथप्रभोभर्गभूतेशगौरीशशंभो ॥ नमःसोम
सूर्याग्निदिव्यत्रिनेत्रमदाधारमुंडास्थिमालिन्नमस्ते ॥ १६ ॥ नरोनेकतापाभिभूतांगपीडःपरंघोरसंसारवार्धौनिमग्नः

॥ खलव्यालकालोग्रदंष्ट्राभिदष्टोविमुच्येद्भवंतंशरण्यंप्रपन्नः ॥ १७ ॥ विभोयेनबाणःस्वकीयीकृतश्चमृताजीवितालर्क भूपालपत्नी ॥ दयानाथभूतेशचंडीशभव्यभवत्राणमृत्युंजयप्राणनाथ ॥ १८ ॥ मखध्वंसकर्तःसमस्तारिहर्तःसदासे वकानांभवध्वंसकर्तः ॥ नमोजन्महर्तःपुरासृष्टिकर्तस्त्वदीयानवप्राणनाथाघहर्तः ॥ १९ ॥ ॥ श्रीकृष्णउ० ॥ ॥ इत्येवंम नसावाचाशिवंस्तुत्वातपस्विनी ॥ विररामहाभागामेधावितनयान्नृप ॥ २० ॥ तत्कृतंस्तोत्रमाकर्ण्यतपसोग्रतरेणच ॥ प्रसन्नवदनांभोजस्तामुवाचसदाशिवः ॥ २१ ॥ ॥ शिवउ० ॥ ॥ वरंवरयभद्रंतेयस्तेमनसिवांछितः ॥ प्रसन्नोस्मिमहा भागेमामाखिदतपस्विनि ॥ २२ ॥ तदाकर्ण्यकुमारीयंमहानंदपरिप्लुता ॥ उवाचवचनंराजन्सुप्रसन्नंसदाशिवं ॥ २३ ॥ ॥ बालोवाच ॥ ॥ दीननाथदयासिंधोप्रसन्नश्चेन्ममोपरि ॥ तदामत्कामितंदेहिमाविलंबंकुरुप्रभो ॥ २४ ॥ पतिंदेहिपतिं मह्यंपतिंपतिमहंवृणे ॥ पतिंदेहिमहादेवनान्यन्मेचिंतितंहृदि ॥ २५ ॥ एवमुक्त्वातदार्षेयीविररामकपर्दिनं ॥ तदाकर्ण्य महादेवोजगादमुनिकन्यकां ॥ २६ ॥ ॥ शिवउ० ॥ ॥ त्वयायत्स्वमुखेनोक्तंतदस्तुमुनिकन्यके ॥ पंचकृत्वस्त्वयायस्मा त्पतिःसंप्रार्थियोऽधुना ॥ २७ ॥ तस्मात्पंचभविष्यंतिपतयस्तवसुंदरि ॥ शूराःसकलधर्मज्ञाःसाधवःसत्यविक्रमाः ॥

॥ २८ ॥ यज्वानःस्वगुणख्याताःसत्यसंधाजितेंद्रियाः ॥ त्वन्मुखप्रेक्षकाःसर्वैराजन्यागुणशालिनः ॥ २९ ॥ ॥ श्रीकृष्ण
उ० ॥ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यधूर्जटेरनतिप्रियं ॥ उवाचावनताभूत्वाबालावाक्यविशारदा ॥ ३० ॥ बालोवाच ॥ ॥ ए
वंमेगिरिजाकांतमास्तुलोकेऽतिकौतुकं ॥ एकस्याएकएवास्तिभर्तानार्याःसदाशिव ॥ ३१ ॥ नदृष्टानश्रुताःक्वापिनार्यै
कापंचभर्तृका ॥ एकस्यपंचपत्न्यस्तुपुरुषस्यभवंतिहि ॥ ३२ ॥ त्वदीयाहंकथंशंभोभवेयंपंचभर्तृका ॥ नैवार्हसिवच
स्त्वेवंमयिवक्तुंकृपानिधे ॥ ३३ ॥ तवैवजायतेलज्जात्वदीयाहंयतःप्रभो ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्याःशंकरःप्राहतांपुनः
॥ ३४ ॥ ॥ शिवउ० ॥ ॥ मास्तुतेस्मिन्भवेभीरुभव्यंतत्परजन्मनि ॥ अयोनिसंभवातत्रभविष्यसितपोबलात् ॥ ३५
भर्तृजंसुखमासाद्यततोगंत्रीपरंपदं ॥ दुर्वासामेप्रियामूर्तिःसत्वयाऽवमतःपुरा ॥ ३६ ॥ सचेत्कोपाद्वतःसुभ्रुनिर्दहे
द्भुवनत्रयं ॥ त्वयागर्वातिरेकेणब्रह्मतेजःप्रमर्दितं ॥ ३७ ॥ पुरुषोत्तमस्त्वयामासोनकृतोभगवत्प्रियः ॥ यस्मिन्नर्पि
तमैश्वर्यंश्रीकृष्णेनात्मनःस्वकं ॥ ३८ ॥ अहंब्रह्मादयोदेवानारदाद्यास्तपस्विनः ॥ यदादेशकराबालेतदाज्ञांकोविलंघये
त् ॥ ३९ ॥ समासोनत्वयामूढेपूजितोलोकपूजितः ॥ अतस्तेपंचभर्तारोभविष्यंतिद्विजात्मजे ॥ ४० ॥ नान्यथा

भावितद्वालेपुरुषोत्तमखंडनात् ॥ योवैनिंदतितंमासंसयातिघोररौरवं ॥ ४१ ॥ विपरीतंभवेत्तस्यनकदाप्यन्यथाभवे
त् ॥ पुरुषोत्तमस्ययेभक्ताःपुत्रपौत्रधनान्विताः ॥ ४२ ॥ ऐहिकामुष्मिकींसिद्धिंयातायास्यंतियांतिच ॥ वयंसर्वे
पिगीर्वाणाःपुरुषोत्तमसेविनः ॥ ४३ ॥ यस्मिन्संसेवितेशीघ्रंप्रीयतेपुरुषोत्तमः ॥ सेवनीयंकथंमासंनभजामसुमध्यमे
॥ ४४ ॥ अत्युत्कटानांमहतांवचोमिथ्याकथंवद ॥ अनुनेयाहिमुनयःसदसद्वादवादिनः ॥ ४५ ॥ वदन्नेवंनीलकंठःक्षिप्र
मंतर्दधेहरः ॥ चकितासाभवद्वालायूथभ्रष्टामृगीयथा ॥४६॥ ॥सूतउ० ॥ ॥ शशांकलेखांकितभालदेशेसदाशिवेशैव
दिशंप्रयाते ॥ चिंताबबाधेमुनिराजकन्यांहत्यायथावृत्रहणंमुनीशाः ॥ ४७॥ इति० शिववाक्यंनामएकादशः ॥ ११ ॥
नारदउवाच ॥ ॥ शितिकंठेगतेनाथबालाकिमकरोच्छुचा ॥ तन्मेवदविनीतायशुश्रूषाधर्मसिद्धये ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारा
यणउवाच ॥ ॥ एवमेवपुरापृष्टःश्रीकृष्णःपांडुसूनुना ॥ यदुवाचवचोराज्ञेतन्मेनिगदतःशृणु ॥ २ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवा
च ॥ ॥ एवंगतेशिवेराजन्सावालाविगतप्रभा ॥ निःश्वासपरमाभीतासाश्रुनेत्राकृशोदरी ॥ ३ ॥ हृदयाग्निलसज्ज्वा
लाज्वलितांगीकुमारिका ॥ दावाग्निदग्धपत्रासालतेवासतपस्विनी ॥ ४ ॥ दुःखमीर्ष्यामाप्तवत्यामेवंकालोमहानग

तः ॥ असौतामवचस्कंदतादृशींतापसींप्रभुः ॥ ५ ॥ सहसातांसमापन्नांफणीवाखुनिवेशनम् ॥ इतिकालनचलिनाव
शंनीतातपस्विनी ॥ ६ ॥ प्रावृण्मेघावृतेव्योम्निविद्युत्सौदामिनीयथा ॥ तथाऽऽश्रमेस्वकेनष्टातपसादग्धकल्मषा ॥ ७
तदानीमेवधर्मिष्ठोयज्ञसेनोनराधिपः ॥ बृहत्संभारसंपन्नमकरोद्यज्ञमुत्तमम् ॥ ८ ॥ तद्यज्ञकुंडादुद्भूताकुमारीकनकप्रभा
॥ सेयंद्रुपदशार्दूलतनयाप्रथिताभुवि ॥ ९ ॥ द्रौपदीसर्वलोकेषुत्वार्षेयीयापुराऽभवत् ॥ सेयंस्वयंवरेराजन्मत्स्यवेधेकृ
तेसति ॥ १० ॥ लब्धार्जुनेनपांचालीक्षुभितेराजमंडले ॥ तृणीकृत्यनृपान्सर्वान्भीष्मकर्णादिकान्बहून् ॥ ११ ॥ से
यंकचग्रहंप्राप्तादुष्टदुःशासनान्मुने ॥ वचांसिकर्णशूलानिश्राविताबरवर्णिनी ॥ १२ ॥ मयाचोपेक्षिताराजन्पुरुषोत्त
महेलनात् ॥ यदामयिकृतस्नेहामन्नामान्यवदन्मुहुः ॥ १३ ॥ दामोदरदयासिंधोकृष्णकृष्णजगत्पते ॥ हेनाथहेरमाना
थकेशवक्लेशनाशन ॥ १४ ॥ नमातानतातोनचभ्रातृवर्गोनसख्योनजामिर्नवभागिनेयः ॥ नवंधुर्नचेष्टोनवैप्राणनाथो
हृषीकेशसर्वंभवानेवमेस्ति ॥ १५ ॥ गोविंदगोपिकानाथदीनबंधोदयानिधे ॥ दुःशासनपराभूतांकिंनजानासिमांप्रभो
॥ १६ ॥ दुःशासनपराभूतातदाद्रुपदनंदिनी ॥ मदीयस्मरणंप्राप्ताविस्मृतापिमयापुरा ॥ १७ ॥ शीघ्रंगरुडमारुह्यतत्रा

गत्यस्थितेनवै ॥ पूरितानिमयाराजन्नस्यैवासांस्यनेकशः ॥ १८ ॥ सदामयिकृतस्नेहामत्प्राणामत्परायणा ॥ ममातिवल्लभासाध्वीसखीमेप्राणसन्निभा ॥ १९ ॥ तथाप्युपेक्षितेयंसापुरुषोत्तमहेलनात् ॥ पुरुषोत्तमतिरस्कारकर्तारंपातयाम्यहम् ॥ २० ॥ सर्वथामुनिदेवानांसेव्योयंपुरुषोत्तमः ॥ किंपुनर्मानुषाणांतुसर्वार्थफलदायकः ॥ २१ ॥ तस्मादाराधयस्वैनमागामिपुरुषोत्तमम् ॥ वर्षेचतुर्दशेपूर्णेसर्वंतेभविताशुभं ॥ २२ ॥ व्यलोकिचिकुरव्रातोयैरस्याःपांडुनंदन ॥ तन्नारीणामहंराजन्निर्वपिष्येऽलकान्रुषा ॥ २३ ॥ सुयोधनादिभूपालान्सर्वान्नेष्येयमक्षयम् ॥ सर्वशत्रुक्षयंकृत्वात्वंचराजाभविष्यसि ॥ २४ ॥ नमेक्षीरोदतनयाप्रियानापिहलायुधः ॥ नतथादेवकीदेवीप्रद्युम्नोनापिसात्यकिः ॥ २५ ॥ यादृशामेप्रियाभक्तास्तादृशोनास्तिकश्चन ॥ येनमेपीडिताभक्तास्तेनाहंपीडितःसदा ॥ २६ ॥ द्वेष्योमेनास्तितत्तुल्योयमस्तस्यफलप्रदः ॥ नावलोक्योमयादुष्टोदंडार्थमपिपांडव ॥ २७ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ श्रीकृष्णस्तान्त्समाश्वास्यपांडवान्द्रौपदींतथा ॥ कुशस्थलींजिगमिषुरुवाचमधुसूदनः ॥ २८ ॥ राजन्नद्यगमिष्यामिद्वारकांविरहाकुलां ॥ वसुदेवोमहाभागोबलदेवोममाग्रजः ॥ २९ ॥ मन्मातादेवकीदेवीगदसांबादयोऽपरे ॥ आहुकाद्याश्च

यदवोरुक्मिण्याद्याश्चयाःस्त्रियः ॥ ३० ॥ सर्वेतेऽनिमिषैर्नेत्रैर्मदागमनकांक्षिणः ॥ मामेवचिंतयंत्येवंमद्दर्शनसमुत्सुकाः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्तवंतंदेवेशंकथंचित्पांडुनंदनाः ॥ हरिप्रयाणमालक्ष्यतमूचुर्गद्गदाक्षरं ॥ ३२ ॥ जीवनंनोभवानेवयथावारिजलौकसां ॥ पुनर्दर्शनमल्पेनकालेनास्तुजनार्दन ॥ ३३ ॥ पांडवानांहरिर्नाथोनान्यःकश्चिज्जगत्त्रये ॥ इत्थंसर्वेवदंत्यद्धातस्मान्नःपाहिसर्वदा ॥ ३४ ॥ नविस्मार्यावयंसर्वेत्वदीयाजगदीश्वर ॥ अस्मच्चेतोमिलिंदानांजीवनंत्वत्पदांबुजं ॥ ३५ ॥ अवलंबनमेवास्तुप्रार्थयामोमुहुर्मुहुः ॥ असकृत्पांडुपुत्रेषुगृणत्स्वेवंयदूद्वहः ॥ ३६ मंदंमंदंसमारुह्यरथंप्रेमपरिप्लुतः ॥ ययौद्वारवतीमेतान्पराकृत्यानुगच्छतः ॥ ३७ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अथ श्रीद्वारकानाथेगतेद्वारवतींतदा ॥ राजापिसानुजस्तप्थंस्तीर्थानिविचचारह ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तमेमनःकृत्वाब्रह्मन्श्रीभगवत्प्रिये ॥ अनुजानाहकृष्णांचविष्वक्सेनवचःस्मरन् ॥ ३९ ॥ अहोश्रुतमतीवोग्रंमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम् ॥ कथंसुखानिलभ्यंतेनाभ्यर्च्यपुरुषोत्तमम् ॥ ४० ॥ सधन्योभारतेवर्षेसपूज्यःश्रेष्ठएवसः ॥ विविधैर्नियमैर्यस्तुपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ४१ ॥ एवंसर्वेषुतीर्थेषुभ्रमंतःपांडुनंदनाः ॥ पुरुषोत्तममासाद्यव्रतंचेरुर्विधानतः ॥ ४२ ॥ तदंतेराज्यमतुल

मवापुर्गतकंटकम् ॥ पूर्णैंचतुर्दशेवर्षेश्रीकृष्णकृपयामुने ॥ ४३ ॥ दृढधन्वानृपःपूर्वंसूर्यवंशसमुद्भवः ॥ पुरुषोत्तममास
स्यसेवनान्महतींश्रियम् ॥ ४४ ॥ पुत्रपौत्रसुखंचैवभुक्त्वाभोगाननेकशः ॥ जगामभगवल्लोकमगम्यंयोगिनामपि ॥
॥ ४५ ॥ एतन्मासस्यमाहात्म्यमतुलंमुनिसत्तम ॥ नाहंवक्तुंसमर्थोस्मिकल्पकोटिशतैरपि ॥ ४६ ॥ ॥ सूतउ० ॥ ॥ पु
रुषोत्तममासस्यकृष्णद्वैपायनादहम् ॥ माहात्म्यंश्रुतवान्विप्राःसोपिवक्तुंशशाकनो ॥ ४७ ॥ अस्यमाहात्म्यमखिलंवे
त्तिनारायणःस्वयम् ॥ अथवाभगवान्साक्षाद्वैकुंठनिलयोहरिः ॥ ४८ ॥ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठगोलोकनाथेनस्वकी
कृतस्य ॥ सर्वंमाहात्म्यंपुरुषोत्तमस्यदेवोनजानातिकुतोमनुष्यः ॥ ४९ ॥ इति० श्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमव्र
तोपदेशोनामद्वादशोध्ययाः ॥ १२ ॥ ६९ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ॥ सूतसूतमहाभागवदनोवदतांवर ॥ दृढधन्वाकथंप्रापपु
रुषोत्तमसेवनात् ॥ १ ॥ सौराज्यंपुत्रपौत्रादीन्ललनांचपतिव्रतां ॥ कथंचभगवल्लोकमवापयोगिदुर्लभं ॥ २ ॥ शृण्वतां
तेमुखांभोजात्कथासारंमुहुर्मुहुः ॥ अलंबुद्धिर्ननस्तातयथापीयूषपानतः ॥ ३ ॥ अतोविस्तरतोब्रूहिइतिहासंपुरात
नं ॥ अस्मद्भाग्यबलेनैवधात्रासंदर्शितोभवान् ॥ ४ ॥ ॥ सूतउ० ॥ ॥ सनातनमुनिर्विप्रानारदायपुरातनं ॥ इतिहासमुवा

चेमंसएवप्रोच्यतेधुना ॥ ५ ॥ शृण्वंतुमुनयःसर्वेचरित्रंपापनाशन ॥ यथाधीतंगुरुमुखाद्राज्ञोवैदृढधन्वनः ॥ ६ ॥ ॥ श्री
नारायणउ० ॥ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्येहंभूपस्यदृढधन्वनः ॥ कथांपुरातनींरम्यांस्वर्धुनीमिवपावनीं ॥ ७ ॥ आसीद्धैहयदे
शस्यगोप्ताश्रीमान्महीपतिः ॥ चित्रधर्मेतिविख्यातोधीमान्सत्यपराक्रमः ॥ ८ ॥ तस्यपुत्रोतितेजस्वीदृढधन्वेति
विश्रुतः ॥ ससर्वगुणसंपन्नःसत्यवाग्धार्मिकःशुचिः ॥ ९ ॥ आकर्णांतविशालाक्षःपृथुवक्षामहाभुजः ॥ अवर्धतमहा
तेजाःसार्धंगुणगणैरसौ ॥ १० ॥ अधीत्यसांगान्निगमांश्चतुरश्चतुरोमुदा ॥ सकृन्निगदमात्रेणप्रागधीतानिवस्फुटं ॥
॥ ११ ॥ दक्षिणांगुरवेदत्वासंपूज्यविधिवच्चतं ॥ गुरोरनुज्ञयाधीमान्पितुःपुरमजीगमत् ॥ १२ ॥ जनयन्नयनानंदंनि
जपत्तनवासिनां ॥ चित्रधर्मापितंपुत्रंदृष्ट्वालेभेपरांमुदं ॥ १३ ॥ युवानंसर्वधर्मज्ञंप्रजानांपालनेक्षमं ॥ अतःपरंकिमत्रा
स्तिसंसारेसारवर्जिते ॥ १४ ॥ आराधयामिश्रीकृष्णंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ प्रसन्नवदनंशांतंभक्तानामभयप्रदम् ॥ १५ ॥
ध्रुवांबरीषशर्यातिययातिप्रमुखान्नृपाः ॥ शिबिश्चरंतिदेवश्चशशबिंदुर्भगीरथः ॥ १६ ॥ भीष्मश्चविदुरश्चैवदुष्यंतोभर
तोपिवा ॥ पृथुरुत्तानपादश्चप्रह्लादोथविभीषणः ॥ १७ ॥ एतेचान्येचराजानस्त्यक्त्वाभोगाननेकशः ॥ अध्रुवेणध्रु

वंप्राप्ताआराध्यपुरुषोत्तमम् ॥ १८ ॥ अतोमयापिकर्तव्यमरण्येहरिसेवनं ॥ छित्वास्नेहमयंपाशंदारागारसुतादिषु ॥
॥ १९ ॥ इतिनिश्चित्यमनसासमर्थैदृढधन्वनि ॥ धुरंन्यस्यजगामाशुविरक्तःपुलहाश्रमम् ॥ २० ॥ तत्रगत्वातपस्तेपे
श्रीकृष्णंमनसास्मरन् ॥ निस्पृहःसर्वकामेभ्योनिराहारोनिरंतरम् ॥ २१ ॥ कियत्कालंतपस्तप्त्वाहरेर्धामजगामसः ॥ दृ
ढधन्वापिशुश्रावस्वपितुर्वैष्णवींगतिं ॥ २२ ॥ हर्षशोकसमाविष्टोत्यकरोदौर्ध्वदेहिकम् ॥ पितृभक्त्यामहीपालोविद्वज्ज
नवचःस्थितः ॥ २३ ॥ पुष्करावर्तकेपुण्येनगरेऽत्यंतशोभिते ॥ राज्यंचकारभूपालोनीतिशास्त्रविशारदः ॥ २४ ॥ त
स्यशीलवतीभार्यानाम्नायागुणसुंदरी ॥ विदर्भराजतनयारूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ २५ ॥ पुत्रान्सासुषुवेदिव्यांश्चतुरश्च
तुरान्शुभाम् ॥ पुत्रींचारुमतींनामसर्वलक्षणसंयुताम् ॥ २६॥ चित्रवाक्चित्रवाहश्चमणिमांश्चित्रकुंडलः ॥ सर्वेतेमा
निनःशूराविख्यातानामभिःपृथक् ॥ २७॥ दृढधन्वागुणैःख्यातःशांतोदांतोदृढव्रतः ॥ रूपवान्गुणवान्शूरःश्रीमान्
प्रकृतिसुंदरः ॥ २८ ॥ वेदवेदांगविद्वाञ्छ्रीधनुर्विद्याविशारदः ॥ सुनिर्जितारिषड्वर्गःशत्रुसंघविदारणः ॥ २९ ॥ क्षमयापृ
थिवीतुल्योगांभीर्येसागरोपमः ॥ पितामहसमःसाम्येप्रसादेगिरिशोपमः ॥ ३० ॥ एकपत्नीव्रतधरोरघुनाथइवापरः ॥

अत्युग्रवीर्यःसद्धर्मीकार्तवीर्यइवापरः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एकदानिशिसुप्तस्यचिंतासीत्तस्यभूपतेः
॥ अहोऽयंवैभवःकेनपुण्येनमहताभवत् ॥ ३२ ॥ नमयाचतपस्तप्तंनदत्तंनहुतंक्वचित् ॥ कमिदंपरिपृच्छामिममभा
ग्यस्यकारणम् ॥ ३३ ॥ एवंचिंतयतस्तस्यरजनीविरतिंगता ॥ ब्राह्मेमुहूर्तउत्थायस्नानंकृत्वायथाविधि ॥ ३४ ॥
उपस्थायार्कमुघंतंसंतर्प्यभगवत्कलाः ॥ दत्वादानानिविप्रेभ्योनमस्कृत्वाऽश्वमारुहत् ॥ ३५ ॥ ततोरण्यंजगामाशु
मृगयासक्तमानसः ॥ मृगान्वराहान्शार्दूलान्जघानगवयान्बहून् ॥ ३६ ॥ कश्चिन्मृगोहतोरण्येबाणेनदृढधन्वना
॥ वनाद्वनांतरंयातोबाणमादायसत्वरम् ॥ ३७ ॥ शोणितस्रुतिमार्गेणराजाप्यनुययौमृगम् ॥ मृगःकुत्रापिसंलीनो
राजाबभ्रामतद्वनम् ॥ ३८ ॥ तृषाक्रांतःसकासारंददर्शसागरोपमम् ॥ तत्रगत्वाशुपीत्वासौपानीयंतीरमागतः ॥ ३९ ॥
ततोददर्शन्यग्रोधंघनच्छायंमहातरुम् ॥ तज्जटायांनिबध्याश्वंनिषसादमहीपतिः ॥ ४० ॥ तत्रागमत्खगःकश्चित्की
रिःपरमशोभनः ॥ मानुषीमीरयन्वाणीमतुलांनृपमोहिनीं ॥ ४१ ॥ शुकःपपाठसुश्लोकमेकमेवपुनःपुनः ॥ संबोध्यदृढ
धन्वानमेकाकिनमुपस्थितं ॥ ४२ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्य

सि ॥ ४३ ॥ वारंवारमिदंपद्यंपपाठनृपतेःपुरः ॥ श्रुत्वातस्यवचोराजामुमुदेमुमुहेपिच ॥ ४४ ॥ किमेतदुक्तवान्कीरए कंपद्यंपुनःपुनः ॥ नारिकेलमिवागम्यंदुर्बोधंसारसंभृतं ॥ ४५ ॥ किंवानायंभवेत्कृष्णद्वैपायनसुतःपुरः ॥ श्रीकृष्णसेवकं मूढंमग्नंसंसारसागरे ॥ ४६ ॥ विष्णुरातमिवोद्धर्तुंकृपयामांसमागतः ॥ इतिचिंतयतस्तस्यतत्सेनासमुपागता ॥ ४७ कीरस्त्वदर्शनंप्राप्तोबोधयित्वानराधिपं ॥ राजास्वपुरमागत्यकीरवाक्यमनुस्मरन् ॥ ४८ ॥ वाच्यमानोपिनावोचद्वि निद्रस्त्यक्तभोजनः ॥ राज्ञीरहःसमागत्यराजानंपर्यपृच्छत ॥ ४९ ॥ ॥ गुणसुंदर्युवाच ॥ ॥ भोभोपुरुषशार्दूलदौर्मन स्यमिदंकुतः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभूपालभुंक्ष्वभोगान्वचोवद ॥ ५० ॥ एवंस्त्रियानुनीतोपिनाकिंचिदवदन्नृपः ॥ स्मरन्शुकव चस्तथ्यंदुर्ज्ञेयममरैरपि ॥ ५१ ॥ सापिबालाविनिःश्वस्यभर्तृदुःखातिपीडिता ॥ नबुबोधनिजस्वामिचिंताकारणमुत्क टं ॥ ५२ ॥ एवंचिंतानिमग्नस्यराज्ञःकालःकियान्गतः ॥ संदेहसागरोत्तारेहेतुंनैवाभिपश्यत ॥ ५३ ॥ ॥ नारदउवाच इतिचिंतयतोधरापतेर्वदजातंदृढधन्वनश्चकिं ॥ विमलंचरितंहिवैष्णवंकलुषंहंतिमनाक्श्रुतंमुने ॥५४॥ इति०श्रीना रायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदृढधन्वनोमनःखेदोनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ अथ

चिंतातुरस्यास्यगृहंवाल्मीकिराययौ ॥ योरामचरितंदिव्यंचकारपरमाद्भुतम् ॥ १ ॥ दूरादालोक्यभूपालःसमुत्थायससं
भ्रमं ॥ अनीनमत्तच्चरणौदंडवद्भक्तिसंयुतः ॥ २ ॥ संपूज्यस्थापयामासतमृषिंपरमासने ॥ पादावंकगतौकृत्वाकराभ्यां
समलालयत् ॥ ३ ॥ पादावनेजनीरापःशिरसाधारयन्मुदा ॥ उवाचस्निग्धयावाचास्मरन्कीरवचोनृपः ॥ ४ ॥ ॥ दृढध
न्वोवाच ॥ ॥ भगवन्कृतकृत्योहंभाग्यवानस्मिसांप्रतं ॥ अद्यमेसफलंजन्मत्वद्यार्थोधिगतःप्रभो ॥ ५ ॥ श्रुतंमेसफलं
जातंयद्भवानक्षिगोचरः ॥ किंवर्ण्यमेमहद्भाग्यंजगत्पावनपावन ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारायण० ॥ ॥ इत्युक्त्वामुनिशार्दूलंविर
रामसभूपतिः ॥ वाल्मीकिरपितंदृष्ट्वाराजानंविनयान्वितं ॥ ७ ॥ उवाचपरमप्रीतोहर्षयन्जनतांमुनिः ॥ ॥ वाल्मी
किरु० ॥ ॥ साधुसाधुनृपश्रेष्ठत्वय्येतदुपपद्यते ॥ ८ ॥ चिंतातुरःकथंराजन्वदसर्वमनोगतं ॥ किंचिद्वक्तुंस्पृहातेस्ति
तद्वदस्वमहामते ॥ ९ ॥ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ भवदीयपदांभोजकृपयामेसुखंसदा ॥ परंत्वेकोमहान्विद्वन्संदेहोत्हृदये
मम ॥ १० ॥ तमपाकुरुशल्यंत्वंवन्यकीरमुखोद्गतं ॥ कदाचिन्मृगयाकामोगतोहंगहनेवने ॥ ११ ॥ भ्रमन्नपश्यंकासा
रंतत्रपीतंजलंमया ॥ श्रमापनोदनाकांक्षीमहान्यग्रोधमाश्रितः ॥ १२ ॥ स्निग्धच्छायंसुनिबिडंमनोनयननंदनं ॥ त

त्रापश्यंस्थितंकीरंमनोमोदविधायकम् ॥ १३ ॥ दत्तदृष्टिरहंयावज्ज्ञातस्तस्मिन्पतत्रिणि ॥ तावन्मांसंमुखीभूयश्लोकमेकंपपाठह ॥ १४ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यसि ॥ १५ ॥ इतिवाचःशुकेनोक्ताआकर्ण्याहंसुविस्मितः ॥ नतज्ज्ञानाम्यहंब्रह्मन्किमुवाचहरिच्छदः ॥ १६ ॥ इमंमेहार्दसंदेहंभवानुच्छेत्तुमर्हति ॥ ममराज्यसुखंपुत्राश्चत्वारश्चारुदर्शनाः ॥ १७॥ पत्नीपतिव्रतारम्यागजाश्वरथपत्तयः ॥ समृद्धिरतुलाब्रह्मन्केनपुण्येनमेऽधुना ॥ १८ ॥ एतत्सर्वंसमासेनविचार्यवक्तुमर्हसि ॥ श्रुत्वावाक्यानिभूपस्यवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ॥ १९ ॥ प्राणायामपरोभूत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः ॥ करामलकवद्विश्वंभूतंभव्यंभवच्चयत् ॥ २० ॥ विलोक्यत्वद्दिनिश्चित्यराजानंप्रत्युवाचसः ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ शृणुभूपतिशार्दूलप्राग्जन्मचरितंतव ॥ २१ ॥ पुराजन्मनिराजेंद्रभवान्द्रविडदेशजः ॥ द्विजःकश्चित्सुदेवाख्यस्ताम्रपर्णीतटेवसन् ॥ २२ ॥ धार्मिकःसत्यवादीचयथालाभेनतोषवान् ॥ वेदाध्ययनसंपन्नोविष्णुभक्तिपरायणः ॥ २३ ॥ अग्निहोत्रादियागैश्चतोषयामासतंहरिं ॥ सदैवंवर्तमानस्यभार्यासीद्वरवर्णिनी ॥ २४ ॥ गौतमीतिसुविख्यातागौतमस्यसुताशुभा ॥ पतिंपर्यचरत्प्रेम्णाभवानीवभवंप्रभुम् ॥

॥ २५ ॥ गृहमेधविधौतस्यवर्त्तमानस्यधर्मतः ॥ व्यतीतःसुमहान्कालःप्रापासौसततिंनहि ॥ २६ ॥ एकदासनसं विष्टःसेव्यमानःस्वकांतया ॥ उवाचवचनंविप्रोविषण्णोगद्गदाक्षरम् ॥ २७ ॥ अयिसुंदरिसंसारेसुखंनास्तिसुतात्परम् ॥ लोकांतरसुखंपुण्यंतपोदानसमुद्भवम् ॥ २८ ॥ संततिःशुद्धवंश्याहिपरत्रेहचशर्मणे ॥ तमप्राप्यवरंपुत्रंजीवितंममनि ष्फलम् ॥ २९ ॥ नलालितोमयापुत्रोवेदार्थोनप्रबोधितः ॥ नोद्वाहश्चकृतस्तस्यवृथाजन्मगतंमम ॥ ३० ॥ सद्योमे मृतिरेवास्तुनत्वायुश्चप्रियंमम ॥ इत्थंप्रियवचःश्रुत्वासुंदरीखिन्नमानसा ॥ ३१ ॥ समाश्वासयितुंधीराप्रियवाक्यवि शारदा ॥ अवीवदद्वचःसौम्यंप्रियप्रेमपरिप्लुता ॥ ३२ ॥ ॥ गौतम्युवाच ॥ ॥ मामाप्राणेश्वरब्रूहितुच्छवाक्यानिसां प्रतम् ॥ भवद्विधाभागवतानैवमुह्यंतिसूरयः ॥ ३३ ॥ सत्यधर्मपरोसित्वंजितःस्वर्गस्त्वायाविभो ॥ कथंपुत्रैःसुखावा प्तिर्ज्ञानिनस्तवसुव्रत ॥ ३४ ॥ चित्रकेतुःपुराब्रह्मन्पुत्रशोकेनतापितः ॥ सनारदेनांगिरसाश्येत्यसंतारितोभवत् ॥ ॥ ३५ ॥ तथांगराजादुष्पुत्राद्वेनाद्वनमगान्निशि ॥ तथातेसंततिःस्वामिन्दुःखदाचभविष्यति ॥ ३६ ॥ तथापितव सत्पुत्रलालसाचेत्तपोधन ॥ आराधयजगन्नाथंहरिंसर्वार्थदंमुदा ॥ ३७ ॥ यमाराध्यपुराब्रह्मन्कर्दमःपुत्रमाप्तवान् ॥

सांख्याचार्यस्तुतंदेवंकपिलंयोगिनांवरम् ॥ ३८ ॥ धर्मपत्न्यावचश्चेत्थंश्रुत्वाविप्रशिरोमणिः ॥ निश्चित्यैवंतयासार्धं ताम्रपर्णीतटंगतः ॥ ३९ ॥ स्नात्वाथविरजेपुण्येचचारपरमंतपः ॥ शुष्कपर्णजलाहारःपंचमेपंचमेदिने ॥ ४० ॥ चत्वार्यब्दसहस्राणिगतान्येवंतपोनिधेः ॥ तस्यैतत्तपसाब्रह्मंस्त्रयोलोकाश्चकंपिरे ॥ ४१ ॥ अत्युग्रंतत्तपोदृष्ट्वाभगवान् भक्तवत्सलः ॥ प्रादुर्बभूवतरसागरुडोपरिसंस्थितः ॥ ४२ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ तंदृष्ट्वानवजलदोपमंमुरारिं दोर्दंडैर्जगदवनक्षमैश्चतुर्भिः ॥ संलक्ष्यंमुदितमुखंसुदेवशर्मासाष्टांगंनतिमकरोन्मुदामुकुंदम् ॥ ४३ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ छ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ छ ॥

॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ ततस्तुष्टावतंदेवंश्रीकृष्णंभक्तवत्सलम् ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वासुदेवोगद्गदाक्षरम् ॥ १ ॥ नमस्तेदेवदेवेशत्रैलोक्याभयदप्रभो ॥ सर्वेश्वरनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः ॥ २ ॥ पाहिमांपरमेशानशरणागतवत्सल ॥ जगद्वंद्यनमस्तेस्तुप्रपन्नभयभंजन ॥ ३ ॥ जयस्वरूपंजयदंजयेशंजयकारणम् ॥ विश्वाधारंविश्वसंस्थंविश्वकारणकारणम् ॥ ४ ॥ विश्वैकरक्षकंदिव्यंविश्वघ्नंविश्वपंजरम् ॥ फलबीजंफलाधारंफलमूलंफलप्रदम् ॥ ५ ॥ तेजःस्वरूपंते

जोदंसर्वतेजस्विनांवरम् ॥ कृष्णंविष्णुंवासुदेवंवंदेहंदीनवत्सलम् ॥ ६ ॥ नत्वांब्रह्मादयोदेवाःस्तोतुंशक्ताजगत्प्रभो ॥
कथंमंदोमनुष्योहमल्पबुद्धिर्जनार्दन ॥ ७ ॥ अतिदुःखतरंदीनंत्वद्भक्तंमामुपेक्षसे ॥ तत्कथंलोकबंधुत्वंप्रभोलोकेवृथा
गतं ॥८॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इत्यभिष्टूयभूमानंद्विजस्तस्थौहरेःपुरः ॥ तदाकर्ण्यहरिर्वाक्यमुवाचजलदस्वनः ॥
॥ ९ ॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ ॥ सम्यक्संपादितंवत्सयत्त्वयाचरितंतपः ॥ किमिच्छसिमहाप्राज्ञतपोधनवदस्वमे ॥ १० ॥
तत्तेहंवितरिष्यामिसंतुष्टस्तपसातव ॥ एतादृशंमहत्कर्मनकेनापिकृतंपुरा ॥ ११ ॥ ॥ सुदेवउवाच ॥ ॥ यदिप्रीतोसि
हेनाथदीनबंधोदयानिधे ॥ सत्पुत्रंदेहिमेविष्णोपुराणपुरुषोत्तम ॥ १२ ॥ हरेपुत्रंविनाशून्यंगार्हस्थ्यंमेनरोचते ॥ इति
विप्रवचःश्रुत्वाजगादहहरिरीश्वरः ॥ १३ ॥ ॥श्रीहरिरुवाच ॥ ॥ अदेयमपितेसर्वंदास्येपुत्रंविनाद्विज ॥ तवपुत्रसुखंव
त्सविधात्रानैवनिर्मितं ॥ १४ ॥ त्वदीयभालफलकेवर्णाःसर्वेमयेक्षिताः ॥ तत्रनैवास्तितेपुत्रंसुखंसप्तसुजन्मसु ॥
॥ १५ ॥ इत्याकर्ण्यहरेर्वाक्यंवज्रनिर्घातनिष्ठुरं ॥ सपपातमहीपृष्ठेछिन्नमूलइवद्रुमः ॥ १६ ॥ पतिंपतितमालोक्यप्र
मदात्यंतदुःखिता ॥ पश्यंतीस्वामिनंपुत्रस्पृहाशून्यमरूरुदत् ॥ १७ ॥ पश्चाद्धैर्यसमालंब्यसावोचत्पतितंपतिम् ॥

गौतम्युवाच ॥ ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेनाथकिंनस्मरसिमेवचः ॥ १८ ॥ विधात्रालिखितंभालेतल्लभेतसुखासुखं ॥ किंकरोतिरमानाथःस्वकृतंभुंजतेनरः ॥ १९ ॥ अभाग्यस्यकृतोद्योगोमुमूर्षोरिवभेषजं ॥ तस्यसर्वंभवेद्व्यर्थंयस्यदैवमदक्षिणं ॥ २० ॥ क्रतुदानतपःसत्यव्रतेभ्योहरिसेवनं ॥ श्रेष्ठंसर्वेषुदेवेषुततोदैवबलंवरं ॥ २१ ॥ तस्मात्सर्वत्रविश्वासंविहायोत्तिष्ठभूसुर ॥ दैवमेवावलंब्याशुहरिणाकिंप्रयोजनं ॥ २२ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यास्तीव्रशोकसमन्वितं ॥ वैनतेयोवदद्विष्णुंक्षोभसंजातवेपथुः ॥ २३ ॥ ॥ गरुडउवाच ॥ ॥ शोकसागरसंमग्नांब्राह्मणींवीक्ष्यहेहरे ॥ तथैवब्राह्मणंनेत्रगलद्बाष्पकलाकुलं ॥ २४ ॥ दीनबंधोदयासिंधोभक्तानामभयंकर ॥ भक्तदुःखासहिष्णोस्तेदयाघक्वगताप्रभो ॥ २५ अहोब्रह्मण्यदेवस्त्वंत्वद्धर्मःक्वगतोधुना ॥ त्वद्भक्तस्यचतुर्धापिमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥ २६ ॥ अहोतथापिनेच्छंतिविहायभक्तिमुत्तमां ॥ तदग्रेसिद्धयश्चाष्टौकिंकरीभूयसंस्थिताः ॥ २७ ॥ त्वदाराधनमाहात्म्यमेवंसर्वत्रविश्रुतं ॥ तर्हिविप्रस्यपुत्रेच्छापूरणेकःपरिश्रमः ॥ २८ ॥ गजमर्पयतःपुंसोत्वंकुशेकःपरिश्रमः ॥ अतःपरंनकेनापिसेव्यतेतेपदांबुजं ॥ २९ ॥ यदहृष्टगतंपुंसस्तदेवभविताध्रुवं ॥ इतिलोकेप्रथाजातात्वद्भक्तिर्विलयंगता ॥ ३० ॥ कर्तुमकर्तुंसामर्थ्यंत

वसर्वत्रविश्रुतं ॥ तदेवाद्यगतंनाथनचेदस्मैसुतप्रदः ॥ ३१ ॥ अतस्त्वंसर्वथादेहिपुत्रमेकंद्विजन्मने ॥ सुदामात्वांसमारा
ध्यलेभेवैभवमुत्तमं ॥ ३२ ॥ सांदीपिनिर्मृतंपुत्रमवापकृपयातव ॥ इतितेशरणंप्राप्तौदंपतीपुत्रलालसौ ॥ ३३ ॥ ॥
श्रीनारायणउ० ॥ ॥ इतिगरुडवचोनिशम्यविष्णुर्वचनमुवाचखगंसुधोपमानं ॥ अयिखगवरपुत्रमेकमस्मैवितरम
नोगतमाशुवैनतेय ॥ ३४ ॥ इतिहरिवचनंनिजानुकूलंझटितिनिशम्यखगोतिहृष्टचेताः ॥ अददद्तिविषण्णमानसा
यसुतमनुरूपमिलासुरायरम्यं ॥ ३५ ॥ इतिश्रीबृह० दृढधन्वोपाख्यानेसुदेववरदानंनामपंचदशोध्यायः ॥ १५ ॥ छ ॥
॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येहंयदुक्तंदृढधन्वने ॥ वाल्मीकिनामहाप्राज्ञचरितंपरमाद्भुतं ॥ १ ॥ ॥ वा
ल्मीकिरुवाच ॥ ॥ दृढधन्वन्महाराजश्शृणुष्ववचनंमम ॥ सुपर्णःकेशवादेशादिदमाहद्विजेश्वरं ॥ २ ॥ ॥ गरुडउ० ॥ ॥
सप्तजन्मसुतेपुत्रसुखंनास्तीतियद्वचः ॥ हरिणोक्तंद्विजश्रेष्ठतत्तथैवतवाधुना ॥ ३ ॥ तथापिस्वामिनाज्ञप्तःकृपयाद
द्मितेसुतं ॥ मदंशसंभवःपुत्रोभवितातेतपोधन ॥ ४ ॥ येनत्वमाशिषःसत्यालप्स्यसेगौतमीयुतः ॥ परंतज्जनितंदुः
खंयुवयोर्भविताध्रुवं ॥ ५ ॥ धन्योसिद्विजशार्दूलयत्तेजाताहरौमतिः ॥ सकामाप्यथनिष्कामाहरिभक्तिर्हरेःप्रिया

॥ ६ ॥ जलबुद्बुदवत्पुंसांशरीरंक्षणभंगुरं ॥ तदासाधहरेःपादंधन्यश्चिंतयतेत्हृदि ॥ ७॥ हरेरन्योनसंसारात्तारयेद्बहुदुस्त रात् ॥ हरेरेवकृपालेशान्मयादत्तःसुतस्तव ॥ ८ ॥ मनसिश्रीहरिंधृत्वाविचरस्वयथासुखं ॥ उदासीनतयास्थित्वाभुंक्ष्वसं सारजंसुखं ॥ ९ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ दंपत्योःपश्यतोःसद्योदत्वावरमनुत्तमं ॥ खगद्वाराहरिःशीघ्रंययौनिजनि केतनं ॥ १० ॥ सुदेवोपिसपत्नीकोवरंलब्ध्वामनोगतं ॥ आसाद्यस्वगृहंभेजेगार्हस्थ्यसुखमुत्तमं ॥ ११ ॥ कियत्काल क्रमेणास्यादोहदःसमपद्यत ॥ दशमेमासिसंप्राप्तेपूर्णोगर्भोबभूवह ॥ १२ ॥ प्रसूतिकालेसंप्राप्तेसासूतसुतमुत्तमं ॥ सुदेवस्त्वात्मजेजातेजाताह्लादोबभूवह ॥ १३ ॥ आहूयजातकंकर्मचकारद्विजसत्तमान् ॥ बृहद्दानंददौतेभ्यःसुस्नातो द्विजसत्तमः ॥ १४ ॥ नामचास्याकरोद्धीमान्ब्राह्मणैःस्वजनैर्वृतः ॥ अयंसुतःसुपर्णेनदत्तःप्रेम्णाकृपालुना ॥ १५ ॥ शारदेंदुरिवप्रोद्यत्तेजस्वीशुकसन्निभः ॥ शुकदेवेतिनामायंपुत्रोस्तुममवल्लभः ॥ १६ ॥ अवर्धतसुतःशीघ्रंशुक्लपक्षइवो डुपः ॥ पितुर्मनोरथैःसाकंमातृमानसनंदनः ॥ १७ ॥ उपनीयसुतंतातःसावित्रींदत्तवान्मुदा ॥ संस्कारंवैदिकंप्राप्यब्र ह्मचर्यव्रतेस्थितः ॥ १८ ॥ तत्तेजसान्वितोरेजेसाक्षात्सूर्यइवापरः ॥ वेदाध्ययनमारेभेकुमारोबुद्धिसागरः ॥ १९ ॥

सद्बुद्ध्यानंदयामासस्वगुरुंगुरुवत्सलः ॥ सकृन्निगदमात्रेणविद्यांसर्वामुपेयिवान् ॥ २० ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥
एकदादेवलोऽभ्यागात्कोटिसूर्यसमप्रभः ॥ तमालोक्यसुदेवोसौननामदंडवन्मुदा ॥ २१ ॥ पूजयामासविधिवदर्घ्य
पाद्यादिभिर्मुनिं ॥ आसनंकल्पयामासदेवलायमहात्मने ॥ ॥ २२ ॥ तत्रोपविष्टोभगवान्देवलोदेवदर्शनः ॥ चरणेपति
तंदृष्ट्वाकुमारंदेवलोब्रवीत् ॥ २३ ॥ ॥ देवलउवाच ॥ ॥ भोभोसुदेवधन्योसितुष्टस्तेभगवान्हरिः ॥ सतस्त्वंप्राप्तवा
न्पुत्रंदुर्लभंसुंदरंवरम् ॥ २४ ॥ एतादृशःसुतःक्वापिकस्याप्यनवलोकितः ॥ विनीतोबुद्धिमान्वाग्मीवेदाध्ययनशील
वान् ॥ २५ ॥ एहिपुत्रकिमेतत्तेकरेपश्यामिकौतुकम् ॥ सच्छत्रंचामरयुगंकमलंयवसंयुतम् ॥ २६ ॥ आजानुलंबिनौ
हस्तौहस्तिहस्तसमौतव ॥ आकर्णांतविशालेचचक्षुषीमधुपिंजरे ॥ २७ ॥ वपुर्वर्तुलकंमध्यंवलित्रयविभूषितम् ॥
एवमुक्त्वासुतंदृष्ट्वापुनराहोत्सुकंद्विजम् ॥ २८ ॥ अहोसुदेवतनयस्तवायंगुणसागरः ॥ गूढजत्रुःकंबुकंठःस्निग्धकुंचि
तमूर्धजः ॥ २९ ॥ तुंगवक्षाःपृथुग्रीवःसमकर्णोवृषांसकः ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णःपुत्रोभाग्यनिधिर्महान् ॥ ३० ॥ एकएव
महान्दोषोयेनसर्वंवृथाकृतम् ॥ इत्युक्त्वामौलिमाधुन्वन्विनिःश्वस्याब्रवीन्मुनिः ॥ ३१ ॥ पूर्वमायुःपरीक्षेतपश्चाल्लक्ष

णमादिशेत् ॥ निरायुषःकुमारस्यलक्षणैःकिंप्रयोजनम् ॥ ३२ ॥ सुदेवतनयोयंतेद्वादशेहायनेजले ॥ मृत्युमेष्यति तस्मात्त्वंशोकंमाकुरुमानसे ॥ ३३ ॥ अवश्यंभाविनोभावाभवंत्येवनसंशयः ॥ तत्रप्रतिविधिर्नास्तिमुमूर्षोरिवभेषजम् ॥ ३४ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इत्युदीर्यगतोब्रह्मलोकंदेवलकोमुनिः ॥ सुदेवःसहगौतम्यापपातधरणीतले॥ ॥ ३५ ॥ विललापचिरंभूमौदेवलोक्तंवचःस्मरन् ॥ अथसागौतमीपुत्रंस्वांकमारोप्यधैर्यतः ॥ ३६ ॥ चुचुंबवदनंप्रेम्णा पश्चात्पतिमुवाचसा ॥ ॥ गौतम्युवाच ॥ ॥ द्विजराजनकर्तव्याभीतिर्भाव्येषुवस्तुषु ॥ ३७ ॥ नाभाव्यंभविताकुत्रभाव्यमेवभविष्यति ॥ किंनुनोदुःखमापन्नानलरामयुधिष्ठिराः ॥ ३८ ॥ बंधनंबलिराजापिप्राप्तवान्यदवःक्षयम् ॥ हिरण्याक्षोवधंघोरोवृत्रोपिनिधनंगतः ॥ ३९ ॥ कार्त्तवीर्यःशिरश्छेदंरावणोपितथाप्तवान् ॥ विरहंरघुनाथोपिजानक्याःप्राप्तवान्मुने ॥ ४० ॥ परीक्षिदपिराजर्षिर्ब्राह्मणान्मृत्युमाप्तवान् ॥ एवंयेभाविनोभावाभवंत्येवमुनीश्वर ॥ ४१ अतउत्तिष्ठहेनाथहरिंभजसनातनम् ॥ शरण्यंसर्वजीवानांनिर्वाणपददायकम् ॥ ४२ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इति निजवनितावचोनिशम्यप्रकृतिमुपागतवान्सुदेवशर्मा ॥ हृदिहरिचरणांबुजंनिधायझटितिजहौशुचमात्मजाद्व

वित्री ॥ ४३ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेसुदेवप्रति
बोधोनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ ततःकिमभवत्तस्यप्रबुद्धस्यमहीपतेः ॥ तन्मेव
दकृपासिंधोश्रृणवतांपापनाशनम् ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ स्वकीयचरितंश्रुत्वाप्राक्तनंचकिताननं ॥ राजा
नंपुनरेवाहवाल्मीकिःश्रवणोत्सुकम् ॥ २ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ इतिताःशीतलावाचःसमाकर्ण्यप्रियामुखा
त् ॥ सुदेवोधैर्यमालंब्यहरौचित्तमधारयत् ॥ ३ ॥ निःश्वस्यदीनवदनोयद्भाव्यंतद्भविष्यति ॥ इतिनिश्चित्यमनसापु
ष्पाद्यर्थंवनंययौ ॥ ४ ॥ एवंकृतवतस्तस्यकियान्कालोगतःक्रमात् ॥ समित्कुशफलाद्यर्थंकदाचित्काननंययौ ॥ ५ ॥
सुदेवोमनसाध्यायन्हरेःपादसरोरुहम् ॥ तस्मिन्नेवदिनेगच्छद्वापींसूनुःसुहृद्वृतः ॥ ६ ॥ प्रविश्यवापींचिक्रीडेवयस्यैः
सहवारिणि ॥ जलयंत्रैःक्षिपन्वारिबालकेषुस्मयन्मुहुः ॥ ७ ॥ जलेक्रीडांमुहुःकुर्वन्ग्रीष्मेमोदमुपाययौ ॥ एवंसर्वेषु
बालेषुक्रीडत्सुप्रेमनिर्भरम् ॥ ८ ॥ अगाधसलिलेतिष्ठन्बालकैरुपमर्दितः ॥ सपलायनमन्विच्छन्सुहृद्वर्गभयाद्द्रुतम् ॥
॥ ९ ॥ विधिनानोदितस्तत्रनियम्यश्वासमात्मनः ॥ ममज्जागाधतोयेसौवंचयन्नात्मनःसखीन् ॥ १० ॥ तत्रापिव्या

कुलीभूयततोनिर्गंतुमुन्मनाः ॥ सहसाम्मृतिमापन्नःकुमारोगाधवारिणि ॥ ११ ॥ जलादनिर्गतंवीक्ष्यसर्वेचकितमानसाः ॥ समानवयसःसर्वेहाहाकृत्वाप्रधाविताः ॥ १२ ॥ गौतम्यैकथयामासुर्बृहच्छोकपरायणाः ॥ वज्रपातसमांवाचंबालानामनतिप्रियाम् ॥ १३ ॥ श्रुत्वाभूमौपपाताशुगौतमीपुत्रवत्सला ॥ एतस्मिन्नेवसमयेवनाद्विप्रःसमाययौ ॥ ॥ १४ ॥ निशम्यपुत्रमरणंत्वष्टेवावापतद्भुवि ॥ ततउत्थायतौविप्रदंपतीवापिकांगतौ ॥ १५ ॥ मृतंपुत्रंसमालिंग्यस्वांकेकृत्वाकलेवरम् ॥ सुदेवःपुत्रवदनंचुचुंबचमुहुर्मुहुः ॥ १६ ॥ ततःस्वांकेस्थितंपुत्रंमृतंवीक्षन्मुहुर्मुहुः ॥ सरुदन्विलपन्नेवगद्गदाक्षरमूचिवान् ॥ १७ ॥ ॥ सुदेवउवाच ॥ ॥ वदपुत्रशुभांवाणींममशोकविनाशिनीं ॥ शीतलांललितांवत्समनसोमोदमावह ॥ १८ ॥ विहायपितरौवृद्धौनत्वंगंतुमिहार्हसि ॥ वत्साव्हयतिसन्मित्रंवेदाध्ययनहेतवे ॥ १९ ॥ मुदाव्हयत्युपाध्यायस्त्वामध्यापनहेतवे ॥ तूर्णमुत्तिष्ठहेपुत्रकथंसुप्तोसिसांप्रतम् ॥ २० ॥ त्वांविहायनगच्छामिगृहेकिंमेप्रयोजनम् ॥ शून्यारण्यमिवाद्यैवत्वदृतेसदनंमम ॥ २१ ॥ वनेपिनैवगच्छामिगमनेकिंप्रयोजनम् ॥ फलमूलप्रियंत्वंचेन्नोत्तिष्ठसिममाग्रतः ॥ २२ ॥ नमयाचरितंगर्ह्यंब्रह्महत्यापिनोकृता ॥ केनकर्मविपाकेनपुत्रोमेनिधनंगतः ॥

॥ २३ ॥ अहोधातःकिमेतावत्फलंलब्धंत्वयामहत् ॥ लोचनंममदीनस्यवृद्धस्याकृष्यनिर्दय ॥ २४ ॥ निर्धनस्यधनं बालंदंपत्योरवलंबनम् ॥ हरतस्तेकथंलज्जाजायतेनहिकुत्रचित् ॥ २५ ॥ सर्वत्रसदयस्त्वंवैमयिनिर्दयतांगतः ॥ कथमित्यन्यथाभावोममभाग्यवशादहो ॥ २६ ॥ कुत्राहंशोधयाम्यघपुत्रंप्रकृतिसुंदरम् ॥ द्रक्ष्येतवाननंकुत्रपुत्रचारुसुलोचनम् ॥ २७ ॥ पर्जन्यःस्रवतेवारिसूतेधान्यंवसुंधरा ॥ गिरयोरत्नजातानिमुक्तासारंपयोनिधिः ॥ २८ ॥ नतंदेशंप्रपश्यामियत्रपुत्रंमृतंलभेत् ॥ यद्गात्रंतुसमालिंग्यत्वद्गतंतापमुत्सृजेत् ॥ २९ ॥ हेवत्सत्वंसकृद्वाचंश्रावयाशुदयांकुरु ॥ विलपत्यतितेमाताकुररीवगतत्रपा ॥ ३० ॥ तांदृष्ट्वातुकथंपुत्रदयानोत्पद्यतेतव ॥ अननुज्ञाप्यपितरौनकदापिभवान्गतः ॥ ३१ ॥ आवामपृष्ट्वाकिंदीर्घमार्गंयातोसिपुत्रक ॥ वेदाध्ययनसद्वाणींकस्यश्रोष्यामिसांप्रतं ॥ ३२ ॥ त्वामनुस्मरतोवत्सकलवाक्यंमनोहरम् ॥ शतधादीर्यतेनोघत्धायसंत्हृदयंमम ॥ ३३ ॥ मन्येसुधन्यंकिलकोशलेंद्रंयःकाननंदाशरथौप्रयाते ॥ दधारनोऽसून्सुततापदग्धोधिङ्मांसुतस्यप्रलयेप्यनष्टम् ॥ ३४ ॥ गोविंदविष्णोयदुनाथनाथश्रीरुक्मिणीप्राणपतेमुरारे ॥ दीनानुकंपिन्भगवन्दयालोमांपाहिपुत्रानलतापतप्तं ॥ ३५ ॥ देवाधिदेवाखिललोकना

थगोपालगोपीशरथांगपाणे ॥ कलिंदकन्याविषदोषहारिन्मांपाहिपुत्रानलतापतप्तं ॥ ३६ ॥ वैकुंठविष्णोनरकासुरारेच
राचराधारभवाब्धिपोत ॥ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठमांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ॥ ३७॥ शठोमदन्योभवितानकोपियो
देवकीसूनुवचोविलंघ्य ॥ पुत्रेदुराशांकृतवानभाग्योलभेतकोदृष्टविनष्टवस्तु ॥ ३८ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणे
पुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेसुदेवविलापोनामसप्तदशोध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ नारद
उवाच ॥ ॥ दृढधन्वामहीपालःकिमुवाचततःपरं ॥ वाल्मीकिर्भगवान्त्साक्षात्तद्वदस्वतपोनिधे ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायण
उवाच ॥ ॥ दृढधन्वासराजर्षिःश्रुत्वाप्राक्तनमात्मनः ॥ सविस्मयःसमापृच्छद्वाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ २ ॥ ॥ दृढ
धन्वोवाच ॥ ॥ ब्रह्मंस्तववचोरम्यंसुधाकल्पंनवंनवं ॥ पीत्वापीत्वानतृप्तोस्मिभूयोवदततःपरम् ॥ ३ ॥ ॥ वाल्मीकि
रु० ॥ ॥ एवंविलपतस्तस्यविप्रस्यजगतीपते ॥ अकालजलदोभ्यागाद्गर्जयंश्चदिशोदश ॥ ४ ॥ ववौवायुःखरस्पर्शः
कंपयन्निवपर्वतान् ॥ बृहल्लुसन्महाविद्युत्स्वनेनापूरयन्दिशः ॥ ५ ॥ यावन्मासंववर्षैवमहीपूर्णजलाभवत् ॥ नासौविज्ञा
तवान्किंचित्पुत्रशोकाग्नितापितः ॥ ६ ॥ नपपौबुभुजेचैवपुत्रपुत्रइतिब्रुवन् ॥ एवंविलपतस्तस्यमासोयोविगत

स्तदा ॥ ७ ॥ श्रीकृष्णवल्लभोमासःसोभवत्पुरुषोत्तमः ॥ अजानतोपितस्यासीत्पुरुषोत्तमसेवनं ॥ ८ ॥ तेनात्यंतप्र सन्नःसन्प्रादुरासीद्धरिःस्वयं ॥ नवीनजलदश्यामोवनमालाविभूषितः ॥ ९ ॥ प्रादुर्भूतेजगन्नाथेविलीनाघनराजयः ॥ ततोददर्शविप्रोसौश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमं ॥ १० ॥ सहसांकगतंपुत्रंदेहंभुविनिधायच ॥ सपत्नीकोनमश्चक्रेदंडवच्छ्रीहरिंमु दा ॥ ११ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वासंस्थितःश्रीहरेःपुरः ॥ श्रीकृष्णएवशरणंममास्त्विवतिविचिंतयन् ॥ १२ ॥ भगवान पितुष्टःसन्पुरुषोत्तमसेवनात् ॥ अवोचन्मधुरांवाणींबृहत्पीयूषवर्षिणीं ॥ १३ ॥ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ ॥ भोभोसुदे वधन्योसिभाग्यवान्सांप्रतंभवान् ॥ त्वद्भाग्यंवर्णितुंकोवासमर्थोभुवनत्रये ॥ १४ ॥ शृणुवत्सप्रवक्ष्येहंयत्तेभावित पोधन ॥ द्वादशाब्दसहस्रायुःपुत्रस्तेभविताद्विज ॥ १५ ॥ अतःपरंनसंदेहस्तवपुत्रोद्भवेसुखे ॥ मयायंतेसुतोदत्तःप्र सन्नेनद्विजोत्तम ॥ १६ ॥ तवपुत्रसुखंदृष्ट्वादेवगंधर्वमानवाः ॥ सस्पृहास्तेभविष्यंतिप्रसादान्मेद्विजोत्तम ॥ १७ ॥ अत्रतेकथयिष्यामिइतिहासंपुरातनं ॥ मार्कंडेयेनमुनिनापुराप्रोक्तंरघुंनृपं ॥ १८ ॥ पुरामुनीश्वरःकश्चिद्वनुर्नामामहा मनाः ॥ पश्यन्पुत्राधिनिर्दग्धान्लोकान्दीनमनाअभूत् ॥ १९ ॥ अमरंपुत्रमन्विच्छंस्तपस्तेपेसुदारुणं ॥ सहस्राब्देगते

कालेदेवास्तमब्रुवन्मुनिं ॥ २० ॥ वरंवरयभद्रंतेयस्तेमनसिवांछितः ॥ प्रसन्नाःस्मोवयंसर्वेतीव्रेणतपसातव ॥ २१ ॥
॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिदेववचःश्रुत्वासुतृप्तोमृतसन्निभं ॥ वव्रेतपोधनःपुत्रममरंबुद्धिशालिनं ॥ २२ ॥ तमूचु
र्निर्जराःसर्वेनैवंभूतोस्तिभूतले ॥ पुनराहमुनिर्देवान्निमित्तायुर्भवत्विति ॥ २३ ॥ सुराःप्रोचुर्निमित्तंकिंवदसोप्यवदन्मु
निः ॥ असौमहान्गिरिर्यावत्तावदायुर्विधीयतां ॥ २४ ॥ एवमस्त्वितिसंपाद्यसेंद्रादेवादिवंययुः ॥ धनुःशर्मासुतंलेभे
कालेनाल्पेनतादृशं ॥ २५ ॥ सपुत्रोववृधेतस्यतारापतिरिवांबरे ॥ प्राप्तेतुषोडशेवर्षेपुत्रंप्राहमुनीश्वरः ॥ २६ ॥ हेवत्स
मुनयःसर्वेनावज्ञेयाःकदाचन ॥ शिक्षितोपितथापुत्रःसोद्वेगानकरोन्मुनीन् ॥ २७ ॥ निमित्तायुर्बलोन्मत्तोब्राह्मणान
वमन्यते ॥ कदाचिन्महिषोनाममुनिःपरमकोपनः ॥ २८ ॥ पूजयामासविधिनाशालग्रामशिलांशुभां ॥ तदानींससमा
गत्यतामादायत्वरान्वितः ॥ २९ ॥ चिक्षेपनिजचांचल्यात्कूपेपूर्णजलेहसन् ॥ ततःक्रोधसमाविष्टःकालरुद्रइवापरः
॥ ३० ॥ शशापधनुषःपुत्रमद्यैवम्रियतामयं ॥ नमृतंपुत्रमालक्ष्यदध्यौमनसिकारणं ॥ ३१ ॥ निमित्तायुरयंदेवैःकृतो
यंधनुषःसुतः ॥ इतिचिंतापरेणाशुनिःश्वासःप्रकटीकृतः ॥ ३२ ॥ महिषाःकोटिशोजातास्तैर्गिरिःशकलीकृतः ॥ तदा

नींमृतिमापन्नोमुनिपुत्रोतिदुर्मदः ॥ ३३ ॥ धनुःशर्मातिदुःखेनविललापमुहुर्मुहुः ॥ विलप्यबहुधाविप्रोगृत्यपुत्रक
लेवरं ॥ ३४ ॥ प्रविवेशचितावन्हिंपुत्रदुःखातिपीडितः ॥ एवंहठात्पुत्रायेनसुखंयातिकुत्रचित् ॥ ३५ ॥ वैनतेये
नयोदत्तस्तनयोयंतपोधन ॥ तेनत्वंपुत्रवान्लोकेस्पृहणीयोभविष्यसि ॥ ३६ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यात्प्रसन्नेनमया
नघ ॥ सुचिरंस्थापितोयंहितनयःसुखदोस्तुते ॥ ३७ ॥ गार्हस्थ्यमतुलंभुक्त्वासहपुत्रेणसर्वदा ॥ ततस्त्वंब्रह्मणोलो
कंगत्वातत्रमहत्सुखं ॥ ३८ ॥ दिव्याब्दवर्षसाहस्रंभुक्त्वागंतासिभूतले ॥ ततोराजाचक्रवर्तीभविष्यसिद्विजोत्तम ॥
॥ ३९ ॥ दृढधन्वेतिविख्यातःसमृद्धबलवाहनः ॥ संवत्सराणामयुतंराज्यंभोक्ष्यसिपार्थिवं ॥ ४० ॥ अव्याहतबलैश्व
र्यमाखंडलपदाधिकं ॥ गौतमीयंतवांगार्धहारिणीमहिषीतदा ॥ ४१ ॥ पतिसेवारतानित्यंनाम्नाचगुणसुंदरी ॥ चत्वा
रस्तेसुताभाव्याराजनीतिविशारदाः ॥ ४२ ॥ कन्यैकाचमहाभागासुशीलासुवरानना ॥ भुक्त्वाभोगान्महाभागसुरा
सुरसुदुर्लभान् ॥ ४३ ॥ कृतार्थोहंधरापीठेइत्यज्ञानविमोहितः ॥ अतिदुस्तरसंसारविषयाकृष्टमानसः ॥ ४४ ॥ यदा
विस्मरसेविष्णुंसंसारार्णवतारकं ॥ अयंतेतनयोविप्रशुकोभूत्वातदावने ॥ ४५ ॥ वटवृक्षंसमाश्रित्यत्वामेवंबोधयि

ष्यति ॥ वैराग्योत्पादकंपद्यंपठन्नेवमुहुर्मुहुः ॥ ४६ ॥ श्रुत्वावाक्यंशुकप्रोक्तंदुर्मनागृहमेष्यसि ॥ अथचिंतार्णवेमग्नं त्यक्त्वाविषयजंसुखं ॥ ४७ ॥ वाल्मीकिस्त्वांसमागत्यबोधयिष्यतिभूसुर ॥ तद्वाक्यैश्छिन्नसंदेहस्त्यक्त्वालिंगंहरेः पदं ॥ ४८ ॥ गमिष्यसिसपत्नीकःपुनरावृत्तिवर्जितं ॥ वदत्येवंमहाविष्णौसमुत्तस्थौद्विजात्मजः ॥ ४९ ॥ दंपतीतौसुतंदृष्ट्वामहानंदौबभूवतुः ॥ सुराःसर्वेपिसंतुष्टाववर्षुःकुसुमाकरान् ॥ ५० ॥ ननामशुकदेवोपिश्रीहरिंपितरौचतौ ॥ गरुडोप्यतिसंहृष्टस्तंदृष्ट्वाससुतंद्विजं ॥ ५१ ॥ ब्राह्मणश्चकितोभूत्वाननामश्रीहरिंतदा ॥ बद्धांजलिपुटोविप्रःप्रोवाचजगदीश्वरं ॥ ५२ ॥ त्वद्दिस्थंसंशयंछेत्तुंहर्षगद्गदयागिरा ॥ ५३ ॥ चत्वार्यब्दसहस्रमेवमनिशंतप्तंतपोदुष्करंतत्रागत्यवचस्त्वयानिगदितंयन्मांहरेकर्कशं ॥ हेवत्साद्यविलोकितंतवसुतोनैवास्तिनैवास्तिहितद्वाक्यंव्यतिलंघ्यमेमृतसुतोत्थानेचहेतुंवद ॥ ५४ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेसुदेवपुत्रजीवनंनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इतिब्रुवाणंप्राचीनंमुनिमाहतपस्विनः ॥ प्रीणयन्निवसद्वाचानारदोमुनिसत्तमः ॥ १ ॥ किमुवाचोत्तरंब्रह्मन्सुदेवंतपसांनिधिं ॥ प्रसन्नोभगवान्विष्णुस्तन्मेब्रूहितपोनिधे ॥ २ ॥

श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थमावेदितोविष्णुःसुदेवेनमहात्मना ॥ प्रत्याहप्रीणयन्वाचाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ ३ ॥ हरिरुवाच ॥ ॥ द्विजराजकृतंयत्तेनैतदन्यःकरिष्यति ॥ नतद्वेत्तिभवान्नूनंयेनाहंतुष्टिमाप्तवान् ॥ ४ ॥ अयंममप्रियो मासःप्रयातःपुरुषोत्तमः ॥ तत्सेवातेसमजनिशोकमग्नस्यसन्प्रियः ॥ ५ ॥ एकमप्युपवासंयःकरोत्यस्मिंस्तपोनिधे ॥ असावनंतपापानिभस्मीकृत्यद्विजोत्तम ॥ सुरयानंसमारुह्यवैकुंठंयातिमानवः ॥ ६ ॥ मासमात्रंनिराहारोत्यकाल जलदागमात् ॥ त्रिषुकालेषुतेस्नानंसंजातंप्रतिवासरं ॥ ७ ॥ अभ्रस्नानंत्वयालब्धंमासमात्रंतपोधन ॥ उपवासाश्चाते जातास्तावन्मात्रमखंडिताः ॥ ८ ॥ शोकसागरमग्नस्यपुरुषोत्तमसेवनं ॥ अजानतोपिसंजातंचेतनारहितस्यते ॥ ॥ ९ ॥ त्वदीयसाधनस्यास्यप्रमाणंकःकरिष्यति ॥ एकतःसाधनान्येववेदोक्तानिचयानिवै ॥ १० ॥ तानिसर्वाणि संगृह्यत्येकतःपुरुषोत्तमं ॥ तोलयामासदेवानांसन्निधौचतुराननः ॥ ११ ॥ लघून्यन्यानिजातानिगुरुश्चपुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्भूमिस्थितैर्लोकैःपूज्यतेपुरुषोत्तमः ॥ १२ ॥ पुरुषोत्तममासस्तुसर्वत्रास्तितपोधन ॥ तथापिपृथिवीलोकेपूजि तःसफलोभवेत् ॥ १३ ॥ तस्मात्सर्वात्मनावत्सभवान्धन्योस्तिसांप्रतं ॥ यदस्मिंस्तप्तवानुग्रंतपःपरमदारुणं ॥ १४

मानुषंजन्मसंप्राप्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ स्नानदानादिरहितादरिद्राजन्मजन्मनि ॥ १५ ॥ तस्मात्सर्वात्मनासेव्योमत्प्रियःपुरुषोत्तमः ॥ समेवल्लभतांयातिधन्योभाग्ययुतोनरः ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वाहरिःशीघ्रंजगामजगदीश्वरः ॥ वैनतेयंसमारुह्यवैकुंठममलंमुने ॥ १७ ॥ सपत्नीकःसुदेवस्तुमुमुदेहर्निशंभृशं ॥ मृतोत्थितंशुकंदृष्ट्वापुरुषोत्तमसेवनात् ॥ १८ ॥ अजानतोममैवासीत्पुरुषोत्तमसेवनं ॥ तदेवसफलंजातंयेनपुत्रोमृतोत्थितः ॥ १९ ॥ अहोएतादृशोमासोनैवदृष्टःकदाचन ॥ इत्येवंविस्मयाविष्टस्तंमासंसमपूजयत् ॥ २० ॥ तेनपुत्रेणमुमुदेसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥ पितरंनंदयामासशुकदेवोपिसत्कृतैः ॥ २१ ॥ स्तुवन्मासंचविष्णुंचपूजयामाससादरं ॥ कर्ममार्गस्पृहांत्यक्त्वाभक्तिमार्गैकसस्पृहः ॥ २२ ॥ सर्वदुःखापहंमासंवरिष्ठंपुरुषोत्तमम् ॥ जपहोमादिभिस्तस्मिन्नभजच्छ्रीहरिंस्त्रिया ॥ २३ ॥ भुक्त्वाथविषयान्सर्वान्सहस्राब्दमहर्निशं ॥ जगामपरमंलोकंसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥ २४ ॥ योगिनामपिदुष्प्रापंयाजकानांतुतत्कृतः ॥ यत्रगत्वानशोचंतिवसंतोहरिसन्निधौ ॥ २५ ॥ तत्रत्यंसुखमासाद्यसपत्नीकोभुवंगतः ॥ सएवदृढधन्वात्वंप्रथितःपृथिवीपतिः ॥ २६ ॥ पुरुषोत्तममासस्यसेवनात्सकलर्द्धिभाक् ॥ महिषीयंपुरा

राजन्गौतमीपतिदेवता ॥ २७ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंपृष्टवानसियन्मम ॥ शुकस्तुतवभूपालपूर्वजन्मनियःसुतः ॥
॥ २८ ॥ शुकदेवइतिख्यातोहरिणायोनुजीवितः ॥ द्वादशाब्दसहस्रायुर्भूत्त्वावैकुंठमेयिवान् ॥ २९ ॥ सएवारण्यसर
सिवटवृक्षंसमाश्रितः ॥ त्वामेवागतमालोक्यपितरंपूर्वजन्मनः ॥ ३० ॥ हितानामुपदेष्टारंप्रत्यक्षंदैवतंमम ॥ संसारसा
गरेमग्नंविषयव्यालदूषिते ॥ ३१ ॥ अत्यंतकृपयाविष्टश्चिंतयामासकीरजः ॥ नबोधयामिचेद्रूपंममापिबंधनंभवेत् ॥
॥ ३२ ॥ पुन्नामनरकाद्यस्तुत्रायतेपितरंसुतः ॥ इतिश्रुत्यर्थबोधोपिस्यादेवाद्यान्यथामम ॥ ३३ ॥ तस्मादुपकरि
ष्यामिपितरंपूर्वजन्मनः ॥ अवधार्यवचश्चेत्थंकीरजोजीगदन्नृप ॥ ३४ ॥ इत्येतत्कथितंसर्वंयद्यत्पृष्टंत्वयानघ ॥ अ
तःपरंगमिष्यामिसरयूंपापनाशिनीं ॥ ३५ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्येवंप्रथमजनुश्चरित्रमुक्त्वाभूपस्यप्रथित
यशस्विनश्चिराय ॥ गच्छंतंमुनिमनुनीयराजराजःप्रावोचत्किमपिनमन्नगण्यपुण्यः ॥ ३६ ॥ इतिश्रीबृह० पुरुषोत्त०
श्रीनारायणनारदसं० दृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तममाहात्म्यकथनंनामैकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ छ ॥
सूतउवाच ॥ ॥ नारायणमुखाच्छ्रुत्वाप्राक्तनंदृढधन्वनः ॥ नातितृप्तमनाविप्रानारदःपृष्टवान्मुनिं ॥ १ ॥ ॥ नारद

उवाच ॥ ॥ किमुवाचमहाराजोवाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ तन्मेवदविनीतायतपोधनसुविस्तरम् ॥ २ ॥ ॥ श्रीनाराय
णउ० ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्येहंयदुक्तंदृढधन्वना ॥ अनुनीयमहाप्राज्ञंवाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ ३ ॥ ॥ दृढधन्वोवा० ॥ ॥
पुरुषोत्तममासोयंकथंकार्योमुमुक्षुभिः ॥ कीदृशीकस्यपूजाचाकिंदानंकोविधिर्मुने ॥ ४ ॥ एतत्सर्वंसमाचक्ष्वसर्वलोक
हितायमे ॥ सर्वलोकहितार्थायचरंतिहिभवादृशाः ॥ ५ ॥ असौमासःस्वयंसाक्षाद्भगवान्पुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्कृतेम
हत्पुण्यंत्वन्मुखात्संश्रुतंमया ॥ ६ ॥ पूर्वजन्मन्यहंभूत्वासुदेवोब्राह्मणोत्तमः ॥ विधिनाकृतवान्मासंदृष्ट्वापुत्रंमृतो
त्थितम् ॥ ७ ॥ अजानतोपिमेब्रह्मन्पुत्रशोकादचेतसः ॥ निराहारस्यसततंगतश्चपुरुषोत्तमः ॥ ८ ॥ तस्याप्येतत्फ
लंजातंशुकदेवोमृतोत्थितः ॥ अनुभूतमिमंमासंसंसेवेहरिणोदितः ॥ ९ ॥ इहजन्मनितत्सर्वंविस्मृतंमेतपोधन ॥ ए
तत्पूजाविधानंमेवदविस्तरतःपुनः ॥ १० ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायपरंब्रह्मविचिंतयेत् ॥
ततोव्रजेन्नैर्ऋताशांबृहत्सोदकभाजनः ॥ ११ ॥ ग्रामाद्दूरतरंगच्छेत्पुरुषोत्तमसेवकः ॥ दिवासंध्यासुकर्णस्थब्रह्मसूत्रउ
दङ्मुखः ॥ १२ ॥ अंतर्धायतृणैर्भूमिंशिरःप्रावृत्यवाससा ॥ वक्त्रंनियम्ययत्नेननष्ठीवेन्नोच्छ्वसेदपि ॥ १३ ॥ कुर्यान्मू

त्रपुरीषंचरात्रौचेद्दक्षिणामुखः ॥ गृहीतशिश्नश्चोत्थायगृहीतशुचिमृत्तिकः ॥ १४ ॥ गंधलेपक्षयकरंकुर्याच्छौचमतं
द्रितः ॥ एकालिंगेगुदेपंचत्रिर्वामेदशचोभयोः ॥ १५ ॥ द्विसप्तपादयोश्चैवगार्हस्थ्यंशौचमुच्यते ॥ कृत्वाशौचंतुप्रक्षा
ल्यपादौहस्तौचमृज्जलैः ॥ १६ ॥ तीर्थेशौचंनकुर्वीतकुर्वीतोद्धृतवारिणा ॥ अरत्निद्वयसंचारित्यक्त्वाकुर्यादनुद्धृते ॥
॥ १७ ॥ पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थमशुद्धमन्यथाहितत् ॥ एवंशौचंप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसद्व्रती ॥ १८ ॥ ततःषोडशगंडूषान्प्र
कुर्याद्द्वादशैववा ॥ मूत्रोत्सर्गेतुगंडूषानष्टौवाचतुरोगृही ॥ १९ ॥ उत्थायनेत्रेप्रक्षाल्यदंतकाष्ठंसमाहरेत् ॥ इमंमंत्रंस
मुच्चार्यदंतधावनमाचरेत् ॥ २० ॥ आयुर्बलंयशोवर्चःप्रजाःपशुवसूनिच ॥ ब्रह्मप्रज्ञांचमेधांचत्वंनोदेहिवनस्पते ॥
॥ २१ ॥ अपामार्गंबादरंवाद्वादशांगुलमव्रणं ॥ कनिष्ठांगुलिवत्स्थूलंपर्वार्द्धकृतकूर्चकं ॥ २२ ॥ शुचिर्द्वादशगंडूषैर्निषि
द्धंभानुवासरे ॥ आचम्यप्रयतःसम्यक्प्रातःस्नानंसमाचरेत् ॥ २३ ॥ स्नानादनंतरंतावत्तर्पयेत्तीर्थदेवताः ॥ समुद्रगा
नदीस्नानमुत्तमंपरिकीर्तितं ॥ २४ ॥ वापीकूपतडागेषुमध्यमंकथितंबुधैः ॥ गृहेस्नानंतुसामान्यंगृहस्थस्यप्रकीर्त्तितं
॥ २५ ॥ ततश्चवाससीशुद्धेशुक्लेचपरिधायच ॥ उत्तरीयंसदाधार्यंब्राह्मणेनविजानता ॥ २६ ॥ उपविश्यशुचौदेशेप्रा

ङ्मुखोवाउदङ्मुखः ॥ भूत्वाबद्धशिखःकुर्यादंतर्जानुभुजद्वयं ॥ २७॥ सपवित्रेणहस्तेनकुर्यादाचमनक्रियां ॥ नो च्छिष्टंतत्पवित्रंतुभुक्तोच्छिष्टंतुवर्जयेत् ॥ २८ आचम्यतिलकंकुर्याद्गोपीचंदनमृत्स्नया ॥ ऊर्ध्वपुंड्रमृजुंसौम्यंदंडा कारंप्रकल्पयेत् ॥ २९ ॥ ऊर्ध्वपुंड्रंत्रिपुंड्रंवामध्येछिद्रंप्रकल्पयेत् ॥ निवसत्यूर्ध्वपुंड्रेतुश्रियासहहरिःस्वयं ॥ ३० ॥ त्रि पुंड्रेधूर्जटिःसाक्षादुमयासहसर्वदा ॥ विनाछिद्रंतुतत्पुंड्रंशुनःपादसमंविदुः ॥ ३१ ॥ श्वेतंज्ञानकरंप्रोक्तंरक्तंवश्यकरंन्नृ णां ॥ पीतंसर्वर्द्धिदंप्रोक्तमन्यत्तुपरिवर्जयेत् ॥ ३२ ॥ शंखचक्रादिकंधार्यंगोपीचंदनमृत्स्नया ॥ सर्वपापक्षयकरंपूजा गंपरिकीर्तितं ॥ ३३ ॥ शंखचक्रादिचिन्हानिदृश्यंतेयस्यविग्रहे ॥ मर्त्योमर्त्योनविज्ञेयःसनित्यंभगवत्तनुः ॥ ३४ ॥ पापंसुकृतरूपंतुजायतेतस्यदेहनिः ॥ शंखचक्रादिचिन्हानियोधारयतिनित्यशः ॥ ३५ ॥ नारायणायुधैर्नित्यंचि न्हितोयस्यविग्रहः ॥ पापकोटियुतस्यापितस्याकिंकुरुतेयमः ॥ ३६ ॥ प्राणायामंततःकृत्वासंध्यावंदनमाचरेत् ॥ पूर्वसंध्यांसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि ॥ ३७ ॥ गायत्रीमभ्यसेत्तावद्यावदादित्यदर्शनम् ॥ सावित्रैरनघैर्मंत्रैरुपस्था यकृतांजलिः ॥ ३८ ॥ आत्मपादौतथाभूमौसंध्याकालेऽभिवादयेत् ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणयदूनंपरिपूरयेत् ॥

॥ ३९ ॥ यस्तुसंध्यामुपासीतश्रद्धयाविधिवद्विजः ॥ नतस्यकिंचिद्दुष्प्रापंत्रिषुलोकेषुविद्यते ॥ ४० ॥ दिवसस्यादिमेभा गेकृत्यमेतदुदीरितम् ॥ एवंकृत्वाक्रियांनित्यांहरिपूजांसमाचरेत् ॥ ४१ ॥ उपलिप्तेशुचौदेशेनियतोवाग्यतःशुचिः ॥ वृत्तंवाचतुरस्रंवामंडलंगोमयेनतु ॥ ४२ ॥ विधायाष्टदलंकुर्यात्तंडुलैर्व्रतसिद्धये ॥ सौवर्णंराजतंताम्रंमृन्मयंसुदृढंन वम् ॥ ४३ ॥ अव्रणंकलशंशुद्धंस्थापयेन्मंडलोपरि ॥ तत्रोदकंसमापूर्यशुद्धतीर्थाहृतंशिवम् ॥ ४४ ॥ कलशस्यमुखे विष्णुःकंठेरुद्रःसमाश्रितः ॥ मूलेतत्रस्थितोब्रह्मामध्येमातृगणःस्मृतः ॥ ४५ ॥ कुक्षौतुसागराःसर्वेसप्तद्वीपावसुंधरा ॥ ऋग्वेदोथयजुर्वेदःसामवेदोह्यथर्वणः ॥ ४६ ॥ अंगैश्चसहिताःसर्वेकलशंतुसमाश्रिताः ॥ एवंसंस्थाप्यकलशंतत्रतीर्थानियोजयेत् ॥ ४७ ॥ गंगागोदावरीचैवकावेरीचसरस्वती ॥ आयांतुममशांत्यर्थंदुरितक्षयकारणात् ॥ ४८ ॥ ततः संपूज्यकलशमुपचारैःसमंत्रकैः ॥ गंधाक्षतैश्चनैवेद्यैःपुष्पैस्तत्कालसंभवैः ॥ ४९ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंताम्रंपीतांब रावृतम् ॥ तस्योपरिन्यसेद्धैमंराधयासहितंहरिं ॥ ५० ॥ राधयासहितःकार्यःसौवर्णःपुरुषोत्तमः ॥ तस्यपूजाप्रकर्त्त व्याविधिनाभक्तितत्परैः ॥ ५१ ॥ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्यपूजाप्रकर्तव्यासंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ ५२ ॥

संसारसागरेमग्नमुत्तारयतियोध्रुवं ॥ कोनसेवेततंलोकेमर्त्योमरणधर्मवान् ॥ ५३ ॥ पुनर्ग्रामाःपुनर्वित्तंपुनःपुत्राःपु
नर्गृहं ॥ पुनःशुभाशुभंकर्मनशरीरंपुनःपुनः ॥ ५४ ॥ तद्रक्षितंतुधर्मार्थैधर्मोज्ञानार्थमेवहि ॥ ज्ञानेनसुलभोमोक्षस्तस्मा
द्धर्मंसमाचरेत् ॥ ५५ ॥ देहरूपस्यवृक्षस्यफलंधर्मःसनातनः ॥ धर्महीनस्तुयोदेहोनिष्फलोवंध्यवृक्षवत् ॥ ५६ ॥ न
माताचसहायार्थेनकलत्रसुतादयः ॥ नपितासोदरावित्तंधर्मस्तिष्ठतिकेवलं ॥ ५७ ॥ जराव्याघ्रीवभयदाव्याधयःश
त्रवोयथा ॥ आयुर्यातिप्रतिदिनंभग्नभांडात्पयोयथा ॥ ५८ ॥ तरंगतरलालक्ष्मीर्यौवनंकुसुमोपमं ॥ विषयाःस्वप्न
विषयाइवसर्वेनिरर्थकाः ॥ ५९ ॥ चलंवित्तंचलंचित्तंचलंसंसारजंसुखं ॥ एवंज्ञात्वाविरक्तःसन्धर्माभ्यासपरोभवेत्
॥ ६० ॥ अर्धग्रस्तोहिनाभेकोमक्षिकामत्तुमिच्छति ॥ कालग्रस्तस्तथाजीवःपरपीडाधनादृतः ॥ ६१ ॥ मृत्युग्रस्तायु
षःपुंसःकिंसुखंहर्षयत्यहो ॥ आघातंनीयमानस्यवध्यस्येवनिरर्थकम् ॥ ६२ ॥ धर्मार्थेचयदाचित्तंनवित्तंसुलभंतदा
॥ यदावित्तंनचतदाचित्तंधर्मोन्मुखंभवेत् ॥ ६३ ॥ चित्तवित्तेयदास्यातांसत्पात्रंनतदालभेत् ॥ एतत्त्रितयसंबंधोय
दाकालेतुसंभवेत् ॥ ६४ ॥ अविचार्यतदाधर्मंयःकरोतिसबुद्धिमान् ॥ वित्तप्राचुर्यसंसाध्यधर्माःसंतिसहस्रशः ॥ ६५

पुरुषोत्तमेस्वल्पवित्तसाध्योधर्मोमहान्भवेत् ॥ स्नानंदानंकथायांचविष्णोःस्मरणमेवच ॥ ६६ ॥ एतन्मात्रोपिसद्धर्म स्त्रायतेमहतोभयात् ॥ ६७ ॥ गंगैवतीर्थेस्मरएवधन्वीवित्तंतुविद्यैवगुणास्तुरूपं ॥ मासेषुसर्वेषुतथैवसाक्षान्मासोत्तमोयंपुरुषोत्तमोहि ॥ ६८ ॥ यद्यप्यसौनिंद्यतमःपुरासीत्सर्वेषुकृत्येषुमखादिकेषु ॥ तथापिसाक्षाद्भगवत्प्रसादातन्नामनाम्नाभुविविश्रुतोभूत् ॥ ६९ ॥ यथाहस्तिपदेलीनंसर्वप्राणिपदंभवेत् ॥ धर्माःकलास्तथासर्वेविलीनाःपुरुषोत्तमे॥ ॥ ७० ॥ यथामरतरंगिण्यानसमाःसकलापगाः ॥ कल्पवृक्षेणनसमायथासकलपादपाः ॥ ७१ ॥ चिंतारत्नेनरत्नानिनसमानियथाभुवि ॥ कामधेन्वायथाधेन्वोनराज्ञापुरुषाःसमाः ॥ ७२ ॥ नवेदैःसर्वशास्त्राणिपुण्यकालास्तथाखिलाः पुरुषोत्तममासेनसमोमासोनकर्हिचित् ॥ ७३ ॥ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्मात्संपूजयेद्भक्त्याश्रद्धयापुरुषोत्तमं ॥ ७४ ॥ शास्त्रज्ञंनिपुणंशुद्धंवैष्णवंसत्यवादिनं ॥ विप्राचार्यमथाहूयपूजांतेनप्रकल्पयेत् ॥ ७५ ॥ संसारसागरमतीवगभीरवेगमंतस्थमोहमदनादितिमिंगिलौघं ॥ उल्लंघ्यगंतुमभिवांछतिभारतेस्मिन्संपूजयेत्सपुरुषोत्तममादिदेवं ॥ ७६ ॥ इतिश्रीबृ॰पुरु॰दृढधन्वोपाख्यानेआह्निककथनंनामविंशतितमोऽध्ययः ॥ २० ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ अनलोत्तारणंकृत्वाप्रतिमायास्ततःपरम् ॥ प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीतत्वन्यथाधातुरेवसा ॥ १ ॥ प्रतिमायाःकपोलौद्वौस्पृष्ट्वादक्षिणपाणिना ॥ प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीततस्यांदेवस्यवैहरेः ॥ २ ॥ अकृतायांप्रतिष्ठायां प्राणानांप्रतिमासुच ॥ यथापूर्वंतथाभागःस्वर्णादीनांनदेवता ॥ ३ ॥ अन्येषाममपिदेवानांप्रतिमास्वपिपार्थिव ॥ प्राणपतिष्ठाकर्तव्यातस्यांदेवत्वसिद्धये ॥ ४ ॥ पुरुषोत्तमबीजेनतद्विष्णोरित्यनेनच ॥ तथैवत्हृदयेंगुष्ठंदत्वाशश्वच्चमंत्रवित् ॥ ५ ॥ एभिर्मंत्रैःप्रतिष्ठांतुत्हृदयेपिसमाचरेत् ॥ अस्यैप्राणाःप्रतिष्ठंतुअस्यैप्राणाःक्षरंतुच ॥ ६ ॥ अस्यैदेवत्वसंख्यायैस्वाहेतियजुरीरयन् ॥ मूलमंत्रैरंगमंत्रैर्वैदिकैरित्यनेनच ॥७॥ प्राणप्रतिष्ठांसर्वत्रप्रतिमासुसमाचरेत् ॥ अथवानाममंत्रैश्चचतुर्थ्यंतैःप्रयत्नतः ॥ ८ ॥ स्वाहांतैश्चप्रकुर्वीततत्तद्देवाननुस्मरन् ॥ एवंप्राणान्प्रतिष्ठाप्यध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमम् ॥ ९ ॥ श्रीवत्सवक्षसंशांतंनीलोत्पलदलच्छविं ॥ त्रिभंगललितंध्यायेत्सराधंपुरुषोत्तमम् ॥ १० ॥ देशकालौसमुल्लिख्यनियतोवाग्यतःशुचिः ॥ षोडशैरुपचारैश्चपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ११ ॥ आगच्छदेवदेवेशश्रीकृष्णपुरुषोत्तम ॥ राधयासहितश्चात्रगृहाणपूजनंमम ॥ १२ ॥ श्रीराधिकासहितपुरुषोत्तमायनमःआवाहनंसमर्पयामि ॥ इत्या

वाहनम् ॥ नानारत्नसमायुक्तंकार्तस्वरविभूषितम् ॥ आसनंदेवदेवेशगृहाणपुरुषोत्तम ॥ १३ ॥ श्रीराधिका० आसनं० ॥ गंगादिसर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृतम् ॥ तोयमेतत्सुखस्पर्शंपाद्यार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ १४ ॥ इतिपाद्यं ॥ नंदगोपगृहेजातोगोपिकानंदहेतवे ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे ॥ १५ ॥ इत्यर्घ्यं ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशपुराणपुषोत्तम ॥ १६ ॥ इत्याचमनं ॥ कार्यंमेसिद्धिमायातुपूजितेत्वयिधातरि ॥ पंचामृतैर्मयानीतैराधिकासहितोहरे ॥ १७ ॥ इतिस्नानं ॥ पयोदधिघृतंगव्यंमाक्षिकंशर्करातथा ॥ गृहाणेमानिद्रव्याणिराधिकानंददायक ॥ १८ ॥ इतिपंचामृतस्नानं ॥ योगेश्वरायदेवायगोवर्धनधरायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ॥ १९ ॥ गंगाजलसमंशीतंनदीतीर्थसमुद्भवम् ॥ स्नानंदत्तंमयाकृष्णगृह्यतांनंदनंदन ॥ २० ॥ इति पुनःस्नानं ॥ पीतांबरयुगंदेवसर्वकामार्थसिद्धये ॥ मयानिवेदितंभक्त्यागृहाणसुरसत्तम ॥ २१ ॥ इतिवस्त्रं ॥ आचमनं ॥ दामोदरनमस्तेस्तुत्राहिमांभवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रंसोत्तरीयंगृहाणपुरुषोत्तम ॥ २२ ॥ उपवीतं ॥ आचमनं ॥ श्रीखंडंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यंसुमनोहरम् ॥ विलेपनंसुरश्रेष्ठप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ २३ ॥ चंदनं ॥ अक्षतास्तुसुरश्रेष्ठ

कुंकुमाक्ताःसुशोभिताः ॥ मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपुरुषोत्तम ॥ २४ ॥ इत्यक्षतान् ॥ माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम् ॥ २५ ॥ इतिपुष्पाणि ॥ ततोंगपूजा ॥ नंदात्मजोयशोदायास्तनयःकेशिसूदनः ॥ भूभारोत्तारकश्चैवत्द्यनंतोविष्णुरूपधृक् ॥ २६ ॥ प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चश्रीकंठःसकलास्त्रधृक् ॥ वाचस्पतिःकेशवश्चसर्वात्मेतिचनामतः ॥ २७ ॥ पादौगुल्फौतथाजानूजघनेचकटीतथा ॥ मेढ्रंनाभिंचत्हृदयंकंठंबाहूमुखंतथा ॥ २८ ॥ नेत्रेशिरश्चसर्वांगंविश्वरूपिणमर्चयेत् ॥ पुष्पाण्यादायक्रमशश्चतुर्थ्यंतैर्जगत्पतिं ॥ ॥ २९ ॥ प्रत्यंगपूजांकृत्वातुपुनश्चकेशवादिभिः ॥ चतुर्विंशतिमंत्रैश्चचतुर्थ्यंतैश्चनामभिः ॥ ३० ॥ पुष्पमादायप्रत्येकंपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ३१ ॥ वनस्पतिरसोदिव्योगंधाढ्योगंधउत्तमः ॥ आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोऽयंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॥३२ ॥ इतिधूपम् ॥ त्वंज्योतिःसर्वदेवानांतेजसांतेजउत्तमम् ॥ आत्मज्योतिःपरंधामदीपोयंप्रतिगृह्यताम् ॥ ३३ ॥ इतिदीपम् ॥ नैवेद्यंगृह्यतांदेवभक्तिंमेत्द्यचलांकुरु ॥ ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्रचपरांगतिं ॥ ३४ ॥ इतिनैवेद्यम् ॥ मध्येपानीयम् ॥ उत्तरापोशनम् ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशत्रैलोक्यव्याधिनाशन ॥ ३५

इत्याचमनम् ॥ इदंफलंमयादेवस्थापितंपुरतस्तव ॥ तेनमेसुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ ३६ ॥ इतिश्रीफलं ॥ गंधकर्पूरसंयुक्तंकस्तूर्यादिसुवासितम् ॥ करोद्वर्तनकंदेवगृहाणपरमेश्वर ॥ ३७॥ इतिकरोद्वर्तनम् ॥ पूगीफलसमायुक्तंसकर्पूरंमनोहरम् ॥ भक्त्यादत्तंमयादेवतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ॥ ३८ ॥ तांबूलम् ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ३९ ॥ इतिदक्षिणाम् ॥ शारदेंदीवरश्यामंत्रिभंगललिताकृतिं ॥ नीराजयामिदेवेशंराधयासहितंहरिं ॥ ४० ॥ इतिनीराजनम् ॥ रक्षरक्ष जगन्नाथरक्षत्रैलोक्यनायक ॥ भक्तानुग्रहकर्त्तात्वं प्रदक्षिणांगृहाणमे ॥ ४१ ॥ इतिप्रदक्षिणाम् ॥ यज्ञेश्वरायदेवायतथायज्ञोद्भवायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ॥ ४२ ॥ इतिमंत्रपुष्पम् ॥ विश्वेश्वरायविश्वायतथाविश्वोद्भवायच ॥ विश्वस्यपतयेतुभ्यंगोविंदायनमोनमः ॥ ४३ ॥ इतिनमस्कारान् ॥ मंत्रहीनेतिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् ॥ स्वाहांतैर्नाममंत्रैश्चतिलहोमोदिनेदिने ॥ ४४ दीपःकार्यस्त्वखंडश्चयावन्मासंचसर्पिषा ॥ पुरुषोत्तमस्यप्रीत्यर्थंसर्वार्थफलसिद्धये ॥ ४५॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनं ॥ यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखं ॥ ४६ ॥ इत्थंश्रीपुरुषोत्तमंनवघनश्यामंसराधंमुदासंप्राप्तेपुरु

षोत्तमेवनितलेलब्ध्वाजनुर्मानवं ॥ भक्त्यायःपरिपूजयेत्प्रतिदिनंकृत्वागुरुंवैष्णवंभुक्त्वात्यत्रसुखंसमस्तमतुलंपश्चात्सगच्छेत्परं ॥ ४७॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमपूजाविधिर्नामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ ॥ ध ॥ ॥ ध ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तमस्यनियमान्व्रतिनोवदविस्तरात् ॥ किंभोज्यंकिमभोज्यंवावर्ज्यावर्ज्यंतपोधन ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ सएवंभगवान्पृष्टोभूभृतावाल्मिकोमुनिः ॥ पुंसांनिःश्रेयसार्थायतमहाबहुमानयन् ॥ २ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तममासेयेनियमाःपरिकीर्तिताः ॥ तान्शृणुष्वमयाराजन्कथ्यमानान्समासतः ॥ ३ ॥ हविष्यान्नंचभुंजीतप्रयतःपुरुषोत्तमे ॥ गोधूमाःशालयःसर्वाःसितामुद्गायवास्तिलाः ॥ ४ ॥ कलायकंगुनीवारावास्तुकंहिलमोचिका ॥ आर्द्रकंकालशाकंचमूलंकंदंचकर्कटीं ॥ ५ ॥ रंभासैंधवसामुद्रेलवणेदधिसर्पिषी ॥ पयोनुद्धृतसारंचपनसाम्रेहरीतकी ॥ ६ ॥ पिप्पलीजीरकंचैवनागरंचैवतिंतिणी ॥ क्रमुकंलवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवं ॥ ७ ॥ अतैलपक्कंमुनयोहविष्यंप्रवदंतिच ॥ हविष्यभोजनंनृणामुपवाससमंविदुः ॥ ८ ॥ सर्वामिषाणिमांसंचक्षौद्रंसौवीरकंतथा ॥ राजमाषादिकंचैवराजिकामादकंतथा

॥ ९ ॥ द्विदलंतिलतैलंचतथान्नंशल्यदूषितं ॥ भावदुष्टंक्रियादुष्टंशब्ददुष्टंचवर्जयेत् ॥ १० ॥ परान्नंचपरद्रोहंपरदारा गमंतथा ॥ तीर्थंविनाप्रयाणंचपरदेशंपरित्यजेत् ॥ ११ ॥ देववेदद्विजानांचगुरुगोव्रतिनांतथा ॥ स्त्रीराजमहतांनिंदां वर्जयेत्पुरुषोत्तमे ॥ १२ ॥ प्राण्यंगमामिषंचूर्णफलेजंबीरमामिषं ॥ धान्येमसूरिकाप्रोक्ताअन्नंपर्युषितंतथा ॥ १३ ॥ अजागोमहिषीदुग्धादन्यद्दुग्धादिचामिषं ॥ द्विजक्रीतारसाःसर्वेलवणंभूमिजंतथा ॥ १४ ॥ ताम्रपात्रस्थितंगव्यंज लंचर्मणिसंस्थितं ॥ आत्मार्थंपाचितंचान्नमामिषंतद्बुधैःस्मृतं ॥ १५ ॥ ब्रह्मचर्यमधःशय्यांपत्रावल्यांचभोजनं ॥ च तुर्थकालेभुक्तिंचप्रकुर्यात्पुरुषोत्तमे ॥ १६ ॥ रजस्वलांत्यजम्लेच्छपतितैर्व्रात्यकैःसह ॥ द्विजद्विड्वेदबाह्यैश्चनवदेत्पु रुषोत्तमे ॥ १७ ॥ एभिर्दृष्टंचकाकैश्चसूतकान्नंचयद्भवेत् ॥ द्विःपाचितंचदग्धान्नंनैवाघ्रात्पुरुषोत्तमे ॥ १८ ॥ पलांडुल शुनंमुस्तांछत्राकंगृंजनंतथा ॥ नालिकंमूलकंशिग्रुंवर्जयेत्पुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥ एतानिवर्जयेन्नित्यंव्रतीसर्वव्रतेष्वपि ॥ कृच्छ्राद्यंचापिकुर्वीतस्वशक्त्याविष्णुतुष्टये ॥ २० ॥ कूश्मांडंबृहतीचैवतरुणीमूलकंतथा ॥ श्रीफलंचकलिंगंचफ लंधात्रीफलंतथा ॥ २१ ॥ नारिकेलमलाबुंचपटोलंबदरीफलम् ॥ चर्मवृंताजिकंवल्लीशाकंतुजलजंतथा ॥ २२ ॥ शा

फान्येतानिवर्ज्यानिक्रमात्प्रतिपदादिषु ॥ धात्रीफलंरवौतद्वद्वर्जयेत्सर्वदागृही ॥ २३ ॥ यद्यद्योवर्जयेत्किंचित्पुरुषोत्तमतुष्टये ॥ तत्पुनर्ब्राह्मणेदत्वाभक्षयेत्सर्वदैवहि ॥ २४ ॥ कुर्यादेतांश्चनियमान्व्रतीकार्तिकमाघयोः ॥ नियमेनविनाराजन्फलंनैवाप्नुयाद्व्रती ॥ २५ ॥ उपोषणेनकर्तव्यःशक्तिश्चेत्पुरुषोत्तमः ॥ अथवाघृतपानंचपयःपानमयाचितम् ॥ २६ ॥ फलाहारादिवाकार्यंयथाशक्त्याव्रतार्थिना ॥ व्रतभंगोयथानस्यात्तथाकार्यंविचक्षणैः ॥ २७ ॥ पुण्येन्हिप्रातरुत्थायकृत्वापौर्वाण्हिकीःक्रियाः ॥ गृण्हीयान्नियमंभक्त्याश्रीकृष्णंचहृदिस्मरन् ॥ २८ ॥ उपवासस्यनक्तस्यचैकभुक्तस्यभूपते ॥ एकंचनिश्चयंकृत्वाव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ २९ ॥ श्रीमद्भागवतंभक्त्याश्रोतव्यंपुरुषोत्तमे ॥ तत्पुण्यंवचसावक्तुंविधातापिनशक्नुयात् ॥ ३० ॥ शालिग्रामार्चनंकार्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ तुलसीदललक्षेणतस्यपुण्यमनंतकम् ॥ ३१ ॥ यथोक्तव्रतिनंदृष्ट्वामासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ यमदूताःपलायंतेसिंहंदृष्ट्वायथागजाः ॥ ३२ ॥ एतन्मासव्रतंराजन्श्रेष्ठंक्रतुशतादपि ॥ क्रतुंकृत्वाप्नुयात्स्वर्गंगोलोकंपुरुषोत्तमे ॥ ३३ ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिक्षेत्राणिसर्वदेवताः ॥ तद्देहेतानितिष्ठंतियःकुर्यात्पुरुषोत्तमम् ॥ ३४ ॥ दुःस्वप्नंचैवदारिद्र्यंदुष्कृतंत्रिविधंचयत् ॥ तत्सर्वंविलयंया

तिकृतेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३५ ॥ पुरुषोत्तमसेवायांनिश्चलंहरिसेवकन् ॥ विघ्नाद्रक्ष्यंतिशक्राद्याःपुरुषोत्तमतुष्टये ॥ ३६ ॥
पुरुषोत्तमस्यव्रतिनोयत्रयत्रवसंतिच ॥ भूतप्रेतपिशाचाद्यानतिष्ठंतितदग्रतः ॥ ३७ ॥ एवंयोविधिनाराजन्कुर्या
च्छ्रीपुरुषोत्तमम् ॥ सहस्रवदनोनालंतत्फलंवक्तुमंजसा ॥ ३८ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ पुरुषोत्तमंप्रियममुंपर
मादरेणकुर्यादनन्यमनसापुरुषोत्तमोयः ॥ पुरुषोत्तमप्रियतमःपुरुषःसभूत्वापुरुषोत्तमेनरमतेरसिकेश्वरेण ॥ ३९ ॥
इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमव्रतनियमकथनंना
मद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ छ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ किंफलंदीपदानस्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ तन्मेवदमुनिश्रेष्ठ
कृपयादीनवत्सल ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थंविज्ञापितःप्राहवाल्मीकिर्मुनिसमत्तः ॥ प्रवृद्धहर्षोराजा
नंविनीतंप्रहसन्निव ॥ २ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ शृणुष्वराजशार्दूलकथांपापप्रणाशिनीं ॥ यांश्रुत्वायातिवि
लयंपापंपंचविधंमहत् ॥ ३ ॥ सौभाग्यनगरेराजाचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ सत्यसंधोमहाप्राज्ञश्चासीच्छूरतरःपरः ॥ ४ ॥
सहिष्णुःसर्वधर्मज्ञःशीलरूपदयान्वितः ॥ ब्रह्मण्योभगवद्भक्तःकथाश्रवणतत्परः ॥ ५ ॥ स्वदारनिरतःशश्वत्पशुपुत्र

समन्वितः ॥ चतुरंगबलोपेतःसमृद्ध्याधनदोपमः ॥ ६ ॥ तस्यभार्याचंद्रकलाचतुःषष्टिकलान्विता ॥ पतिव्रतामहाभा
गाभगवद्भक्तिसंयुता ॥ ७ ॥ तयासहमहीपालोबुभुजेमेदिनींयुवा ॥ विनाश्रीकृष्णदेवंसनैवजानातिदैवतं ॥ ८ ॥ एक
स्मिन्दिवसेराजाचित्रबाहुर्महीपतिः ॥ दृष्ट्वासमागतंदूरादगस्त्यंमुनिपुंगवं ॥ ९ ॥ प्रणम्यदंडवद्भूमौविधिनातमपू
जयत् ॥ कल्पयित्वासनंभक्त्यातस्थौमुनिवराग्रतः ॥ १० ॥ विनयावनतोभूत्वाजगादमुनिसत्तमं ॥ ॥ राजोवाच
अद्यमेसफलंजन्मत्वद्यमेसफलंदिनं ॥ ११ ॥ अद्यमेसफलंराज्यमद्यमेसफलंगृहं ॥ यस्त्वंसमागतोमेद्यगृहेश्रीकृष्णसेव
कः ॥ १२ ॥ मुक्तोहंपापसंघाताद्यत्त्वयाहंनिरीक्षितः ॥ तुभ्यंसमर्पितंराज्यंगजाश्वरथसंयुतं ॥ १३ ॥ वैष्णवोसिमुनि
श्रेष्ठनास्त्यदेयंमयातव ॥ मेरुतुल्यंभवेत्स्वल्पंवैष्णवायसमर्पितं ॥ १४ ॥ कपर्दिकाप्रमाणंतुव्यंजनंवान्नमुत्तमं ॥ नय
च्छतिदिनेयस्तुवैष्णवायद्विजन्मने ॥ १५ ॥ तद्दिनंविफलंतस्यकथितंवेदपारगैः ॥ विष्णुभक्ताश्चयेकेचित्सर्वेपूज्या
द्विजातयः ॥ १६ ॥ तेषांसंभावनाकार्यावाङ्मनःकायकर्मभिः ॥ कथितंममगर्गेणगौतमेनसुमंतुना ॥ १७ ॥ तावत्प्र
भाचताराणांयावन्नोदयतेरविः ॥ तावदन्येद्विजन्मानोयावन्नायातिवैष्णवः ॥ १८ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ चित्र

वाहोमहाभागधन्यस्त्वंसांप्रतंनृप ॥ इमाधन्याःप्रजाःसर्वायस्त्वंरक्षसिवैष्णवः ॥ १९ ॥ तस्मिन्राष्ट्रेनवस्तव्यंयस्यरा
जानवैष्णवः ॥ वरोवासोवनेशून्येनतुराष्ट्रेह्यवैष्णवे ॥ २० ॥ चक्षुर्हीनोयथादेहःपतिहीनायथाप्रिया ॥ निरक्षरोयथावि
प्रस्तथाराष्ट्रमवैष्णवं ॥ २१ ॥ दंतहीनोयथाहस्तीपक्षहीनोयथाखगः ॥ द्वादशीदशमीविद्धातथाराष्ट्रमवैष्णवं ॥ २२ ॥
दर्भहीनायथासंध्यातिलहीनंचतर्पणं ॥ वृत्त्यर्थंदेवसेवाचतथाराष्ट्रमवैष्णवं ॥ २३ ॥ सकेशाविधवायद्वद्व्रतंस्नानविव
र्जितं ॥ शूद्रश्चब्राह्मणीगामीतथाराष्ट्रमवैष्णवं ॥ २४ ॥ सराजाप्रोच्यतेसद्भिर्यःश्रीकृष्णपदाश्रयः ॥ तद्राष्ट्रंवर्धतेनि
त्यंसुखीभवतितत्प्रजा ॥ २५ ॥ दृष्टिर्मेसफलाराजन्यन्मयात्वंनिरीक्षितः ॥ अद्यमेसफलाञ्चाणीत्यच्युतेयस्त्वयास
ह ॥ २६ ॥ इदंराज्यंत्वयाराजन्प्रकर्त्तव्यंममाज्ञया ॥ प्रतिष्ठितोमयाराज्येगमिष्याम्यस्तुस्वस्तिते ॥ २७ ॥ ॥ श्री
नारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वागंतुकामंतमगस्त्यंमुनिपुंगवं ॥ ननामपरयाभक्त्यामहिषीसापतिव्रता ॥ २८ ॥ ॥ अ
गस्त्यउवाच ॥ ॥ अवैधव्यंसदातेस्तुभक्त्याभजपतिंशुभे ॥ दृढातेस्तुसदाभक्तिःश्रीगोपीजनवल्लभे ॥ २९ ॥ इत्थमा
शीर्ददानंतंभूयःप्राहमहीपतिः ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाविनयानतकंधरः ॥ ३० ॥ ॥ चित्रबाहुरुवाच ॥ ॥ विपुलामेक

थंलक्ष्मीःकथंराज्यमकंटकं ॥ पतिव्रताकथंपत्नीकिंकृतंसुकृतंमया ॥ ३१ ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रतवाहंशरणंगतः ॥ क रस्थामलवत्सर्वंजानासित्वंमुनीश्वर ॥ ३२ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थमावेदितोराज्ञात्वगस्त्योमुनिपुंगवः ॥ समाहितमनाभूत्वाजगादनृपसत्तमं ॥ ३३ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ मयाविलोकितंसर्वंप्राक्तनंचरितंतव ॥ तत्सर्वं कथयाम्यद्यसेतिहासंपुरातनं ॥ ३४ ॥ चमत्कारपुरेरम्येमणिग्रीवाभिधानभृत् ॥ त्वमभूःशूद्रजातीयोजीवहिंसाप रायणः ॥ ३५ ॥ नास्तिकोदुष्टचारित्रःपरदारप्रधर्षकः ॥ कृतघ्नोदुर्विनीतश्चशिष्टाचारविवर्जितः ॥ ३६ ॥ याचेयंभ वतोभार्यापूर्वजन्मनिसुंदरी ॥ कर्मणामनसावाचापतिसेवापरायणा ॥ ३७ ॥ पतिव्रतामहाभागाधर्मनिष्ठामनस्विनी ॥ भावंनकुरुतेदुष्टंतवोपरिकदाचन ॥ ३८ ॥ ज्ञातिभिस्त्वंपरित्यक्तोबंधुभिःपापकर्मकृत् ॥ राज्ञाक्रुद्धेनतेसर्वंगृहीतंध नमुत्तमम् ॥ ३९ ॥ ततोऽवशिष्टंयत्किंचिद्गृहीतंज्ञातिभिस्तदा ॥ गतेद्रव्येधनाकांक्षातवासीद्विपुलातदा ॥ ४० ॥ क्षी यमाणेधनेसाध्वीनत्वामत्यजदुन्मनाः ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्गतवान्निर्जनंवनम् ॥ ४१ ॥ हत्वाजीवाननेकांश्चत्वंचक र्थात्मपोषणम् ॥ एवंवर्तयतस्तस्यपत्न्यासहमहीपते ॥ ४२ ॥ एकदाधनुरुद्यम्यमणिग्रीवोवनंगतः ॥ बहुव्यालमृ

गाकीर्णंमृगमांसजिघृक्षया ॥ ४३ ॥ तस्मिन्निर्मानुषेरण्येमध्येमार्गेमहामुनिः ॥ उग्रदेवइतिख्यातोदिङ्मूढोविह्वलो
भवत् ॥ ४४ ॥ तृषासंपीडितोत्यर्थंमध्यंदिनगतेरवौ ॥ तत्रैवपतितोराजन्मुमूर्षुरभवत्तदा ॥ ४५ ॥ तंदृष्ट्वातेदयाजा
तादिग्भ्रष्टंदुःखितंद्विजम् ॥ उत्थाप्यतंद्विजन्मानंगृहीत्वास्वाश्रमंगतः ॥ ४६ ॥ दंपतिभ्यांकृतासेवादुःखितस्यद्वि
जन्मनः ॥ उग्रदेवोमहायोगीमुहूर्तानंतरंतदा ॥ ४७ ॥ अवाप्यचेतनांतत्रविस्मयंसमजीगमत् ॥ तत्रस्थोहंकुतश्चा
त्रकेनानीतोवनांतरम् ॥ ४८ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ मणिग्रीवोवदद्विप्रंरमणीयमिदंसरः ॥ अत्रास्तेशीत
लंवारिपद्मिनीपुष्पवासितम् ॥ ४९ ॥ तत्रस्नात्वाजलेशीतेकृत्वापौर्वाण्हिकीःक्रियाः ॥ कुरुब्रह्मन्फलाहारंपिबवारि
सुशीतलम् ॥ ५० ॥ सुखेनकुरुविश्राममंमयासंरक्षितोऽधुना ॥ उत्तिष्ठत्वंमुनिश्रेष्ठप्रसादंकर्तुमर्हसि ॥ ५१ ॥ ॥ अग
स्त्यउवाच ॥ ॥ लब्धसंज्ञस्तदाविप्रउग्रदेवोगतश्रमः ॥ मणिग्रीववचःश्रुत्वासमुत्तस्थौतृषातुरः ॥ ५२ ॥ मणिग्रीव
भुजालंबीजगामासरसीतटम् ॥ उपविष्टश्चित्रबाहोतत्तटेवटशोभिते ॥ ५३ ॥ विश्रम्यतत्क्षणंविप्रोवटच्छायामधिश्रि
तः ॥ स्नात्वानित्यविधिंकृत्वावासुदेवमपूजयत् ॥ ५४ ॥ देवान्पितृंश्चसंतर्प्यपपौनीरंसुशीतलम् ॥ उग्रदेवस्ततःशी

घ्रंवटमूलमुपाश्रितः ॥ ५५ ॥ मणिग्रीवःसपत्नीकोननाममुनिसत्तमम् ॥ विनयेनावदद्वाचमातिथ्यंकर्तुमुन्मनाः ॥ ५६ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ ॥ अस्मत्संतारणायाद्यमदाश्रममुपागतः ॥ ब्रह्मंस्त्वद्दर्शनादेवपापंमेविलयंगतम् ॥ ५७॥ इत्युक्त्वातंप्रियामाहमणिग्रीवोमुदान्वितः ॥ अयिसुंदरिपक्कानिस्वादूनियानियानिच ॥ ५८ ॥ तानिचूतफलानित्वंशीघ्रमानयमाचिरम् ॥ अन्यत्कंदादियत्किंचित्तदानयशुभानने ॥ ५९ ॥ निजनाथवचःश्रुत्वाफलान्यादायसुंदरी ॥ कंदादिकंचविप्राग्रेस्थापयामासहर्षतः ॥ ६० ॥ मणिग्रीवःपुनर्वाक्यमुवाचमुनिसत्तमम् ॥ फलान्यंगीकुरुब्रह्मन्कृतार्थौकुरुदंपती ॥ ६१ ॥ ॥ उग्रदेवउवाच ॥ ॥ त्वामहंनैवजानामिकस्त्वंभोकथयस्वमे ॥ अज्ञातस्यनभोक्तव्यंब्राह्मणेनविजानता ॥ ६२ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ ॥ शूद्रोहंद्विजशार्दूलमणिग्रीवाभिधानतः ॥ स्वजनैर्ज्ञातिवर्गैश्चपरित्यक्तःस्वगांधवैः ॥ ६३ ॥ इत्थंशूद्रवचःश्रुत्वाफलाहारमचीकरत् ॥ उग्रदेवःप्रसन्नात्मातततोनीरमपीपिबत् ॥ ६४ ॥ ततोविप्रंसुखासीनंमणिग्रीवोऽवदद्वचः ॥ लालयंस्तत्पदांभोजयुगंस्वांकगतंमुहुः ॥ ६५ ॥ ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ ॥ कगंतव्यंमुनिश्रेष्ठकुतस्त्वंचेहकानने ॥ निर्जनेनिर्जलेदुष्टैर्हिंस्रजंतुसमाकुले ॥ ६६ ॥ ॥ उग्रदेवउवाच ॥ ॥ ब्राह्मणोऽ

हंमहाभागप्रयागंगंतुमुत्सहे ॥ अधुनाज्ञातमार्गेणसंप्राप्तोदारुणेवने ॥ ६७ ॥ तत्रश्रांतस्तृषाक्रांतोमुमूर्षुरभवंक्षणात् ॥ जीवितंमेत्वयादत्तंब्रूहिकिंतेददाम्यहम् ॥ ६८ ॥ अरण्यंकेनदुःखेनदंपतीभ्यांसमाश्रितम् ॥ तद्दुःखमपनेष्यामि मणिग्रीववदस्वमे ॥ ६९ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ इत्युग्रदेववचनंललितंनिशम्यपत्न्याःसमक्षमनुनीयमुनीश्व रंतम् ॥ दारिद्र्यसागरतितीर्षुरसौस्वकीयंवृत्तांतमाहनिजकर्मविपाकमुग्रम् ॥ ७० ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपु रुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ छ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ मणिग्रीवउवाच ॥ चमत्कारपुरेरम्येविद्वज्जनसमाकुले ॥ ममवासोऽभवत्तत्रधर्मपत्न्यासहद्विज ॥ १ ॥ धनाढ्यस्यप वित्रस्यपरोपकृतिशालिनः ॥ कदाचिद्दैवयोगेनदुर्बुद्धिःसमपद्यत ॥ २ ॥ निजधर्मपरित्यागःकृतोमेदुष्टबुद्धिना ॥ पर स्त्रीसेवनंनित्यमपेयंपीयतेस्मह ॥ ३ ॥ चौर्यहिंसापरश्चाहंपरित्यक्तःस्वबंधुभिः ॥ बृहद्बलेनभूपेनमद्गृहंलुंठितंतदा ॥ ४ अवशिष्टंचयत्किंचिद्गृहीतंबंधुभिर्धनं ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनवासमचीकरं ॥ ५ ॥ कृत्वाजीववधंनित्यंजीवेयंभार्य यासह ॥ एतस्मिन्विपिनेघोरेवसतोमेदुरात्मनः ॥ ६ ॥ कुरुष्वानुग्रहंब्रह्मन्पापयुक्तस्यसांप्रतं ॥ प्राचीनपुण्यपुंजे

नसंप्राप्तोगहनेभवान् ॥ ७ ॥ तवाहंशरणंयातःसपत्नीकोमहामुने ॥ उपदेशप्रसादेनकृतार्थीकर्तुमर्हसि ॥ ८ ॥ येनमे तीव्रदारिद्र्यंविलयंयातितत्क्षणात् ॥ अतुलंवैभवंलब्ध्वाविचरामियथासुखम् ॥ ९ ॥ ॥ उग्रदेवउवाच ॥ ॥ कृतार्थो सिमहाभागयदातिथ्यंकृतंमम ॥ अतस्तेभाविकल्याणंसपत्नीकस्यसांप्रतम् ॥ १० ॥ विनाव्रतैर्विनातीर्थैर्विनादा नैरयत्नतः ॥ दारिद्र्यंतेलयंयातितथानिर्धारितंमया ॥ ११ ॥ अतःपरंतृतीयोस्तिमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ भवद्भ्यांतत्र विधिनादंपतीभ्यांप्रयत्नतः ॥ १२ ॥ कर्तव्यंदीपदानंचपुरुषोत्तमतुष्टये ॥ तेनतेतीव्रदारिद्र्यंसमूलंनाशमेष्यति ॥ १३ तिलतैलेनकर्तव्यःसर्पिषाविभवेसती ॥ तयोर्मध्येनकिंचित्तेकाननेवसतोऽधुना ॥ १४ ॥ इंगुदीजेनतैलेनदीपःकार्यस्त्व यानघ ॥ यावन्मासंसनियमंमणिग्रीवस्त्रियासह ॥ १५ ॥ अस्मिन्सरोवरेस्नात्वासहपत्न्यानिरंतरम् ॥ एवमेवहिक र्तव्यंमासमात्रंत्वयावने ॥ १६ ॥ अयमेवोपदेशस्तुसपत्नीकायमेकृतः ॥ त्वदातिथ्यप्रसन्नेनमयानिगमनिश्चितम् ॥ ॥ १७ ॥ अन्यथादीपदानंहिस्मात्वृद्धिकरंनृणाम् ॥ विधिनाक्रियमाणंचेत्किंपुनःपुरुषोत्तमे ॥ १८ ॥ वेदोक्तानिचकर्मा णिदानानिविविधानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ १९ ॥ तीर्थानिसकलान्येवशास्त्राणिसकलानि

च ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २० ॥ योगोज्ञानंतथासांख्यंतंत्राणिसकलान्यपि ॥ पुरुषोतमदीपस्य कलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २१ ॥ कृच्छ्रचांद्रायणादीनिव्रतानिनिखिलानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोशीम् ॥ २२ ॥ वेदाभ्यासोगयाश्राद्धंगोमतीतटसेवनम् ॥ पुरुषोत्तमदीपस्य० ॥ २३ ॥ उपरागसहस्राणिव्यतीपातशतानि च ॥ पुरुषोत्तमदीपस्य० ॥ २४ ॥ कुर्वादिक्षेत्रवर्याणिदंडकादिवनानिच ॥ पुरुषोत्तम० ॥ २५ ॥ एतदुक्त्यतमंवत्सना ख्येयंयस्यकस्यचित ॥ धनधान्यपशुव्रातपुत्रपौत्रयशस्करम् ॥ २६ ॥ वंध्यावंध्यत्वशमनमवैधव्यकरंस्त्रियाः ॥ राज्यदंराज्यभ्रष्टस्याचिंतितार्थकरंनृणाम् ॥ २७ ॥ कन्याविंदेतभर्त्तारंगुणिनंचिरजीविनम् ॥ कांतार्थीलभतेकांतां सुशीलांचपतिव्रताम् ॥ २८ ॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांसुसिद्धिंसिद्धिकामुकः ॥ कोशकामोलभेत्कोशंमोक्षार्थीमोक्षप्राप्नु यात् ॥ २९ ॥ विनाविधिंविनाशास्त्रंयःकुर्यात्पुरुषोत्तमे ॥ दीपंतुयत्रकुत्रापिकामितंसर्वमाप्नुयात् ॥ ३० ॥ किंपुनर्वि धिनावत्सदीपंकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ तस्माद्दीपःप्रकर्तव्योमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३१ ॥ एतदुक्तंमयातेद्यतीव्रदारिद्र्यनाश नम् ॥ स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिसंतुष्टःसेवयातव ॥ ३२ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाविप्रवर्योसौप्रयागंसंज

गामह ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंमनसाश्रीहरिंस्मरन् ॥ ३३ ॥ अनुगत्वोग्रदेवंतंकियन्मासंनिजाश्रमात् ॥ पुनरावव्रतुर्न
त्वादंपतीत्दृष्टमानसौ ॥ ३४ ॥ आसाद्यस्वाश्रमंभक्त्यापुरुषोत्तममानसौ ॥ निन्यतुर्मासयुगलंद्विजभक्तिपरायणौ ॥
॥ ३५ ॥ गतेमासद्वयेश्रीमानागतःपुरुषोत्तमः ॥ तौतस्मिंश्चक्रतुर्दीपंगुरुभक्तिपरायणौ ॥ ३६ ॥ इंगुदीजेनतैलेनवैभवा
र्थमतंद्रितौ ॥ एवंतयोःकृतवतोर्जगामपुरुषोत्तमः ॥ ३७ ॥ उग्रदेवप्रसादेनविनिर्धूतमनोमलौ ॥ कालस्यवशमापन्नौ
पुरंदरपुरींगतौ ॥ ३८ ॥ तत्रत्यंभोगमासाद्यपृथिव्यांभारताजिरे ॥ उग्रदेवप्रसादेनवरंजनुरवापतुः ॥ ३९ ॥ वीरबाहु
सुतस्त्वंचचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ पूर्वस्मिन्योमणिग्रीवोमृगहिंसापरायणः ॥ ४० ॥ इयंचंद्रकलानाम्नीमहिषीयाधुना
तव ॥ सुंदरीतिसमाख्यातापुनर्जनुषितेऽगना ॥ ४१ ॥ पातिव्रत्येनधर्मेणतवार्धांगार्धहारिणी ॥ पतिव्रताहियाना
रीपतिपुण्यार्धभागिनी ॥ ४२ ॥ कृतेनदीपदानेनमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ इंगुदीजेनतैलेनतवराज्यमकंटकं ॥ ४३ ॥ किं
पुनःसर्पिषादीपंतिलतैलेनवापुनः ॥ यःकरोतित्वखंडंवैमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ४४ ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यफलमेतन्नसंश
यः ॥ किंपुनश्चोपवासाद्यैश्चरतःपुरुषोत्तमम् ॥ ४५ ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ चित्रबाहुचरितंपुरातनंसन्निरूप्यक

लशोद्भवोमुनिः ॥ सत्कृतिंसमधिगम्यतत्कृतामक्षयाशिषमुदीर्यनिर्ययौ ॥ ४६ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरु षोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदीपमाहात्म्यकथनंनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ ध ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ अथसम्यग्वदब्रह्मन्नुद्यापनविधिंमुने ॥ पुरुषोत्तममासीयव्रतिनांकृपयानृणाम् ॥ १ ॥ ॥ वा ल्मीकिरुवाच ॥ ॥ समासतःप्रवक्ष्यामिमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ उद्यापनविधिंसम्यग्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ २ ॥ कृष्णपक्षे चतुर्दश्यांनवम्यांपुरुषोत्तमे ॥ अष्टम्यांवाथकर्तव्यमुद्यापनमुदीरितम् ॥ ३ ॥ यथालब्धोपहारेणमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ पुण्येस्मिन्प्रातरुत्थायकृत्वापौर्वाण्हिकीःक्रियाः ॥ ४ ॥ समाहितमनाभूत्वात्रिंशद्विप्रान्निमंत्रयेत् ॥ सपत्नीकान्स दाचारान्विष्णुभक्तिपरायणान् ॥ ५ ॥ यथाशक्त्याथवासप्तपंचवित्तानुसारतः ॥ ततोमध्यान्हसमयेद्रोणमानेनभूपते ॥ ६ ॥ तदर्धेनतदर्धेननिजशक्त्यनुसारतः ॥ पंचधान्येनकुर्वीतसर्वतोभद्रमुत्तमम् ॥ ७ ॥ चत्वारःकलशाःस्थाप्याहै मावाराजताःशुभाः ॥ ताम्रावामृन्मयाःशुद्धाअव्रणामंडलोपरि ॥ ८ ॥ चतुर्दिक्षुचतुर्व्यूहप्रीतयेश्रीफलान्विताः ॥ सद्व स्त्रवेष्टितानागवल्लीदलसमन्विताः ॥ ९ ॥ वासुदेवंहलधरंप्रद्युम्नंदेवमुत्तमम् ॥ अनिरुद्धंचतुर्थंवस्थापयेत्कलशेषुच

॥ १० ॥ पुरुषोत्तमवतारंभेस्थापितंपुरुषोत्तमम् ॥ सराधंदेवदेवेशंकलशेनसमन्वितम् ॥ ११ ॥ ततआनीयतन्मध्ये मंडलोपरिविन्यसेत् ॥ आचार्यंवैष्णवंकृत्वावेदवेदांगपारगम् ॥ १२ ॥ विप्राश्चत्वारएवात्रवरणीयाजपार्थिना ॥ द्वे द्वेवस्त्रेचदातव्येहस्तमुद्रादिसंयुते ॥ १३ ॥ आचार्यसमलंकृत्यवस्त्रभूषादिभिर्मुदा ॥ ततोदेहविशुद्ध्यर्थंप्रायश्चितंस माचरेत् ॥ १४ ॥ ततःपूर्वोक्तविधिनापूजाकार्यासहस्त्रिया ॥ चतुर्व्यूहजपःकार्योवृतैर्विप्रैश्चतुर्विधः ॥ १५ ॥ चतुर्दि क्षुप्रकर्तव्यादीपाश्चत्वारउद्धृताः ॥ अर्घ्यदानंततःकार्यंनारिकेलादिभिःक्रमात् ॥ १६ ॥ पंचरत्नसमायुक्तैर्जानुभ्यांस क्तभूतलः ॥ स्वपाणिपुटमध्यस्थैर्यथालब्धैःफलैःशुभैः ॥ १७ ॥ श्रद्धाभक्तिसमायुक्तःसपत्नीकोमुदान्वितः ॥ अर्घ्यंद द्यात्प्रहृष्टेनमनसाश्रीहरिंस्मरन् ॥ १८ ॥ अर्घ्यमंत्रः ॥ देवदेवनमस्तुभ्यंपुराणपुरुषोत्तम ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधया सहितोहरे ॥ १९ ॥ वंदेनवघनश्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ पीतांबरधरंदेवंसराधंपुरुषोत्तमं ॥ २० ॥ एवंभक्त्याहरिंनत्वा सराधंपुरुषोत्तमम् ॥ चतुर्थ्यंतैर्नाममंत्रैस्तिलहोमंचकारयेत् ॥ २१ ॥ ततस्तदंतेतन्मंत्रैःकार्येतर्पणमार्जने ॥ नीरा जयेत्ततोदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ २२ ॥ अथनीराजनमंत्रः ॥ नीराजयामिदेवेशमिंदीवरदलच्छविं ॥ राधिकारमणं

प्रेम्णाकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ २३ ॥ ॥ अथध्यानम् ॥ ॥ अंतर्ज्योतिरनंतरत्नरचितेसिंहासनेसंस्थितंवंशीनादविमोहितव्रजवधूवृंदावनेसुंदरम् ॥ ध्यायेद्राधिकयासकौस्तुभमणिप्रद्योतितोरस्थलंराजद्रत्नकिरीटकुंडलधरंप्रत्यग्रपीतांबरम् ॥ २४ ॥ ततःपुष्पांजलिंदत्वाराधिकासहितेहरौ ॥ नमस्कारंप्रकुर्वीतसाष्टांगंगृहिणीयुतः ॥ २५ ॥ नौमिनवघनश्यामंपीतवाससमच्युतम् ॥ श्रीवत्सभासितोरस्कंराधिकासहितंहरिं ॥ २६ ॥ पूर्णपात्रंततोदद्याद्ब्रह्मणेसहिरण्यकम् ॥ आचार्यायततोदद्याद्दक्षिणांविपुलांमुदा ॥ २७ ॥ आचार्यंतोषयेद्भक्त्यावस्त्राभरणैरपि ॥ सपत्नीकंततोदद्यादृत्विग्भ्योदक्षिणांपराम् ॥ २८ ॥ धेनुरेकाप्रदातव्यासुशीलाचपयस्विनी ॥ सचैलाचसवत्साचघंटाभरणभूषिता ॥ ॥ २९ ॥ ताम्रपृष्ठीहेमशृंगीसरौप्यखुरभूषिता ॥ घृतपात्रंततोदद्यात्तिलपात्रंतथैवच ॥ ३० ॥ उमामहेश्वरंदद्याद्दंपत्योःपरिधायकम् ॥ पदमष्टविधंदद्यादुपानद्युगलंतथा ॥ ३१ ॥ श्रीमद्भागवतंदद्याद्वैष्णवायद्विजन्मने ॥ शक्तिश्चेन्नविलंबेतचलमायुर्विचारयन् ॥ ३२ ॥ श्रीमद्भागवतंसाक्षाद्भगवद्रूपमद्भुतम् ॥ योदद्याद्वैष्णवायैवपंडितायद्विजन्मने ॥ ॥ ३३ ॥ सकोटिकुलमुद्धृत्यह्यप्सरोगणसेवितः ॥ विमानमधिरुह्यैतिगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ ३४ ॥ कन्यादानसह

स्राणिवाजपेयशतानिच ॥ सधान्यक्षेत्रदानानितुलादानानियानिच ॥ ३५ ॥ महादानानियान्यष्टौछंदोदानानिया
निच ॥ श्रीभागवतदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीं ॥ ३६ ॥ तस्माद्यत्नेनतद्देयंवैष्णवायद्विजन्मने ॥ संभूष्यवस्त्रभूषाभि
र्हैमसिंहासनस्थितत् ॥ ३७ ॥ कांस्यानिसंपुटान्येवत्रिंशद्देयानिसर्वथा ॥ त्रिंशत्त्रिंशदपूपैश्चमध्येसंपूरितानिच ॥ ३८
प्रत्यपूपंतुयावंतिछिद्राणिपृथिवीपते ॥ तावद्वर्षसहस्राणिवैकुंठेवसतेनरः ॥ ३९ ॥ ततःप्रयातिगोलोकंनिर्गुणंयोगि
दुर्लभम् ॥ यद्गत्वाननिवर्ततेतज्ज्योतिर्धामसनातनम् ॥ ४० ॥ सार्धप्रस्थद्वयंकांस्यसंपुटंपरिकीर्तितम् ॥ निर्धनेनयथा
शक्त्याकार्याणिव्रतपूर्तये ॥ ४१ ॥ अथवापूपसामग्रीमपक्वांसफलांपराम् ॥ तत्राधायप्रदेयानिपुरुषोत्तमप्रीतये ॥
॥ ४२ ॥ निमंत्रितानांविप्राणांसस्त्रीकाणांनराधिप ॥ संकल्पंचप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसन्निधौ ॥ ४३ ॥ अथप्रार्थना ॥ श्री
कृष्णजगदाधारजगदानंददायक ॥ ऐहिकामुष्मिकान्कामान्निखिलान्पूरयाशुमे ॥ ४४ ॥ इतिसंप्रार्थ्यगोविंदंभोज
येद्ब्राह्मणान्मुदा ॥ सपत्नीकान्सदाचारान्संस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ ४५ ॥ संपूज्यविधिवद्भक्त्याभोजयेद्घृतपायसैः ॥
विप्ररूपंहरिंस्मृत्वास्त्रीरूपांराधिकांस्मरन् ॥ ४६ ॥ भोजनस्यतुसंकल्पमाचरेद्विधिनाव्रती ॥ द्राक्षाभिःकदलीभिश्च

चूतैश्चविविधैरपि ॥ ४७ ॥ घृतपाचितपक्वान्नैःशुभैश्चमाषकैर्वटैः ॥ शर्कराघृतपूरैश्चफाणितैःखंडमंडकैः ॥ ४८ ॥ ऊर्वारुकर्कटीशाकैरार्द्रकैश्चसुनिंबुकैः ॥ अन्यैश्चविविधैःशाकैराम्रैःपक्वैःपृथक्पृथक् ॥ ४९ ॥ चतुर्धाभोजनैरेवषड्रसैःसहसंगतैः ॥ वासितान्गोरसांस्तत्रपरिवेष्यमृदुब्रुवन् ॥ ५० ॥ इदंस्वादुमुदाभोज्यंभवदर्थेप्रकल्पितम् ॥ याच्यतांरोचतेब्रह्मन्यन्मयापाचितंप्रभो ॥ ५१ ॥ धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मिजातंमेजन्मसार्थकम् ॥ भोजयित्वामुदाविप्रान्देयास्तांबूलदक्षिणाः ॥५२॥ एलालवंगकर्पूरनागवल्लीदलानिच ॥ कस्तूरीमुरमांसीचचूर्णंचखादिरंशुभम् ॥ ५३ ॥ एतैश्चमीलितैर्देयंतांबूलंभगवत्प्रियम् ॥ तस्मादेवंविधायैवदेयंतांबूलमादरात् ॥ ५४ ॥ तांबूलंयोद्विजाग्र्यायएवंकृत्वाप्रयच्छति ॥ सुभगश्चभवेदत्रपरत्रामृतभुग्भवेत् ॥ ५५ ॥ परितोष्यसपत्नीकान्हस्तेदद्याच्चमोदकान् ॥ पत्नीभ्योवेणवीर्दद्यादलंकृत्यविधानतः ॥ ५६ ॥ आसीमांतमनुव्रज्यब्राह्मणांस्तान्विसर्जयेत् ॥ मंत्रहीनेतिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् ॥ ५७ ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम् ॥ ५८ ॥ अन्नंविभज्यभूतेभ्योयथाभागमकुत्सयन् ॥ भुंजीतस्वजनैःसार्धमिथ्यावादविवर्जितः ॥ ५९ ॥ दर्शस्यदिवसेप्राप्तेकु

र्यांज्जागरणंनिशि ॥ राधिकासहितंहैमंपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ६० ॥ पूजांतेचनमस्कृत्यसपत्नीकोमुदान्वितः ॥ व्रती
विसर्जयेद्देवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ ६१ ॥ आचार्यायततोदद्यादुपहारंसमूर्तिकम् ॥ अन्नदानंयथायोग्यंदद्यादिच्छानु
सारतः ॥ ६२ ॥ येनकेनाप्युपायेनव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ कुर्याच्चपरयाभक्त्यादानंवित्तानुसारतः ॥ ६३ ॥ नारीवाथ
नरोवापिव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ दुःखदारिद्र्यदौर्भाग्यंनाप्नुयाज्जन्मजन्मनि ॥ ६४ ॥ येकुर्वंतिजनालोकेनानापूर्णमनो
रथाः ॥ विमानान्यधिरुह्यैवयांतिवैकुंठमुत्तमम् ॥ ६५ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थंयोविधिमवलंब्यचर्करी
तिश्रीकृष्णप्रियतममासमादरेण ॥ गोलोकंव्रजतिविधूयपापराशिंचात्रत्यंसुखमनुभूयपूर्वपुंभिः ॥ ६६ ॥ इतिश्री
बृहन्नारदीयपु० नारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेव्रतोद्यापनविधिकथनंनामपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॥ छ ॥
अथोद्यापनानंतरंव्रतनियममोक्षणमुच्यते ॥ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ ॥ अशेषपापनाशार्थंप्रीतयेगरुडध्वजे ॥ गृही
तनियमत्यागश्चोच्यतेविधिपूर्वकः ॥ १ ॥ नक्तभोजीनरोराजन्ब्राह्मणान्भोजयेदथ ॥ अयाचितेव्रतेचैवस्वर्णदानंस
माचरेत् ॥ २ ॥ अमावास्याशनोयस्तुप्रदद्याद्गांसदक्षिणां ॥ धात्रीस्नानंनरोयस्तुदधिवाक्षीरमेवच ॥ ३ ॥ फला

नांनियमेराजन्फलदानंसमाचरेत् ॥ तैलस्थानेघृतंदेयंघृतस्थानेपयस्तथा ॥ ४ ॥ धान्यानांनियमेराजन्गोधूमान
शालितंडुलान् ॥ भूमौचशयनेराजन्सतूलींसपरिच्छदाम् ॥ ५॥ सुखदांचात्मनोन्यस्यत्वंतर्यामिप्रियोजनः ॥ पत्र
भोजीनरोयस्तुभोजनंघृतशर्कराम् ॥ ६ ॥ मौनेघंटांतिलांश्चैवसहिरण्यान्प्रदापयेत् ॥ दंपत्योर्भोजनंचैवसस्नेहंचसु
शोभनम् ॥ ७ ॥ नखकेशधरोराजन्नादर्शंदापयेद्बुधः ॥ उपानहौप्रदातव्येउपानहविवर्जनात् ॥ ८ ॥ लवणस्यपरित्या
गेदातव्याविविधारसाः ॥ दीपदानेनरोदद्यात्पात्रयुक्तंचदीपकम् ॥ ९ ॥ अधिमासेनरोभक्त्यासवैकुंठेवसेत्सदा ॥ दी
पंचसघृतंताम्रंकांचनीवर्तिसंयुतम् ॥ १० ॥ पलमात्रंप्रदेयंस्याद्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ एकांतरोपवासेनकुंभानष्टौप्रदापये
त् ॥ ११ ॥ सवस्त्रान्कांचनोपेतान्मृन्मयानथकांचनान् ॥ मासांतेमोदकांस्त्रिंशच्छत्रोपानहसंयुतान् ॥ १२ ॥ अनड्वांश्च
प्रदातव्योधौरेयस्तुधुरिक्षमः ॥ सर्वेषामप्यलाभेचयथोक्तकरणंविना ॥ १३ ॥ द्विजवाक्यंस्मृतंराजन्संपूर्णव्रतसिद्धि
दम् ॥ एकान्नेननरोयस्तुमलमासंनिषेवते ॥ १४ ॥ चतुर्भुजोनरोभूत्वासयातिपरमांगतिम् ॥ एकान्नान्नापरंकिंचि
त्पवित्रमिहविद्यते ॥ १५ ॥ एकान्नान्मुनयःसिद्धाःपरंनिर्वाणमागताः ॥ अधिमासेनरोनक्तंयोभुंक्तेसनराधिपः ॥

॥ १६ ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनरोनैवात्रसंशयः ॥ पूर्वाह्णेभुंजतेदेवामध्याह्नेमुनयस्तथा ॥ १७ ॥ अपराण्हेपितृगणा
स्वात्मार्थस्तुचतुर्थकः ॥ सर्ववेलामतिक्रम्ययस्तुभुंक्तेनराधिप ॥ १८ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिनाशंयांतिजनाधिप ॥ न
क्तभोजीमहीपालसर्वपुण्याधिकोभवेत् ॥ १९ ॥ दिनेदिनेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतमानवः ॥ तस्मिन्विवर्जयेन्माषम
धिमासेहरिप्रिये ॥ २० ॥ सर्वस्मान्मुच्यतेपापाद्विष्णुलोकंसगच्छति ॥ तिलयंत्राणिपापात्माकुरुतेब्राह्मणोपिसन्
॥ २१ ॥ तिलानांसंख्ययाराजन्सवैतिष्ठतिरौरवे ॥ चांडालयोनिमाप्नोतिकुष्ठरोगेणपीड्यते ॥ २२ ॥ शुक्लेकृष्णेनरोभ
क्त्याद्वादशींसमुपोषयेत् ॥ आरुह्यगरुडंयातिनरोभूत्वाचतुर्भुजः ॥ २३ ॥ सदेवैःपूज्यमानोपित्वप्सरोगणसेवितः ॥
दशमींद्वादशींचैवएकभुक्तंचकारयेत् ॥ २४ ॥ प्रीतयेदेवदेवस्यनरःस्वर्गमवाप्नुयात् ॥ भक्त्याचसर्वदाराजन्दर्भकूर्चं
नवर्जयेत् ॥ २५ ॥ दर्भेणमार्जयेद्यस्तुपुरीषंमूत्रमेवच ॥ श्लेष्माणंरुधिरंवापिविष्ठायांजायतेकृमिः ॥ २६ ॥ पवित्राः
परमादर्भादर्भहीनावृथाक्रियाः ॥ दर्भमूलेवसेद्ब्रह्मामध्येदेवोजनार्दनः ॥ २७ ॥ दर्भाग्रेतुव्युमानाथस्तस्माद्दर्भेणमार्जं
येत् ॥ नदर्भानुद्धरेच्छूद्रोनपिबेत्कपिलापयः ॥ २८ ॥ मध्यपत्रेनभुंजीतब्रह्मपत्रस्यभूपते ॥ नोच्चरेत्प्रणवंमंत्रंपुरो

डाशंनभक्षयेत् ॥ २९ ॥ नासनंनोपवीतंचनाचरेद्वैदिकींक्रियां ॥ निर्विध्याचरणंकुर्वन्पितृभिःसहमज्जति ॥ ३० ॥ प
तंतिनरकेघोरेयावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ पश्चाच्चकौक्कुटींयोनिंसूकरींवानरींचवा ॥३१॥ एतस्मात्कारणाच्छूद्रःप्रणवंवर्जये
त्सदा ॥ नमस्कारेणविप्राणांशूद्रोनश्यतिभूमिप ॥ ३२ ॥ एतत्कृत्वामहाराजपरिपूर्णव्रतंचरेत् ॥ अदत्वादक्षिणांवा
पिनरकंयांतिवैनराः ॥ ३३ ॥ व्रतवैकल्यमासाद्यत्वंधःकुष्ठीप्रजायते ॥ ३४ ॥ धरामराणांवचनैर्नरोत्तमादिवौकसांवै
पदमाप्नुवंति ॥ नोल्लंघयेद्भूपवचांसितेषांश्रेयोभिकामीमनुजःसविद्वान् ॥ ३५ ॥ इदंमयाधर्मरहस्यमुत्तमंश्रेयस्करंपा
पविमर्दनंच ॥ फलप्रदंमाधवतुष्टिहेतोःपठेच्चनित्यंमनसोभिरामम् ॥ ३६ ॥ यःश्टणोतिनरोराजन्पठतेवापिसर्वदा ॥
सयातिपरमंलोकंयत्रयोगीश्वरोहरिः ॥ ३७ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवा
देगृहीतनियमत्यागोनामषड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाविरतंराजामुनी
श्वरमनीनमत् ॥ अपूजयत्ततोभक्त्यासपत्नीकोमुदान्वितः ॥ १ ॥ उररीकृत्यतत्पूजामाशीर्वादमुदीरयत् ॥ स्वस्ति
तेस्तुगमिष्यामिसरयूंपापनाशिनीं ॥ २ ॥ आवयोर्वदतोरेवंसायंकालोऽधुनाभवत् ॥ इत्युक्त्वाशुजगामैववाल्मीकि

र्मुनिसत्तमः ॥ ३ ॥ आसीमांतमनुव्रज्यराजाप्यागतवान्गृहम् ॥ आगत्यस्वप्रियामाहसुंदरींगुणसुंदरीं ॥ ४ ॥ ॥ दृढधन्वोवाच ॥ ॥ अयिसुंदरिसंसारेत्व्यसारेकिंसुखंनृणाम् ॥ रागद्वेषादिषट्शत्रौगंधर्वनगरोपमे ॥ ५ ॥ कृमिविड्भस्मसंज्ञांतेदेहेमेकिंप्रयोजनम् ॥ वातपित्तकफोद्रेकमलमूत्रासृगाकुले ॥ ६ ॥ अध्रुवेणशरीरेणध्रुवमर्जयितुंवने ॥ गमिष्यामिवरारोहेसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ ७ ॥ तदाकर्ण्यप्रियाप्राहसाध्वीसागुणसुंदरी ॥ विनयावनताभूत्वाबद्धांजलिपुटाशुचा ॥ ८ ॥ ॥ गुणसुंदर्युवाच ॥ ॥ अहमप्यागमिष्यामित्वयैवसहभूपते ॥ पतिव्रतानांस्त्रीणांतुपतिरेवहिदैवतम् ॥ ९ ॥ पत्यौगतेतुयानारीगृहेतिष्ठतिसौनवे ॥ स्नुषाधीनातुसानारीशुनीवपरवेश्मनि ॥ १० ॥ मितंपितादादात्येवमितंभ्रातामितंसुतः ॥ अमितस्यप्रदातारंभर्तारंकानुनव्रजेत् ॥ ११ ॥ प्रियावाक्यमुरीकृत्यसुतंराज्येभिषिच्यचसहपत्न्याययौशीघ्रमरण्यंमुनिसेवितम् ॥ १२ ॥ हिमाचलसमीपेचगंगामासाद्यदंपती ॥ त्रिकालंचक्रतुःस्नानंसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ १३ ॥ पुरुषोत्तमंसमासाद्यविधिनातत्रनारद ॥ तपस्तेपेसपत्नीकःसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ १४ ॥ ऊर्ध्वबाहुर्निरालंबःपादांगुष्ठेनसंस्थितः ॥ नभोदृष्टिर्निराहारःश्रीकृष्णंतमजीजपत् ॥ १५ ॥ एवंव्रतविधौतस्यतस्थुषश्च

तपोनिधेः ॥ सेवाविधौप्रपन्नासीन्महिषीसापतिव्रता ॥ १६ ॥ एवंकृतवतस्तस्यसंपूर्णेपुरुषोत्तमे ॥ विमानमागमत्त त्रकिंकिणीजालमंडितम् ॥ १७ ॥ पुण्यशीलसुशीलाभ्यांसेवितंसहसागतम् ॥ तद्दृष्ट्वाविस्मयाविष्टःसपत्नीकोमही पतिः ॥ १८ ॥ अनीनमद्विमानस्थौपुण्यशीलसुशीलकौ ॥ ततस्तौतंसपत्नीकंविमानंनिन्यतुर्नृपम् ॥ १९ ॥ विमानम धिरुह्याथसपत्नीकोनराधिपः ॥ गोलोकंगतवान्शीघ्रंदिव्यंधृत्वावपुर्नवम् ॥ २० ॥ एवंदृष्ट्वातपोराजामासेश्रीपुरुषो त्तमे ॥ निर्भयंलोकमासाद्यमुमोदहरिसन्निधौ ॥ २१ ॥ पतिव्रताचतत्पत्नीसापितल्लोकमाययौ ॥ पुरुषोत्तमेतपस्यं तंसंसेव्यनिजवल्लभम् ॥ २२ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ वर्णयामिकिमद्याहंयदेकरसनामम ॥ पुरुषोत्तमसमंकिंचि न्नास्तिनारदभूतले ॥ २३ ॥ सहस्रजन्मतप्तेनतपसातन्नगम्यते ॥ यत्फलंगम्यतेपुंभिःपुरुषोत्तमसेवनात् ॥ २४ ॥ व्याजतोपिकृतेतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ उपवासेनदानेनस्नानेनचजपादिना ॥ २५ ॥ कोटिजन्मकृतानेकपापरा शिर्लयंव्रजेत् ॥ यथाशाखामृगस्याशुत्रिरात्रस्नानमात्रतः ॥ २६ ॥ अजानतोपिदुष्टस्यप्राक्तनानांकुकर्मणाम् ॥ सं चयोविलयंयातोमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ २७ ॥ सोपिदिव्यंवपुर्धृत्वाविमानमधिरुह्यच ॥ अगमद्दिव्यगोलोकंजरामृत्यु

विवर्जितम् ॥ २८ ॥ अतःश्रेष्ठतमोमासःसर्वेभ्यःपुरुषोत्तमः ॥ दुष्टंशाखामृगंयोसौव्याजेनापिहरिंनयत् ॥ २९ ॥ अहोमूढानसेवंतेमासंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तेधन्याःकृतकृत्यास्तेतेषांचसफलोभवः ॥ ३० ॥ पुरुषोत्तममासंयेसेवंतेविधिपूर्वकं ॥ स्नानदानजपैर्होमैरुपोषणपुरःसरैः ॥ ३१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सर्वार्थसाधनंवेदेमानुषंजनुरुच्यते ॥ अयंशाखामृगोप्यद्धामुक्तोयद्व्याजसेवनात् ॥ ३२ ॥ तद्वदस्वकथामेतांसर्वलोकहितायमे ॥ कुत्रासौकृतवान्स्नानंत्रिरात्रंतपसांनिधे ॥ ३३ ॥ कोसौकपिःकिमाहारःकुत्रजातःक्वचावसत् ॥ व्याजेनतस्यकिंपुण्यंजातंश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३४ ॥ तत्सर्वंविस्तरेणैवमत्त्वंशुश्रूषवेवद ॥ नतृप्तिर्जायतेत्वत्तःश्रृण्वतोमेकथामृतम् ॥ ३५ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ कश्चित्केरलदेशीयोद्विजःपरमलोलुपः ॥ नित्यंधनचयेदक्षःसर्घेवधनप्रियः ॥ ३६ ॥ लोकेकदर्यइत्याख्यांगतस्तेनैवकर्मणा ॥ चित्रशर्मापुरानामतस्यासीत्पितृकल्पितम् ॥ ३७ ॥ सदन्नंचसुवस्त्रंचनभुक्तंतेनकुत्रचित् ॥ नस्वाहानस्वधावापिकृतातेनकुबुद्धिना ॥ ३८ ॥ यशोर्थेनकृतंकिंचित्पोष्यवर्गोनपोषितः ॥ सर्वंभूमिगतंचक्रेधनमन्यायसंचितम् ॥ ३९ ॥ नमाघेतिलदानंचकृतंतेनकादाचन ॥ कार्तिकेदीपदानंचब्राह्मणानांचभोजनम् ॥ ४० ॥ वैशाखेधान्यदानंचव्यती

पातेनकांचनम् ॥ वैधृतौराजतंदानंसर्वदानान्यमूनिच ॥ ४१ ॥ रविसंक्रमणेकालेनदत्तानिकदाचन ॥ चंद्रसूर्योपरा
गेचनजप्तंनहुतंक्कचित् ॥ ४२ ॥ अवीवदद्दीनवाचंसर्वत्राश्रुपरिप्लुतः ॥ वर्षवातातपक्लिष्टःकृशःश्यामकलेवरः ॥ ४३ ॥
चचारधनलोभेनमूढधीर्भूतलेसदा ॥ कोपियच्छतुयत्किंचित्पामरायमुहुर्वदन् ॥ ४४ ॥ सगोदोहनमात्रंहिकुत्रापि
स्थातुमक्षमः ॥ लोकधिक्कारसंदग्धोबभ्रामोद्विग्नमानसः ॥ ४५ ॥ तन्मित्रंवाटिकानाथःकश्चिदासीद्वनेचरः ॥ सतंनिवेद
यामासस्वदुःखंसंरुदन्मुहुः ॥ ४६ ॥ तिरस्कुर्वंतिमांनित्यंपुटभेदनवासिनः ॥ अतस्तत्रमयास्थातुंनशक्यंपुटभेदने
॥ ४७ ॥ इत्येवंवदतस्तस्यकदर्यस्यद्विजन्मनः ॥ अतिदीनतरांवाचमाकर्ण्यकृपयाप्लुतः ॥ ४८ ॥ मालाकारःप्रपन्नंतंदी
नंमत्वाकरोद्दयां ॥ हेकदर्यत्वमत्रैववाटिकायांवसाधुना ॥ ४९ ॥ मालाकारवचःश्रुत्वाकदर्यःसर्वनागरैः ॥ तिरस्कृतःस
तद्वाटीमध्युवासमुदायुतः ॥ ५० ॥ नित्यंतन्निकटस्थायीतदाज्ञापरिपालकः ॥ तेनवाटीपतिस्तस्मिन्विश्वासमकरो
दृढम् ॥ ५१ ॥ अतिविश्वस्तचित्तेनतस्मिन्सवाटिकापतिः ॥ तमेवाचीकरद्विप्रंस्वकल्पंवाटिकापतिम् ॥ ५२ ॥ ततः
सर्वात्मभावेनममायमितिनिश्चयात् ॥ विहायवाटिकाचिंतांसिषेवेराजमंदिरम् ॥ ५३ ॥ राजद्वारेसदाकार्यंतस्यात्यं

तमब्रीभवत् ॥ पराधीनतयाचासौवाटिकांनजगामह ॥ ५४ ॥ तत्फलानिकदर्यस्तुजघासनिर्भरंमुदा ॥ अक्रीणताव
शिष्टानिलोभेनातीवदुर्बलः ॥ ५५ ॥ अगृण्हाद्द्रविणंतज्जंसर्वंस्वयमशंकितः ॥ यदापृच्छद्वनाधीशस्तदग्रेबीवदन्मुदा
॥ ५६ ॥ ग्रामंग्रामंचनगरंयाचंयाचंचभैक्षकम् ॥ घासंघासंदिवारात्रौपरिचर्यामितेवनम् ॥ ५७ ॥ तथाप्यस्यफला
न्याशन्मासंगच्छंतिपक्षिणः ॥ पश्याश्नंतोमयाकेचिन्नाशिताःखचराभृशम् ॥ ५८ ॥ तेषांमांसानिपक्षाणिपतिता
नीहसर्वतः ॥ तद्दृष्ट्वातीवविश्वस्यजगामवाटिकापतिः ॥ ५९ ॥ एवंप्रवर्तमानस्यजग्मुर्वर्षाणिदुर्मतेः ॥ सप्ताशीतिः
कदर्यस्यजराजर्जरितस्ततः ॥ ६० ॥ ममारमूढधीस्तत्रनैवापवन्हिदारुणी ॥ नाभुक्तंक्षीयतेपापमितिवेदविदोवदन्
॥ ६१ ॥ तस्माद्धाहाप्रकुर्वाणोमुद्गराघातपीडितः ॥ अजीगमन्महामार्गंकृच्छ्रेणातिविभीषणम् ॥ ६२ ॥ स्मरन्पूर्वकृ
तंकर्मप्रलपन्बुद्बुदाक्षरम् ॥ अहोमेपश्यताज्ञानंकदर्यस्यचदुर्मतेः ॥ ६३ ॥ आसाद्यमानुषंदेहंदुर्लभंत्रिदशैरपि ॥ खंडे
स्मिन्भारतेपुण्येकृष्णसारमृगान्विते ॥ ६४ ॥ किंकृतंधनलोभेनव्यर्थंनीतंजनुर्मया ॥ तद्धनंतुपराधीनंचिरकालार्जि
तंमया ॥ ६५ ॥ किंकरोमिपराधीनःकालपाशादृतोधुना ॥ मानुषंजनुरासाद्यनकिंचित्कृतवान्शुभम् ॥ ६६ ॥ नदत्तं

हुतंवन्हौनतप्तंहिमगह्वरे ॥ नगांगंसेवितंतोयंमाघेमकरगेरवौ ॥ ६७ ॥ उपवासत्रयंचांतेनकृतंपुरुषोत्तमे ॥ नकृतं कार्तिकेप्रातःस्नानंसतारकागणम् ॥ ६८ ॥ नपुष्टश्चमयादेहोमानुषःपुरुषार्थदः ॥ अहोमेसंचितंद्रव्यंस्थितंभूमौनिरर्थकं ॥ ६९ ॥ जीवोजिवनपर्यंतंक्लेशितोदुष्टबुद्धिना ॥ कदाचिज्जाठरोवह्निर्नान्नैर्निर्वापितोमया ॥ ७० ॥ नापिसद्वसनाछन्नःस्वदेहःपर्वणिक्वचित् ॥ नज्ञातयोबांधवाश्चस्वजनाःस्वसृजाअपि ॥ ७१ ॥ जामाताचसुतावापिपितामातानुजास्तथा ॥ पतिव्रतापिगृहिणीब्राह्मणानैवतोषिता: ॥ ७२ ॥ मिष्टान्नैरेकवारंचतर्पितानमयाक्वचित् ॥ एवंविलपमानंतंनिन्युःकीनाशसन्निधिं ॥ ७३ ॥ तंदृष्ट्वाचित्रगुप्तस्तुविलोक्यैतच्छुभाशुभम् ॥ अवोचत्स्वामिनंधर्मंकदर्योयंद्विजाधमः ॥ ७४ ॥ नकिंचित्सुकृतंत्वस्यधनलुब्धस्यदुर्मतेः ॥ असावचीकरत्पापंपुष्कलंवाटिकास्थितः ॥ ७५ ॥ अचूचुरत्फलान्यद्धाविश्वस्तोवाटिकापतेः ॥ ततोजघासतान्येवपक्वानियानियानिच ॥ ७६ ॥ अक्रीणादवशिष्टानिधनलोभेनदुर्मतिः ॥ फलचौर्यंकृतंपापंविश्वासघातजंपरम् ॥ ७७ ॥ एतत्पापद्वयंचास्मिन्नत्युग्रंवर्ततेप्रभो ॥ अन्यान्यपिचपापानिसंत्यस्मिन्विविधानिच ॥ ७८ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ इत्थंनिशम्यविधिनंदनचित्रगुप्तवाक्यंकुधा

प्रबलयाप्लुतधर्मराजः ॥ आहैषयातुकपिजन्मसहस्रकृत्वोविश्वासघातकृतिजंफलमस्यपश्चात् ॥ ७१ ॥ ॥ इति
श्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्यानेसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ छ ॥
श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ तन्निशम्यभटानाहचित्रगुप्तश्चिरंभृशम् ॥ पूर्वंलोभाभिभूतोयंपश्चाच्चौर्यमचीकरत् ॥ १ ॥
अतःप्रेतत्वमासाद्यपश्चाद्भवतुवानरः ॥ ततश्चाहंप्रदास्यामिबह्वींनरकयातनाम् ॥ २ ॥ अयमेवक्रमःश्रेयान्धर्मराज
गृहेभटाः ॥ इत्येवंचित्रगुप्तेनसमादिष्टाविभीषणाः ॥ ३ ॥ तथाचक्रुर्भटाःशीघ्रंताडयंतश्चतंद्विजम् ॥ प्रेतत्वंप्रापितः
पूर्वंकाननेविफलेद्विजः ॥ ४ ॥ निर्जलेबहुकालंचप्रेतयोनिमवाप्यसः ॥ क्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलोत्यंतंबभ्रामगहनेवने ॥ ५
प्रेतयोनिगतंदुःखमनुभूयततःपरम् ॥ फलचौर्यसमुद्भूतांकपियोनिमजीगमत् ॥ ६ ॥ दिव्येकालंजरेशैलेजंबुखंड
मनोहरे ॥ सुशीतलजलच्छायेफलपुष्पसमन्विते ॥ ७ ॥ तत्रासीद्देवराजेननिर्मितंकुंडमुत्तमम् ॥ सरोवरसमंपुण्यंस
त्सेव्यंपापनाशनम् ॥ ८ ॥ मृगतीर्थमितिख्यातंसुराणामपिदुर्लभम् ॥ यस्मिन्कृतेनश्राद्धेनपितरोयांतिसद्गतिं ॥ ९ ॥
तत्रदैत्यभयाद्देवामृगाभूत्वानिरंतरम् ॥ अभिसस्नुर्निरातंकामृगतीर्थमतोविदुः ॥ १० ॥ तत्रायंप्रथमंजन्मकापेयं

लब्धवान्द्विजः ॥ फलचौर्यकृतात्पापादासाघमानुषींतनुम् ॥ ११ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ त्रैलोक्यपावनेरम्येमृ
गतीर्थेकथंकपिः ॥ आवासमकरोद्दुष्टःपापकोटिसमन्वितः ॥ १२ ॥ छिंधिमेसंशयंनाथतपोधनमनोगतम् ॥ भवाद्द
शांनगोप्यंहिस्वशिष्येषुकदाचन ॥ १३ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ एवंसन्नोदितोविप्रानारदेनतपोनिधिः ॥ उवाचपरम
प्रीतःसत्कुर्वन्नारदंमुनिं ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ कश्चिद्वैश्योमहानासीन्नाम्नावैचित्रकुंडलः ॥ तत्पत्नी
तारकानाम्नीपातिव्रत्यपरायणा ॥ १५ ॥ तावुभौचक्रतुर्भक्त्यापुण्यंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तयोःकृतवतोर्मासोगतःश्रीपु
रुषोत्तमः ॥ १६ ॥ चरमेहनिसंप्राप्तेउद्यापनमथाकरोत् ॥ सपत्नीकोमुदायुक्तःश्रद्धयाचित्रकुंडलः ॥ १७ ॥ द्विजाना
कारयामासवेदवेदांगपारगान् ॥ उद्यापनविधिंकर्तुंसपत्नीकान्गुणान्वितान् ॥ १८ ॥ कदर्योप्यगमत्तत्रधनलोभेनना
रद ॥ उद्यापनविधौपूर्णेसंजातेचित्रकुंडलः ॥ १९ ॥ अत्युग्रदानैस्तान्विप्रान्सपत्नीकानतोषयत् ॥ तुष्टेषुतेषुसर्वेषु
भूयसींदक्षिणामदात् ॥ २० ॥ तद्दत्तभूयसीतुष्टाअन्येविप्रागृहान्ययुः ॥ अतिलुब्धःकदर्यस्तुरुदंस्तस्थौतदग्रतः
॥ २१ ॥ विनयावनतोभूत्वासगद्गदमुवाचह ॥ चित्रकुंडलवैश्येशभगवद्भक्तिभासुर ॥ २२ ॥ पुरुषोत्तमव्रतंसम्यक्भव

ताविधिनाकृतम् ॥ नतथाचकृतंकेनकुत्रापिपृथिवीतले ॥ २३ ॥ भवानघकृतार्थोऽसिभाग्यवानसिसर्वथा ॥ यत्त्वया परयाभक्त्यासेवितःपुरुषोत्तमः ॥ २४ ॥ धन्यस्तवपिताधन्यामाताचपतिदेवता ॥ याभ्यामुत्पादितःपुत्रस्त्वादृशो हरिवल्लभः ॥ २५ ॥ धन्याद्धन्यतरश्चायंमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ यत्सेवनादवाप्नोतित्वैहिकामुष्मिकंफलम् ॥ २६ ॥ दृष्ट्वाहितावकींपूजांचकितोहंविशांपते ॥ अहोत्वयामहत्कर्मकृतमेतन्नसंशयः ॥ २७ ॥ अन्येभ्योब्राह्मणेभ्यश्चधनंदत्तंबृहन्मुदा ॥ नददासिकथंमह्यंभाग्यहीनायभूरिद ॥ २८ ॥ इतिविज्ञापितस्तेनतस्मैधनमदादसौ ॥ तद्गृहीत्वाकरोद्विप्रोधनंभूमिगतंमुदा ॥ २९ ॥ तत्रानेनमहापूजादृष्टाश्रीपौरुषोत्तमी ॥ पुरुषोत्तममासश्चधनलोभेनसंस्तुतः ॥ ३० ॥ पूजादर्शनमाहात्म्यात्पुरुषोत्तमसंस्तवात् ॥ धनलोभकृताद्वापिमृगतीर्थमुपागतः ॥ ३१ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ दर्शनात्स्तवनाद्वापिधनलोभकृतादपि ॥ दुष्टशाखामृगस्यापिजातंसत्तीर्थसेवनम् ॥ ३२ ॥ किंपुनःश्रद्धयाकर्तुर्दर्शनस्तवनेद्विजाः ॥ पुरुषोत्तमदेवस्यसपत्नीकस्यसादरम् ॥ ३३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सुशीतलजलेब्रह्मन्स्निग्धच्छाये मनोहरे ॥ सद्वृक्षमंडितेरण्येतत्स्थितेःकारणंवद ॥ ३४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्यामितुभ्यंशुश्रूषवे

ऽनघ ॥ अत्रास्तिकारणंकिंचिच्छ्रवणात्पापनाशनम् ॥ ३५ ॥ यदादाशरथीरामःसर्वार्थफलदायकः ॥ हतवान्राव
णंदुष्टंत्र्यध्वासेतुंमहोदधौ ॥ ३६ ॥ विभीषणादृते तेनराक्षसानावशेषिताः ॥ ततोवन्हिविशुद्धासाजानकीस्वीकृतानघा
॥ ३७ ॥ चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसरैः ॥ दशवक्त्रवधप्रीतैर्हेरामत्वंवरंवृणु ॥३८॥ इत्युक्तेऽवीवदद्रामोभक्तानामभयं
करः ॥ सुराःशृणुतमद्वाक्यंयदिदेयोवरोऽधुना ॥ ३९ ॥ अत्रयेवानराःशूरारक्षोभिर्निहताश्चते ॥ संजीवयततानाशुसु
धावृष्ट्याममाज्ञया ॥ ४० ॥ तथेत्युक्त्वासुधावृष्ट्यावानरान्समजीवयन् ॥ चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसराः ॥४१ ॥ त
तःसंजीविताःसर्वेवानराजयशालिनः ॥ अद्भुढौकन्रामभद्रेचिरंसुप्तोत्थिताइव ॥ ४२ ॥ अथपुष्पकमारुह्यवानरान्
सर्वतःस्थितान् ॥ अजीगदत्सपत्नीकःप्रसन्नमुखपंकजः ॥ ४३ ॥ ॥ श्रीरामउवाच ॥ ॥ हेसुग्रीवहनूमंतौहेतारात्म
जजांबुवन् ॥ मित्रकार्यंकृतंसर्वंभवद्भिःसहवानरैः ॥ ४४ ॥ आज्ञापयंतुतान्सर्वान्भवंतोवानरानितः ॥ भवदाज्ञापि
ताःसर्वेयथेष्टंयांतुतेयतः ॥ ४५ ॥ यत्रयत्रवनेएतेमामकादीर्घजीविनः ॥ वसंतिवानरास्तत्रवृक्षाःपुष्पफलान्विताः
॥ ४६ ॥ नद्योमृष्टजलावाथशीतलंसुभगंसरः ॥ नकेपिधर्षयिष्यंतिसर्वेयांतुममाज्ञया ॥ ४७॥ अतोरामप्रभावेणयतो

वानरजातयः ॥ तत्रनद्योमृष्टजलाःसरश्चसुभगंवने ॥ ४८ ॥ लसत्फलमहावृक्षाःपुष्पपल्लवलंयुताः ॥ परंतुसुखदुः
खानिप्राक्तनादृष्टजानिच ॥ ४९ ॥ यत्रयत्रवसेज्जंतुस्तत्रतत्रोपयांतिहि ॥ नाभुक्तंक्षीयतेकर्मइतिवेदानुशासनम् ॥
॥ ५० ॥ ॥ श्रीनारायणउ० ॥ ॥ अथासौवानरस्तत्रववृधेपर्वतोपमः ॥ बृहत्क्षुत्तृट्समायुक्तोलोलुपोव्यचरद्वने ॥ ५१ ॥
जन्मतस्तस्यवक्त्रेभूत्पीडापित्तसमुद्भवा ॥ ययासृक्च्यवतेवक्त्रव्रणतश्चदिवानिशम् ॥ ५२ ॥ अत्यंतवेदनाविष्टोनात्तुं
शक्तस्तुकिंचन ॥ सचवानरचापल्याद्द्रुमेभ्यःसत्फलानिच ॥ ५३ ॥ लुनीयवदनाभ्याशेनीत्वातत्याजभूरिशः ॥ नैकत्र
पीडयास्थातुंशक्तोसौवानरःक्वचित् ॥ ५४ ॥ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मेनेमृत्युंसुखावहम् ॥ कदाचिदपतद्भूमौविललापा
तिदुःखितः ॥ ५५ ॥ अरूरुदद्भग्नगात्रोनीरभ्रष्टोयथाझषः ॥ असौक्षुत्तृट्समाविष्टःश्लथदेहोगलन्मुखः ॥ ५६ ॥ पेतुर्द
तास्तथासर्वेव्रणरोगेणपीडिताः ॥ पूर्वजन्मकृतात्पापादेवंदुःखमजीगमत् ॥ ५७ ॥ एवंप्रवर्त्तमानस्यनिराहारस्यनि
त्यशः ॥ दैवयोगात्समागच्छन्मासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ ५८ ॥ तस्मिन्नपितथैवास्तेशीतवातादिपीडितः ॥ कदाचिद्बहुले
पक्षेविचरन्गहनेवने ॥ ५९ ॥ तृषितःकुंडनिकटेनाशक्नोत्पातुमम्तम् ॥ क्षुधाविष्टोपिचापल्यात्तत्रोच्चैर्वृक्षमारुहत् ॥ ६०

वृक्षाद्वृक्षांतरं गच्छन्मध्ये कुंडमपीपतत् ॥ सचिरायनिराहारःश्लथदिंद्रियजर्जरः ॥ ६१ ॥ निर्बलःशिथिलप्राणःकुंडप्रां तमुपाश्रितः ॥ एवंदिनानिचत्वारिदशमीदीनतःकपेः ॥ ६२ ॥ गतानिलुंठतःकुंडेमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ पंचमेदिवसेप्रा प्तेमध्यंदिनगतेरवौ ॥ ६३ ॥ व्यमुःपपाततत्तीर्थेतोयक्लिन्नवपुःकपिः ॥ सतंदेहंसमुत्सृज्यविनिर्धूतमलाशयः ॥ ६४ ॥ सद्योदिव्यवपुःप्रापदिव्याभरणभूषितम् ॥ इंदीवरदलश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ ६५ ॥ स्फुरद्रत्नकिरीटंचसुचारुझष कुंडलम् ॥ लसत्पीतपटंपुण्यंसद्रत्नकटिमेखलम् ॥ ६६ ॥ लसत्केयूरवलयंमुद्रिकाहारशोभितम् ॥ नीलकुंचितसुस्नि ग्धचिकुरावृतसन्मुखम् ॥ ६७ ॥ तदानीमागमच्छीघ्रंविमानंवैष्णवाश्रितम् ॥ भेरीमृदंगपटहवेणुवीणाबृहत्स्वनम् ॥ ॥ ६८ ॥ नृत्यद्देवांगनंदिव्यंगायद्गंधर्वकिन्नरम् ॥ तन्निरीक्ष्यमहाभागोदिव्यदेहधरःकपिः ॥ ६९ ॥ विस्मयंपरमंयातोमहा पापस्यमेकुतः ॥ एतत्पुण्यतमस्यैवयोग्यंवैमानिकंसुखम् ॥ ७० ॥ अथकाचित्तदुपरिदधारच्छत्रमिंदुभम् ॥ चक्रतु श्चामरेतस्यकेचिदप्सरसौमुदा ॥ ७१ ॥ काचित्तांबूलहस्ताचननृतुश्चाप्सराःपुरः ॥ काचिद्भृंगारकंहैमंस्वर्धुनीवारिसंभृतं ॥ ७२ ॥ हस्तेकृत्वापुरस्तथौगीतवाद्यादितत्परा ॥ एवंवैभवमालोक्यचित्रन्यस्तइवाभवत् ॥ ७३ ॥ किमेतत्केनपुण्ये

नममापुण्यस्यदुर्मतेः ॥ नास्तिमेसुकृतंकिंचिद्येनयामिहरेःपदम् ॥ ७४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इत्थंतर्कयतो
बृहत्सुखनिधिंदिव्यंविमानंपुरोदृष्ट्वाविस्मितचेतसोहरिभटौज्ञात्वास्यहार्दंपरम् ॥ बध्वाग्रेकरसंपुटंसविनयंनत्वातदी
यंपदंवाक्यंसुंदरमूचतुःकपिजनुस्त्यत्त्काऽपुरःसंस्थितम् ॥ ७५ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये
श्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्यानेकपिजन्मनिविमानागमनंनामाष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
॥ ॥ पुण्यशीलसुशीलावूचतुः ॥ ॥ विभोप्रयाहिगोलोकंकथमत्रविलंबसे ॥ पुरुषोत्तमसान्निध्यंत्वयालब्धंविशेषतः
॥ १ ॥ ॥ कदर्यउवाच ॥ ॥ बहूनिममकर्माणिसंतिभोग्यान्यनेकशः ॥ केनमेनिष्कृतिर्जातायतोगोलोकमाप्नुयां
॥ २ ॥ यावंत्योवर्षधाराश्चतृणानिभूरजःकणाः ॥ यावंत्यस्तारकाव्योम्नितावत्पापानिसंतिमे ॥ ३ ॥ कथमेतन्मया
प्राप्तंवपुर्दिव्यंमनोहरम् ॥ एतत्कारणमत्युग्रंमत्यंब्रूतंहरेःप्रियौ ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इतिवाचमुपा
कर्ण्यहरेर्दूतावथोचतुः ॥ ॥ हरिदूतावूचतुः ॥ ॥ अहोदेवकथंनैवविज्ञातंसाधनंमहत् ॥ ५ ॥ प्रभोनज्ञायतेकस्मान्मा
सःसर्वोत्तमोत्तमः ॥ विष्णुप्रियोमहापुण्योनाम्नावैपुरुषोत्तमः ॥ ६ ॥ तस्मिंस्त्वयातपश्चीर्णमशक्यंयत्सुरैरपि ॥ अविज्ञा

तंमहाराजकपिदेहेनकानने ॥ ७ ॥ मुखरोगादनाहारव्रतंजातमजानतः ॥ त्वयाचकपिचांचल्यात्फलान्युत्कृत्यवृंत
तः ॥ ८ ॥ क्षिप्तानिपृथिवीपीठेतृप्तास्तैरितरेजनाः ॥ पानीयमपिनोपीतमंतर्दुःखेनभूरिशः ॥ ९ ॥ संजातंतेतपस्तीव्र
मज्ञानात्पुरुषोत्तमे ॥ परोपकारःसंजातःफलपातेनतेऽनघ ॥ १० ॥ शीतवातातपारौद्राःसोढाविचारतोवने ॥ महाती
र्थेवरेरम्येपंचाहंप्लवनंकृतम् ॥ ११ ॥ तस्मात्तेस्नानजंपुण्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ एवंरुग्णस्यतेजातमज्ञानात्तपउत्तम
म् ॥ १२ ॥ तदेतत्सफलंजातमनुभूतंत्वयाधुना ॥ व्याजतोपिकृतेनैवसफलंस्याद्यथातव ॥ १३ ॥ किंपुनःश्रद्धयैत
स्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ विधिनाकुर्वतःकर्मज्ञात्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १४ ॥ यस्त्वयासाधितःस्वार्थस्तादृक्कर्तुंचकः
क्षमः ॥ यस्मिन्नेकोपवासेनमुच्यतेपापराशिभिः ॥ १५ ॥ नैतत्तुल्यंभवेत्किंचित्पुरुषोत्तमप्रीतिदम् ॥ तेधन्याःकृत
कृत्यास्तेतद्व्रतंयेप्रकुर्वते ॥ १६ ॥ दुर्लभंमानुषंजन्मभूखंडेभारताजिरे ॥ तादृशंजनुरासाद्यसेवंतेपुरुषोत्तमम् ॥ १७ ॥
तेसदासुभगाःपुण्यास्तेषांचसफलोभवः ॥ येषांसर्वोत्तमोमासःस्नानदानजपैर्गतः ॥ १८ ॥ दानानिपितृकार्याणितपां
सिविविधानिच ॥ तानिकोटिगुणान्येवसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥ धिक्कृतंचनास्तिकंपापंशठंधर्मध्वजंखलम् ॥ पु

रुषोत्तममासाद्यस्नानदानविवर्जितः ॥ २० ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ पुण्यशीलसुशीलाभ्यामहंश्चवर्णिततंनिजम् ॥ तच्छ्रुत्वाचकितोत्हृष्टःपुलकांकितविग्रहः ॥ २१ ॥ तीर्थदेवान्नमस्कृत्यकालंजरगिरिंततः ॥ ननामकाननाधीशान्सर्वगुल्मलतातरून् ॥ २२ ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यविमानंविनयान्वितः ॥ आरुरोहघनश्यामोलसत्पीतांबरावृतः ॥ २३ ॥ पश्यत्सुसर्वदेवेषुगंधर्वाद्यैरभिष्टुतः ॥ वाद्यमानेषुवाद्येषुकिन्नराद्यैर्मुहुर्मुहुः ॥ २४ ॥ पुष्पवृष्टिमुचोदेवामंदंमंदंमुदान्विताः ॥ सादरंपूजयांचक्रुःपुरंदरपुरःसराः ॥ २५ ॥ ततोजगामगोलोकंसानंदंयोगिदुर्लभम् ॥ गोपगोपीगवांसेव्यंरासमंडलमंडितम् ॥ २६ ॥ यत्रगत्वानशोचंतिजरामृत्युविवर्जिते ॥ तत्रासौचित्रशर्माचपुरुषोत्तमसेवनात् ॥ २७ ॥ व्याजेनापिमुमोदोच्चैर्विहायवानरंवपुः ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंदृष्ट्वाश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ २८ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ इदमाश्चर्यमालोक्यदेवाःसर्वेसुविस्मिताः ॥ स्वंस्वंस्थानंययुःसर्वेशंसंतंपुरुषोत्तमम् ॥ २९ ॥ ॥ नारदउवाच॥ ॥ दिवसस्याद्दिमेभागेत्वयान्हिकमुदीरितम् ॥ तद्द्वितीयपरभागीयंकथंकार्यंतपोधन ॥ ३० ॥ गृहस्थस्योपकारायवदमेवदतांवर ॥ सदासर्वोपकारायचरंतिहिभवादृशाः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ प्रातःकालोदितं

कर्मसमाप्यविधिवत्ततः ॥ कृत्वामाध्यान्हिकींसंध्यांतिलतर्पणमाचरेत् ॥ ३२ ॥ देवामनुष्याःपशवोवयांसिसिद्धाश्च
यक्षोरगदैत्यसंघाः ॥ प्रेताःपिशाचाउरगाःसमस्तायेचान्नमिच्छंतिमयात्रदत्तम् ॥ ३३ ॥ ततःपंचमहायज्ञान्कुर्या
द्भूतबलिंततः ॥ काकस्यचशुनश्चैवबलिंदत्वैवमुच्चरन् ॥ ३४ ॥ इत्युक्त्वासर्वभूतेभ्योबलिंदद्यात्पुनःपृथक् ॥ ततआ
चम्यविधिवच्छ्रद्धयाप्रीतमानसः ॥ ३५ ॥ द्वारावलोकनंकुर्यादतिथिग्रहणायच ॥ गोदोहकालंआगयात्तुप्राप्तश्चेदतिथि
र्यदि ॥ ३६ ॥ आदौसत्कृत्यवचसादेववत्पूजयेत्सुधीः ॥ तोषयेत्परयाभक्त्यायथाशक्त्यन्नपानतः ॥ ३७ ॥ भिक्षांच
भिक्षवेदद्याद्विधिवद्ब्रह्मचारिणे ॥ आकल्पितान्नादुद्धृत्यसर्वव्यंजनसंयुतात् ॥ ३८ ॥ यतिश्चब्रह्मचारीचपक्वान्नस्वा
मिनावुभौ ॥ तयोरन्नमदत्वैवभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ॥ ३९ ॥ यतिहस्तेजलंदद्याद्भैक्षंदद्यात्पुनर्जलम् ॥ तद्भैक्षंमेरुणा
तुल्यंतज्जलंसागरोपमम् ॥ ४० ॥ सत्कृत्यभिक्षवेभिक्षांयःप्रयच्छतिमानवः ॥ गोप्रदानसमंपुण्यमित्याहभगवान्यमः
॥ ४१ ॥ ततश्चभोजनंकुर्यात्प्राङ्मुखोमौनमास्थितः ॥ प्रशस्तेशुद्धपात्रेचभुंजीतान्नमकुत्सयन् ॥ ४२ ॥ नैकवासाः
समश्नीयात्स्वासनेनिजभाजने ॥ स्वयमासनमारुह्यस्वस्थचित्तःप्रसन्नधीः ॥ ४३ ॥ एकएवतुयोभुंक्तेस्वकीयेकांस्य

भाजने ॥ चत्वारितस्यवर्धंतआयुःप्रज्ञायशोबलम् ॥ ४४ ॥ सत्यंत्वर्त्तेतिमंत्रेणजलमादायपाणिना ॥ परिषिच्यच भोक्तव्यंसघृतंव्यंजनान्वितम् ॥ ४५ ॥ भोजनात्किंचिदन्नाग्रयमादायैवंसमुच्चरेत् ॥ नमोभूपतयेपूर्वंभुवनपतयेन मः ॥ ४६ ॥ भूतानांपतयेपश्चाद्धर्मायचततोबलिं ॥ दत्वाचचित्रगुप्तायभूतेभ्यइदमुच्चरेत् ॥ ४७ ॥ यत्रक्कचनसंस्था नांक्षुत्तृषोपहतात्मनाम् ॥ भूतानांतृप्तयेऽक्षय्यमिदमस्तुयथासुखम् ॥ ४८ ॥ प्राणायापानसंज्ञायव्यानायचततःपर म् ॥ उदानायततोब्रूयात्समानायततःपरम् ॥ ४९ ॥ प्रणवंपूर्वमुच्चार्यस्वाहांतेचघृतप्लुतम् ॥ पंचकृत्वोग्रसेदन्नंजि ह्वयानतुदंशयेत् ॥ ५० ॥ ततश्चतन्मनाभूत्वाभुंजीतमधुरंपुरः ॥ लवणाम्लौतथामध्येकटुतिक्तौततःपरम् ॥ ५१ ॥ प्राग्द्रवंपुरुषोश्नीयान्मध्येतुकठिनाशनम् ॥ अंतेपुनर्द्रवाशीतुबलारोग्येनमुंचति ॥ ५२ ॥ अष्टौग्रासामुनेर्भक्ष्याःषोड शारण्यवासिनः ॥ द्वात्रिंशच्चगृहस्थस्यत्वमितंब्रह्मचारिणः ॥ ५३ ॥ नाद्याच्छास्त्रविरुद्धंतुभक्ष्यभोज्यादिकंद्विजः अभोज्यंप्राहुराहारंशुष्कंपर्युषितंतथा ॥ ५४ ॥ सर्वंसशेषमश्नीयाद्धृतपायसवर्जितम् ॥ अग्रांगुलिषुतच्छेषंनिधाय भोजनोत्तरम् ॥ ५५ ॥ जलपूर्णांजलिंकृत्वापीत्वाचैवतदर्धकम् ॥ अग्रांगुलिस्थितंशेषंभूमौदत्वांजलेर्जलम् ॥ ५६ ॥

शेषंनिषिंचेत्तत्रैवपठन्मंत्रमिमंबुधः ॥ अन्यथापापभाग्विप्रःप्रायश्चित्तेनशुद्ध्यति ॥ ५७ ॥ रौरवेपूयनिलयेपद्मार्बुदनि
वासिनां ॥ अर्थिनामुदकंदत्तमक्षय्यमुपतिष्ठतु ॥ ५८ ॥ निषिच्यानेनमंत्रेणकुर्याद्धस्तावशोधनम् ॥ आचम्यपात्रमु
त्सार्यकिंचिदार्द्रेणपाणिना ॥ ५९ ॥ ततःपरंसमुत्थायबहिःस्थित्वासमाहितः ॥ शोधयेन्मुखहस्तौचमृदाशुद्धजलेनच
॥ ६० ॥ कृत्वाषोडशगंडूषान्शुद्धोभूत्वासुखासनः ॥ इमौमंत्रौपठन्नेवपाणिनोदरमालभेत् ॥ ६१ ॥ अगस्त्यंकुंभ
कर्णंचशनिंचवडवानलम् ॥ आहारपरिपाकार्थंस्मरेद्भीमंचपंचमम् ॥ ६२ ॥ आतापीमारितोयेनवातापीचनिपातितः
॥ समुद्रःशोषितोयेनसमेगस्त्यःप्रसीदतु ॥ ६३ ॥ ततःश्रीकृष्णदेवस्यकुर्वीतस्मरणंमुदा ॥ भूयोप्याचम्यकर्तव्यंतत
स्तांबूलभक्षणम् ॥ ६४ ॥ भुक्त्वोपविष्टःश्रीकृष्णंपरंब्रह्मविचारयेत् ॥ सच्छास्त्रादिविनोदेनसन्मार्गाद्यविरोधिना ॥
॥ ६५ ॥ ततश्चाध्यात्मविद्यायाःकुर्वीतश्रवणंसुधीः ॥ सर्वथावृत्तिहीनोपिमुहूर्तंस्वस्थमानसः ॥ ६६ ॥ श्रुत्वाधर्मंविजा
नातिश्रुत्वापापंपरित्यजेत् ॥ श्रुत्वानिवर्ततेमोहःश्रुत्वाज्ञानामृतंलभेत् ॥ ६७ ॥ नीचोपिश्रवणेनाशुश्रेष्ठत्वंप्रतिपद्यते
॥ श्रेष्ठोपिनीचतांयातिरहितःश्रवणेनच ॥ ६८ ॥ व्यवहारंततःकुर्याद्बहिर्गत्वायथासुखम् ॥ श्रीकृष्णंमनसाध्यायेत्स

र्वार्थसिद्धिदायकम् ॥ ६९ ॥ सूर्यैस्तशिखरंप्राप्तेतीर्थंगत्वाथवागृहम् ॥ सायंसंध्यामुपासीतधौतांघ्रिःसपवित्रकः ॥
॥ ७० ॥ यःप्रमादान्नकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजाधमः ॥ सगोवधमवाप्नोतिमृतेरौरवमाप्नुयात् ॥ ७१ ॥ कदाचित्काललो
पेपिसंकटेवापथिस्थितः ॥ आनिशीथात्प्रकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजोत्तमः ॥ ७२ ॥ यस्त्रिसंध्यमुपासीतब्राह्मणःश्रद्धया
न्वितः ॥ तत्तेजोवर्धतेत्यंतंघृतेनेवहुताशनः ॥ ७३ ॥ सादित्यांपश्चिमांसंध्यामर्धास्तमितभास्करां ॥ प्राणानायम्य
संप्रोक्ष्यमंत्रेणाब्देवतेनतु ॥ ७४ ॥ सायमग्निश्चमेत्युक्त्वाप्रातःसूर्येत्यपःपिबेत् ॥ प्रत्यङ्मुखोपविष्टस्तुवाग्यतःसुस
माहितः ॥ ७५ ॥ प्रणवव्याहृतियुतांगायत्रींतुजपेत्ततः ॥ अक्षसूत्रंसमादायसम्यगातारकोदयात् ॥ ७६ ॥ वारु
णीभिस्तदादित्यमुपस्थायप्रदक्षिणम् ॥ कुर्वन्दिशोनमस्कुर्याद्दिगीशांश्चपृथक्पृथक् ॥ ७७ ॥ उपास्यपश्चिमांसंध्यां
हुत्वाग्निमश्नियात्ततः ॥ भृत्यैःपरिवृतोभूत्वानातितृप्तोथसंविशेत् ॥ ७८ ॥ सायंप्रातर्वैश्वदेवःकर्तव्योबलिकर्मच ॥
अनश्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषीभवेत् ॥ ७९ ॥ कृतपादादिशौचस्तुभुक्त्वासायंततोगृही ॥ गच्छेच्छय्यांततोमृ
द्वीमुपधानसमन्वितां ॥ ८० ॥ स्वगृहेप्राक्शिराःशेतेश्वाशुरेदक्षिणाशिराः ॥ प्रवासेपश्चिमशिरानकदाचिदुदक्शिराः ॥

॥ ८१ ॥ रात्रिसूक्तंजपेत्स्मृत्वादेवांश्चसुखशायिनः ॥ नमस्कृत्याव्ययंविष्णुंसमाधिस्थःस्वपेन्निशि ॥ ८२ ॥ अगस्त्यो माधवश्चैवमुचुकुंदोमहाबलः ॥ कपिलोमुनिरास्तीकःपंचैतेसुखशायिनः ॥ ८३ ॥ मांगल्यंपूर्णकुंभंचशिरःस्थानेनि धायच ॥ वैदिकैर्गारुडैर्मंत्रैरक्षांकृत्वास्वपेत्ततः ॥ ८४ ॥ ऋतुकालाभिगामीस्यात्स्वदारनिरतःसदा ॥ पर्ववर्जंव्रजेदेनांत द्व्रतीरतिकाम्यया ॥ ८५ ॥ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदाभ्यासेनतौनयेत् ॥ यामद्वयंशयानस्तुब्रह्मभूयायकल्पते ॥ ८६ एतत्सर्वमशेषेणकृत्यजातंदिनेदिने ॥ कर्तव्यंगृहिभिःसम्यग्गृहस्थाश्रमलक्षणम् ॥ ८७ ॥ अहिंसासत्यवचनंसर्वभू तानुकंपनम् ॥ शमोदानंयथाशक्तिगार्हस्थोधर्मउच्यते ॥ ८८ ॥ परदारेष्वसंसर्गोधर्मस्त्रीपरिरक्षणम् ॥ अदत्तादानवि रमोमधुमांसविवर्जनम् ॥ ८९ ॥ एषपंचविधोधर्मोबहुशाखःसुखोदयः ॥ देहिभिर्देहपरमैःकर्तव्योदेहसंभवः ॥ ९० ॥ ॥ ॥श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ अशेषवेदोदितसच्चरित्रमेतद्गृहस्थाश्रमलक्षणंहि ॥ उक्तंसमासेनचलक्षणेनतुभ्यंमुनेलो कहितायसम्यक् ॥ ९१ ॥ ॥ इतिश्रीबृ० आह्निककथनंनामएकोनात्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

नारदउ० ॥ ॥ स्तुतापतिव्रतानारीत्वयापूर्वंतपोधन ॥ तल्लक्षणानिसर्वाणिसमासेनवदस्वमे ॥ १ ॥ ॥ सूतउवाच ॥

नोदितोनारदेनेत्थंपुरातनमुनिःस्वयं ॥ पतिव्रतायाःसर्वाणिलक्षणान्याहभूसुराः ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिसतीनांव्रतमुत्तमम् ॥ कुरूपोवाकुवृत्तोवासुस्वभावोथवापतिः ॥ ३ ॥ रोगान्वितःपिशाचोवाक्रोधनोवाथमद्यपः ॥ वृद्धोवाप्यविदग्धोवामूकोंऽधोबधिरोपिवा ॥ ४ ॥ रौद्रोवाथदरिद्रोवाकदर्यःकुत्सितोपिवा ॥ कातरःकितवोवापिललनालंपटोपिवा ॥ ५ ॥ सततंदेववत्पूज्यःसाध्व्यावाक्कायकर्मभिः ॥ नजातुविषमंभर्तुःस्त्रियाकार्यंकथंचन ॥ ६ ॥ बालयावायुवत्यावावृद्धयावापियोषिता ॥ नस्वातंत्र्येणकर्त्तव्यंकिंचित्कार्यंगृहेष्वपि ॥ ७ ॥ अहंकारंविहायाथकामक्रोधौचसर्वदा ॥ मनसोरंजनंपत्युःकार्यंनान्यस्यकुत्रचित् ॥ ८ ॥ सकामंवीक्षिताप्यन्यैःप्रियवाक्यैःप्रलोभिता ॥ स्पृष्टावाजनसंमर्देनविकारमुपैतिया ॥ ९ ॥ यावंतोरोमकूपाःस्युःस्त्रीणांगात्रेषुनिर्मिताः ॥ तावद्वर्षसहस्राणिनाकंताःपर्युपासते ॥ १० ॥ पुरुषंसेवतेनान्यंमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ लोभितापिपरेणार्थैःसासतीलोकभूषणा ॥ ११ ॥ दौत्येनप्रार्थितावापिबलेनविधृतापिवा ॥ वस्त्राद्यैर्वासितावापिनैवान्यंभजतेसती ॥ १२ ॥ वीक्षितावीक्षतेनान्यैर्हासितानहसत्यपि ॥ भाषिताभाषतेनैवसासाध्वीसाधुलक्षणा ॥ १३ ॥ रूपयौवनसंपन्नागीतेनृत्येऽतिकोवि

दा ॥ स्वानुरूपंनरंदृष्ट्वानयातिविकृतिंसती ॥ १४ ॥ सुरूपंतरुणंरम्यंकामिनीनांचवल्लभं ॥ यानेच्छतिपरंकांतंविज्ञे यासामहासती ॥ १५ ॥ देवोमनुष्योगंधर्वःसतीनांनापरःप्रियः ॥ अप्रियंनैवकर्त्तव्यंपत्युःपत्न्याकदाचन ॥ १६ ॥ भुं क्तेभुक्तेयथापत्यौदुःखितेदुःखिताचया ॥ मुदितेमुदितात्यर्थंप्रोषितेमलिनांबरा ॥ १७ ॥ सुप्तेपत्यौचयाशेतेपूर्व मेवप्रबुद्ध्यति ॥ प्रविशेच्चैवयावह्नौयातेभर्त्तरिपंचतां ॥ १८ ॥ नान्यंकामयतेचित्तेसाविज्ञेयापतिव्रता ॥ भक्तिंश्वशु रयोःकुर्यात्पत्युश्चापिविशेषतः ॥ १९ ॥ धर्मकार्येनुकूलत्वमर्थकार्येपिसंचये ॥ गृहोपस्करसंस्कारेसक्तायाप्रातिवा सरं ॥ २० ॥ क्षेत्राद्वनाद्वाग्रामाद्वाभर्त्तारंगृहमागतं ॥ प्रत्युत्थायाभिनंदेतआसनेनोदकेनच ॥ २१ ॥ प्रसन्नवदनानि त्यंकालेभोजनदायिनी ॥ भुक्तवंतंतुभर्त्तारंनवदेदप्रियंक्वचित् ॥ २२ ॥ आसनेभोजनेदानेसंमानेप्रियभाषणे ॥ दक्ष यासर्वदाभाव्यंभार्ययागृहमुख्यया ॥ २३ ॥ गृहव्ययनिमित्तंचयद्द्रव्यंप्रभुणार्पितं ॥ निर्वृत्यगृकार्यंसाकिंचिद्बुद्ध्या वशेषयेत् ॥ २४ ॥ त्यागार्थमर्पितेद्रव्येलोभात्किंचिन्नधारयेत् ॥ भर्त्तुराज्ञांविनानैवस्वबंधुभ्योदिशेद्धनं ॥ २५ ॥ अ न्यालापमसंतोषंपरव्यापारसंकथाः ॥ अतिहासातिरोषंचक्रोधंचपरिवर्जयेत् ॥ २६ ॥ यच्चभर्त्तानपिबतियच्चभर्तान

खादति ॥ यच्चभर्तानचाश्नातिसर्वंतद्वर्जयेत्सती ॥ २७ ॥ तैलाभ्यंगंतथास्नानंशरीरोद्वर्त्तनक्रियां ॥ मार्जनंचैवदं
तानांकुर्यात्पतिमुदेसती ॥ २८ ॥ त्रेताप्रभृतिनारीणांमासिमास्यार्त्तवंमुने ॥ तदादिनत्रयंत्यक्त्वाशुद्धास्याद्गृहकर्म
णि ॥ २९ ॥ प्रथमेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी ॥ तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुद्ध्यति ॥ ३० ॥ स्नानंशौचं
तथागानंरोदनंहसनंतथा ॥ यानमभ्यंजनंनारीघूतंचैवानुलेपनं ॥ ३१ ॥ दिवास्वप्नंविशेषेणतथावैदंतधावनं ॥ मैथु
नंमानसंवापिवाचिकंदेवतार्चनं ॥ ३२ ॥ वर्जयेच्चनमस्कारंदेवतानांरजस्वला ॥ रजस्वलायाःसंस्पर्शंसंभाषांचतयास
ह ॥ ३३ ॥ त्रिरात्रंस्वमुखंनैवदर्शयेच्चरजस्वला ॥ स्ववाक्यंश्रावयेन्नैवयावत्स्नातानशुद्धितः ॥ ३४ ॥ स्नात्वान्यंपुरु
षंनारीनपश्येच्चरजस्वला ॥ ईक्षेतभास्करंदेवंब्रह्मकूर्चंततःपिबेत् ॥ ३५ ॥ केवलंपंचगव्यंचक्षीरंवात्मविशुद्धये ॥ यथो
पदेशंनियतावर्तयेतवरांगना ॥ ३६ ॥ गर्भिणीचेद्भवेन्नारीतदानियमतत्परा ॥ अलंकृतासुप्रयताभर्तुःप्रियहितेरता
॥ ३७ ॥ तिष्ठेत्प्रसन्नवदनास्वधर्मनिरताशुचिः ॥ कृतरक्षासुभूषाचवास्तुपूजनतत्परा ॥ ३८ ॥ कुस्त्रीभिर्नाभिभाषेत
शूर्पवातंचवर्जयेत् ॥ मृतवत्सादिसंसर्गंपरपाकंचसुंदरी ॥ ३९ ॥ नबीभत्संकिंचिदीक्षेन्नरौद्रांश्शृणुयात्कथां ॥ गुरुंवा

त्युष्णमाहारमजीर्णनसमाचरेत् ॥ ४० ॥ अनेनविधिनासाध्वीशोभनंपुत्रमाप्नुयाम् ॥ अन्यथागर्भपतनंस्तंभनंवाप्र पद्यते ॥ ४१ ॥ हीनांगानि जगुणैरन्यांसपत्नीनैंवगर्हयेत् ॥ ईर्ष्यारागसमुद्भूतेविद्यमानापिमत्सरे ॥४२॥ अप्रियंनैवक्त र्तव्यंसपत्नीभिःपरस्परं ॥ नगायेदन्यनामानिनकुर्यादन्यवर्णनं ॥ ४३ ॥ नवसेद्दूरतःपत्युःस्थेयंवल्लभसन्निधौ ॥ निर्दि ष्टेचमहीभागेवल्लभाभिमुखावसेत् ॥ ४४ ॥ नावलोक्यादिशःस्वैरंनावलोक्यःपरोजनः ॥ विलासैरवलोक्यंस्यात्पत्यु राननपंकजं ॥ ४५ ॥ कथ्यमानाकथाभर्त्राश्रोतव्यासादरंस्त्रिया ॥ पत्युःसंभाषणस्याग्रेनान्यत्संभाषयेत्स्वयं ॥ ४६ आहूतासत्वरंगच्छेद्रतिस्थानंरतोत्सुका ॥ पत्यौगायतिसोत्साहंश्रोतव्यंहृष्टचेतसा ॥ ४७ ॥ गायंतंचपतिंदृष्ट्वाभ वेदानंदनिर्वृता ॥ भर्तुःसमीपेनस्थेयंसोद्वेगंव्यग्रचित्तया ॥ ४८ ॥ कलहोनविधातव्यःकलियोग्येप्रियेस्त्रिया ॥ भ र्त्सितानिंदितात्यर्थंताडितापिपतिव्रता ॥ ४९ ॥ व्यथितापिभयंत्यक्त्वाकंठेगृह्णीतवल्लभं ॥ उच्चैर्नरोदनंकुर्यान्नैवा क्रोशेच्चतंप्रति ॥ ५० ॥ पलायनंनकर्त्तव्यंनिजगेहाद्बहिःस्त्रिया ॥ उत्सवादिषुबंधूनांसदनंयदिगच्छति ॥ ५१ ॥ ल ब्ध्वानुज्ञांतदापत्युर्गच्छेदध्यक्षरक्षिता ॥ नवसेत्सुचिरंतत्रप्रत्यागच्छेद्गृहंसती ॥ ५२ ॥ प्रस्थानाभिमुखेपत्यौना

सन्मंगलभाषिणी ॥ नवार्योसौनिषेधोक्तयानकार्यंरोदनंतदा ॥ ५३ ॥ अकृत्वोद्वर्त्तनंनित्यंपत्यौदेशांतरेगते ॥ वधू
र्जीवनरक्षार्थकर्मकुर्यादनिंदितं ॥ ५४ ॥ श्वश्रूश्वशुरयोःपार्श्वेनिद्राकार्यानचान्यतः ॥ प्रत्यहंपतिवार्त्ताचतयान्वे
ष्याप्रयत्नतः ॥ ५५ ॥ दूताःप्रस्थापनीयाश्चपत्युःक्षेमोपलब्धये ॥ देवतानांप्रसिद्धानांकर्त्तव्यमुपयाचनं ॥ ५६ ॥ ए
वमादिविधातव्यंसत्याप्रोषितकांतया ॥ अप्रक्षालनमंगानांमलिनांबरधारणं ॥ ५७ ॥ तिलकांजनहीनत्वंगंधमाल्य
विवर्जनं ॥ नखरोम्णामसंस्कारोदशनानाममार्जनं ॥ ५८ ॥ उच्चैर्हासःपरैर्नर्मपरचेष्टाविचिंतनं ॥ स्वेच्छापर्यटनंचैव
परपुंसांगमर्दनं ॥ ५९ ॥ अटनंचैकवस्त्रेणनिर्लज्जत्वंयथागतिः ॥ इत्यादिदोषाःकथितायोषितोनित्यदुःखदाः ॥ ६०
निर्वृत्यगृहकार्याणिहरिद्रालेपनैस्तनुं ॥ प्रक्षाल्यशुचितोयेनकुर्यान्मंडनमुज्ज्वलं ॥ ६१ ॥ समीपंप्रेयसोगच्छेद्विक
सन्मुखपंकजा ॥ अनेननारीवृत्तेनमनोवाग्देहसंयुता ॥ ६२ ॥ आहूतागृहकार्याणित्यक्त्वागच्छेच्चसत्वरं ॥ किमर्थं
व्याहृतास्वामिन्सप्रसादोविधीयतां ॥ ६३ ॥ माचिरंतिष्ठतेद्वारिनद्वारमुपसेवयेत् ॥ स्वामिनादापितंकिंचित्कस्मैचि
न्नददात्यपि ॥ ६४ ॥ सेवयेद्भर्तुरुच्छिष्टमिष्टमन्नफलादिकं ॥ महाप्रसादइत्युक्त्वामोदमानानिरंतरं ॥ ६५ ॥ सुखसुप्तं

सुखासीनंरममाणंयदृच्छया ॥ आतुरेष्वपिकार्येषुपतिंनोत्थापयेत्कचित् ॥ ६६ ॥ नैकाकिनीक्वचिद्गच्छेन्ननग्नास्ना
नमाचरेत् ॥ भर्तृविद्वेषिणींनारींसाध्वींनोभावयेत्कचित् ॥ ६७ ॥ नोलूखलेनमुसलेनवर्धिन्यांदृषद्यपि ॥ नयंत्रकेपि
देहल्यांसतीचोपविशेत्कचित् ॥ ६८ ॥ तीर्थस्नानार्थिनीनारीपतिपादोदकंपिबेत् ॥ शंकरादपिविष्णोर्वापतिरेवाधिकः
स्त्रियाः ॥ ६९ ॥ व्रतोपवासनियमंपतिमुल्लंघ्ययाचरेत् ॥ आयुष्यंहरतेभर्तुर्मृतानरकमृच्छति ॥ ७० ॥ उक्ताप्रत्यु
त्तरंदद्यान्नारीक्रोधेनतत्परा ॥ सरमाजायतेग्रामेसृगालीनिर्जनेवने ॥ ७१ ॥ स्त्रीणांहिपरमश्चैकोनियमःसमुदाहृतः ॥
अभ्यर्च्यभर्तुश्चरणौभोक्तव्यंचसदास्त्रिया ॥ ७२ ॥ याभर्त्तारंपरित्यज्यमिष्टमश्नातिकेवलं ॥ उलूकीजायतेक्रूरावृक्ष
कोटरशायिनी ॥ ७३ ॥ याभर्त्तारंसमुत्सृज्यरहश्चरतिकेवलं ॥ ग्रामेवासूकरीभूयाद्वल्गुलीवाश्वविट्भुजा ॥ ७४ ॥
॥ याहुंकृत्याप्रियंब्रूतेसामूकाजायतेखलु ॥ यासपत्नींसदेर्ष्येतदुर्भगासान्यजन्मनि ॥ ७५ ॥ दृष्टिंविलुप्यभर्तु
र्याकंचिदन्यंसमीक्षते ॥ काणावाविमुखीचापिकुरूपाचैवजायते ॥ ७६ ॥ बाह्यादागतमालोक्यत्वरिताचज
लासनैः ॥ तांबूलैर्व्यजनैश्चैवपादसंवाहनादिभिः ॥ ७७ ॥ अतिप्रियतरैर्वाक्यैर्भर्त्तारंयासुसेवते ॥ पतिव्रताशिरोर

त्वंसानारीकथिताबुधैः ॥ ७८ ॥ भर्त्तादेवोगुरुर्भर्त्ताधर्मतीर्थव्रतानिच ॥ तस्मात्सर्वंपरित्यज्यपतिमेकंसमर्चयेत् ॥ ॥ ७९ ॥ जीवहीनोयथादेहःक्षणादशुचितांव्रजेत् ॥ भर्तृहीनातथायोषित्सुस्नाताप्यशुचिःसदा ॥ ८० ॥ अमंगलेभ्यःसर्वेभ्योविधवात्यत्यमंगला ॥ विधवादर्शनात्सिद्धिर्जातुकापिनजायते ॥ ८१ ॥ विहायमातरंचैकामाशीर्वादप्रदायिनीम् ॥ अन्याशिषमपिप्राज्ञस्त्यजेदाशीविषोपमाम् ॥ ८२ ॥ कन्याविवाहसमयेवाचयेयुरितिद्विजाः ॥ भर्तुःसहचरीभूयाज्जीवतोऽजीवतोपिवा ॥ ८३ ॥ तस्माद्भर्तानुयातव्योदेहवच्छाययास्वया ॥ एवंसत्यासदास्थेयंभक्त्यापत्यनुकूलया ॥ ८४ ॥ व्यालग्राहीयथाव्यालंबिलादुद्धरतेबलात् ॥ एवमुत्क्राम्यदूतेभ्यःपतिंस्वर्गंनयेत्सती ॥ ८५ ॥ यमदूताःपलायंतेसतीमालोक्यदूरतः ॥ अपिदुष्कृतकर्माणमुत्सृज्यपतितंपतिम् ॥ ८६ ॥ यावत्स्वलोमसंख्यास्तितावत्कोट्ययुतानिच ॥ भर्त्रास्वर्गसुखंभुंक्तेरममाणापतिव्रता ॥ ८७ ॥ शीलभंगेनदुर्वृत्ताःपातयंतिकुलत्रम् ॥ पितुःकुलंतथापत्युरिहामुत्रचदुःखिताः ॥ ८८ ॥ अनुयातिनभर्तारंयदिदैवात्कथंचन ॥ तत्रापिशीलंसंरक्ष्यंशीलभंगात्पतत्यधः ॥ ८९ ॥ तद्वैगुण्यात्पितास्वर्गात्पतिःपततिनान्यथा ॥ विधवाकबरीबंधोभर्तृबंधायजायते ॥ ९० ॥

लिरसोवपनंकार्यंतस्माद्विधवयासदा ॥ एकाहारःसदाकार्योनद्वितीयःकदाचन ॥ ११ ॥ पर्यंकशायिनीनारीविधवापा
त्वेत्पतिं ॥ तस्माद्भूशयनंकार्यंपतिसौख्यसमीहया ॥ १२ ॥ नैवांगाद्वर्तनंकार्यंनतांबूलस्यभक्षणम् ॥ गंधद्रव्य
स्यसंभोगोनैवकार्यस्तयाक्वचित् ॥ १३ ॥ तर्पणंप्रत्यहंकार्यंभर्तुःकुशतिलोदकैः ॥ तत्पितुस्तत्पितुश्चापिनामगोत्रा
दिपूर्वकम् ॥ १४ ॥ श्वेतवस्त्रंसदाधार्यमन्यथारौरवंव्रजेत् ॥ इत्येवंनियमैर्युक्ताविधवापिपतिव्रता ॥ १५ ॥ ॥ श्री
नारायणउवाच ॥ ॥ नैतादृशंदैवतमस्ति किंचित्सर्वेषुलोकेषुसदैवतेषु ॥ यदापतिस्तुष्यतिसर्वकामाँल्लभ्यात्प्रकामं
कुपितश्चहन्यात् ॥ १६ ॥ तस्मादपत्यंविविधाश्चभोगाःशय्यासनान्यद्भुतभोजनानि ॥ वस्त्राणिमाल्यानितथैवगंधाः
स्वर्गेचलोकेविविधाचकीर्तिः ॥ १७ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपतिव्र
ताधर्मनिरूपणेत्रिंशोध्यायः ॥ ३० ॥ ॥ ६ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्थंपतिव्रताधर्ममाकर्ण्यनारदोमुनिः ॥ किंचि
त्प्रष्टुमनाविप्रामुनिमाहपुरातनम् ॥ १ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ सर्वदानादिकंकांस्यसंपुटंपरिकीर्तितम् ॥ एतत्कारणम
व्यक्तंवदमेवदरीपते ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ॥ एकदैतद्व्रतंब्रह्मन्नचीकरद्रुमापुरा ॥ तदापृच्छन्महादेवंकिंदे

यंदानमुत्तमम् ॥ ३ ॥ येनसंपूर्णतांयातिव्रतंमेपौरुषोत्तमम् ॥ तन्मेवददयासिंधोसर्वेषांहितहेतवे ॥ ४ ॥ तच्छ्रुत्वाम
नसिध्यायन्ध्यायन्श्रीपुरुषोत्तमम् ॥ उमामजीगदच्छंभुःसर्वलोकहितैषिणीम् ॥ ५ ॥ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ ॥ नाश
क्यंकिंचिदेवास्तिदानंश्रीपुरुषोत्तमे ॥ व्रतपूर्णविधिंकर्तुमपर्णेछंदसिकचित् ॥ ६ ॥ यद्यद्दानंगिरिसुतेत्युत्तमंपरिकी
र्तितम् ॥ श्रीकृष्णवल्लभेमासितत्सर्वंगौणतांगतम् ॥ ७ ॥ तस्मादेतादृशंदानंनैवास्तिक्वापिसुंदरि ॥ येनतेव्रतसंपू
र्तिर्भवेच्छ्रीपुरुषोत्तमे ॥ ८ ॥ पुरुषोत्तममासेस्मिन्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ ब्रह्मांडंसंपुटाकारंतदर्हंदेयमंगने ॥ ९ ॥ नशक्यं
तत्तुकेनापिदातुंक्वापिवरानने ॥ तस्मादेतत्प्रतिनिधिंकृत्वाकांसस्यसंपुटम् ॥ १० ॥ तन्मध्येपूरयित्वैवापूपांस्त्रिंश
न्मितान्मुदा ॥ सप्ततंतुभिरावृत्यसंपूज्यविधिवत्प्रिये ॥ ११ ॥ देयंविप्रायविदुषेव्रतसंपूर्तिहेतवे ॥ एवंत्रिंशन्मितान्ये
वदेयानिसतिवैभवे ॥ १२ ॥ इत्याकर्ण्यवचोरम्यंधूर्जटेरुपकारकम् ॥ अबीभवदुमात्दृष्टासर्वलोकहितैषिणी ॥ १३ ॥
मूशत्कांस्यानिविद्वद्भ्यःसंपुटानिव्यतीर्यसा ॥ पूर्णव्रतविधिंकृत्वामुमोदातीवनारद ॥ १४ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्या
भंर्यमुनिर्विप्रानारायणवचोमृतम् ॥ पुनराहातितृप्तोसौनामंनामंपुनःपुनः ॥ १५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ सर्वेभ्यः

लिःधिनेभ्योयंमासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ वरीयान्निश्चितोमेद्यश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १६ ॥ श्रुत्वापिजायतेभक्त्यामहा
न्वापक्षयोन्नृणाम् ॥ किंपुनःश्रद्धयाकर्तुर्विधिनाचेतिमेमतिः ॥ १७ ॥ अतःपरंनकिंचिन्मेश्रोतव्यमवशिष्यते ॥ पीयू
षात्यंतसंतृप्तोनान्यत्तोयंसमीहते ॥ १८ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वाविरतोविप्रोनारदोमुनिसत्तमः ॥ अनीनम
त्पादपद्मंपुरातनमुनेःपरम् ॥ १९ ॥ आरतेजनुरासाद्यपुरुषोत्तममुत्तमं ॥ नसेवंतेनश्टण्वंतिगृहासक्तानराधमाः ॥ २० ॥
गतागतंभजंतेत्रदुर्भगाजन्मजन्मनि ॥ पुत्रमित्रकलत्राप्तवियोगाद्दुःखभागिनः ॥ २१ ॥ अस्मिन्मासेद्विजश्रेष्ठाना
सच्छास्त्राण्युदाहरेत् ॥ नस्वपेत्परशय्यायांनालपेद्वितथंक्वचित् ॥ २२ ॥ परापवादान्नब्रूयान्नकथंचित्कदाचन ॥ प
रान्नंचनभुंजीतनकुर्वीतपरक्रियाम् ॥ २३ ॥ वित्तशाठ्यमकुर्वाणोदानंदद्याद्द्विजातये ॥ विद्यमानेधनेशाठ्यंकुर्वाणो
रौरवंव्रजेत् ॥ २४ ॥ दिनेदिनेद्विजेंद्रायदत्वाभोजनमुत्तमम् ॥ दिवसस्याष्टमेभागेव्रतीभोजनमाचरेत् ॥ २५ ॥ धन्या
स्तेपुरुषालोकेयेनित्यंपुरुषोत्तमम् ॥ अर्चयंतिविधानेनभक्त्याप्रेमपुरःसरम् ॥ २६ ॥ इंद्रद्युम्नःशतद्युम्नोयौवनाश्वो
भगीरथः ॥ पुरुषोत्तममाराध्ययर्युर्भगवदंतिकम् ॥ २७ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंसेव्यःपुरुषोत्तमः ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठः

सर्वार्थफलदायकः ॥ २८ ॥ गोवर्धनधरंवंदेगोपालंगोपरूपिणं ॥ गोकुलोत्सवमीशानंगोविंदंगोपिकाप्रियम् ॥ २९ ॥
कौंडिन्येनपुराप्रोक्तमिमंमंत्रंपुनःपुनः ॥ जपन्मासंनयेद्भक्त्यापुरुषोत्तममाप्नुयात् ॥ ३० ॥ ध्यायेन्नवघनश्यामंद्वि
भुजंमुरलीधरम् ॥ लसत्पीतपटंरम्यंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ ३१ ॥ ध्यायंध्यायंनयेन्मासंपूजयन्पुरुषोत्तमम् ॥ एवंयः
कुरुतेभक्त्यास्वाभीष्टंसर्वमाप्नुयात् ॥ ३२ ॥ गुह्याद्गुह्यतरंचैतन्नवाच्यंयस्यकस्यचित् ॥ मयापिकथितंनैवकस्याप्य
ग्रेतपोधनाः ॥ ३३ ॥ श्रोतव्यमेतत्सततंपुराणमभीष्टदंपावनमादरेण ॥ श्लोकैकमात्रश्रवणेनपुंसामघानिसर्वाणिनि
हंतिविप्राः ॥ ३४ ॥ गंगादिसर्वतीर्थेषुमज्जतोयत्फलंभवेत् ॥ तत्फलंशृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंमुनिसत्तमाः ॥ ३५ ॥ इ
लांप्रदक्षिणीकुर्वन्यत्पुण्यंलभतेनरः ॥ तत्पुण्यंशृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम् ॥ ३६ ॥ ब्राह्मणोब्रह्मवर्चस्वी
क्षत्रियोवसुधाधिपः ॥ वैश्योधनपतिर्भूयाच्छूद्रःसत्तमतांलभेत् ॥ ३७ ॥ येन्येकिरातहूणाद्याःपशुचर्यापरायणाः ॥ ते
सर्वेमुक्तिमायांतिश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यंलेखयित्वाद्विजन्मने ॥ संभूष्यवस्त्रभूषाभिर्वि
भंगनायःप्रयच्छति ॥ ३९ ॥ कुलत्रयंसमुद्धृत्यगोलोकंयातिदुर्लभं ॥ यत्रास्तेगोपिकावृंदैर्वेष्टितःपुरुषोत्तमः ॥ ४० ॥

लिखित्वाधारयेद्यस्तुगृहेमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ तद्गृहेसर्वतीर्थानिविलसंतिनिरंतरम् ॥ ४१ ॥ मासोत्तमस्यमहिमानमनंतपुण्यंश्रुत्वासुविस्मितधियोमुनयश्चसर्वे ॥ ऊचुश्चसूततनयंविनयेनविष्वक्सेनांघ्रिसेवनविधौनिपुणानितांतम् ॥ ४२ ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ॥ सूतसूतमहाभागधन्योसित्वंमहामते ॥ त्वन्मुखामृतपानेनकृतार्थाःस्मोवयंभृशम् ॥ ४३ ॥ चिरंजीवसदासूतपौराणिकशिरोमणे ॥ अस्तुतेशाश्वतीकीर्तिर्जगत्पावनपावनी ॥ ४४ ॥ तुभ्यंप्रदत्तंनिमिषालयस्थैर्ब्रह्मासनंपूज्यतमंमुनीशैः ॥ त्वदीयवक्त्रांबुजनिर्गतश्रीमुकुंदवार्तामृतपानलोलैः ॥ ४५ ॥ विष्टरश्रवसएवपवित्रायावदेवविततामुविकीर्तिः ॥ तावदत्रमुनिवर्यसमाजेश्रीहरेर्वदकथांकमनीयाम् ॥ ४६ ॥ इत्थंद्विजाशीर्वचनंप्रगृह्यप्रदक्षिणीकृत्यद्विजान्समस्तान् ॥ नत्वागमद्देवनदींस्वकीयंकृत्यंविधातुंसचसूतसूनुः ॥ ४७ ॥ अन्योन्यमूचुर्निमिषालयस्थावरिष्ठमाहात्म्यमिदंपुराणम् ॥ मासस्यदिव्यंपुरुषोत्तमस्यसमीहितार्थार्पणकल्पवृक्षम् ॥ ४८ ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्यश्रवणफलकथनंनामएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ समाप्तमिदंपुरुषोत्तममाहात्म्यम् ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

इदं पुस्तकं मोहमय्याख्यनगर्यां देवळेकरोपाभिधैर्बापूहरश्रेष्ठिभिः स्वीये शंकुमुद्रालये मुद्रितम् एतत्पुस्तकस्य मुद्रणं रामखवस्विंदुमिते शाके १८०३ आश्विनशुक्लपौर्णमास्यां १५ समाप्तिमगमत् ॥ ॥ छ ॥

इदं पुस्तकं मोहमय्याख्यनगर्यां देवळेकरोपाभिधैर्बापूहरश्रेष्ठिभिः स्वीये शंकुमुद्रालये मुद्रितम् एतत्पुस्तकस्य मुद्रणं रामखवस्विंदुमिते शाके १८०३ आश्विनशुक्लपौर्णमास्यां १५ समाप्तिमगमत् ॥ ॥ छ ॥